

DOPPELGÄNGER

DAŠA DRNDIĆ

SADRŽAJ

Artur i Isabella	2
Pupi	33
O autorici	124
Impresum	126

Dudi i Alemki. I Maši. Za dobrotu.

ARTUR I ISABELLA

Oh. Usrao se.

Običan dan, sunčan. Blago sunčan, zimski. Pogled na prugu. Pogled na carinarnicu, ljudi u uniformama. U daljini malo mora, nema brodova. Pod prozorom velika buka, velika buka, autobusna, ljudska. To se zove vrema. Pod prozorom vrema. Stakla podrhtavaju, to su njegova sobna stakla. Podrhtavaju, kao hladetina, drhte kao da zebu. Njegova se stakla nestrpljivo tresu. ON gleda. ON sluša. Vrlo je miran dok gleda i sluša kako sve to drhti. Na staklo polaže dlan. Provjerava što zapravo drhti, drhti li malo ili mnogo, sitno ili krupno, kako drhti, ne drhti li možda ON? ON promatra što se zbiva tamo vani, tamo ispod. Pod prozorom je živo, njegov prozor oguljen je i hrapav. Žene se zapuštaju, budu hrapave. Pogotovo pete. Pogotovo laktovi. Pogotovo koljena. Muškarci manje. Što manje? Manje se zapuštaju. Održavaju pete. Održavaju pete? Kako održavaju pete?

Ima tri kontejnera pod prozorom. Tu se skuplja siromaštvo, pod njegovim prozorom. Pijane žene se skupljaju i mačke se skupljaju. Život se skuplja dolje pod prozorom. ON je gore. Gleda. Usran. Kit se osušio, osušio se. Kita, osušila se. Landara. Stakla landaraju. Drvo golo i trulo. Među guzovima sklisko. Toplo. Smrdi. Smrdi. Klizi niz nogavicu. Niz obje. Stišće, hoda stisnuto, petits pas. Pere. Stavlja pelene. Gleda kroz prozor. Došao je mrak. Ode dan.

Pelene. Inkontinencija, inkompetencija, inkompatibilnost. Sijede dame pišaju u pelene i smiješe se. Smiješe se sitno i smiju se krupno. Kad se smiju krupno, stare dame podrhtavaju. Stare dame u aspiku. U autobusima, pišaju i smiješe se. U kavanama, u slastičarnicama, po tri, po pet za malim mramornim stolom čavrljaju, ima bezubih, čavrljaju uz kolače, tajno se upišavaju i smiješe se. Veliki, veseli izum. Pelene. Svima toplo među nogama. Kao nekad. U mladosti. U veselosti. Davno.

ON gleda svoju budžu, nabudžila se. Kao veliko umjetno spolovilo. U budži čuči mali piša, njegov piša, smežuran. Visi. Sve je malo. Mali obroci. Mala samoća, samoć-nemoć. Kad dođe osip posipa talkom, treba posipati, maže baby-kremom nježno. Gladi osip među nogama, s unutarne strane butina, gladi kružno, gladi nježno, piša se digne. Maže svoje upišane sinove na otoku Visu. Male piše. Njegove dlake su se izlizale. Ima malo dlaka. Više nije dlakav. Koža proznjikava, smežurasta. Sav smežuran. Čelav. To je tvoj portret.

Pogledaj se.

Kakva tišina.

Gusta tišina kao govna među guzovima. Gusta.

Ima crte lica. Ostale su crte lica. Tu su. Gledaj.

ON osjeća sreću.

Sve je tako uredno.

ONA oprezno ulazi u kadu jer je stara. Kada je puna pjene, voda je topla. Rukom prelazi preko mlohavog kože, ima višak kože, rukom prelazi preko mlohavog trbuha, sise samo smetaju, kapilare pucaju, neka pucaju, ah, piša u kadu. Voda je topla.

ONA ima kolekciju čepova za uši. Čepovi za uši stoje na rubu kade, uredno, u kutijici. Prebire kažiprstom. Uzima voštane, male okrugle, od upotrebe prošarane žutim, ne, tamnosmeđim ušnim voskom. Fuj. Nije fuj. To je moj ušni vosak, nema fuj, to je moja nutrina. Tako misli ONA. ONA gnječi čepiće palcem i kažiprstom, oblikuje, gura u uho lijevo, u uho desno. Kao kad gura u crijevo, u guzno crijevo. Čepići ovi, čepići oni. Čepići ušni, čepići guzni. ONA je oklop. Ostao je oklop. Naslanja se na kadu, kadni naslon hladan. Zatvara oči. Izvana ne čuje se ništa. Izvana bijela praznina. Rupa. Bijela rupa s točkom desno. Točkica je prolaz, ulaz u glavu. Tijesan ulaz. Uski ulaz, mali. Kroz njega se provlače njeni dani. U glavi brujanje, tiho brujanje kao Tomosov motor od četiri konja kupljen na kredit prije trideset godina za plastičnu barku kupljenu na kredit prije trideset godina, oh, happy days. U glavi glazba, muzika u glavi.

Lijepo je zvati se Astrid. Astrid je zabavna i dobra, Astrid je snalažljiva i nema puno opakosti.

Ingrid je slična njoj, Astrid.

Lijepo je zvati se Iris. Iris je čudna i ne baš zgodna, ali šarmantna, svakako, da.

Sara je lijepa i pametna. Uvijek se snađe. Može se smatrati lakom ženom.

Lana je niska i bistra. Ima opak jezik. Oštar jezik.

Adrijane su glupe.

Isabelle su dobre i nježne. Isabelle su posebna bića. Isabelle su tužne jer na svijetu postoje strašni ljudi. Isabella, to sam ja kaže žena.

Isabella voli slikati. Isabella obožava boje. Smeđu ne voli. Bijela je za nju nepostojeća. Isabella ima talenta. Slikarstvo nije dolazilo u obzir kao zvanje.

Isabella voli glumiti. Isabella cijelog života glumi. Pravu sebe čuvam samo za sebe, misli Isabella.

Isabella voli fotografiju. Vjeruje kako je fotografiranje zamrzavanje prošlosti. Isabella se na fotografijama nikada ne smiješi.

Isabella voli trčati. Ona trči kadgod je u nevolji. Trčanje joj daje vremena za razmišljanje. Kad trči ima osjećaj da izmiče problemima. Brzo trči. U posljednje vrijeme, otkad ima sedamdeset sedam godina, nije u formi jer nema toliko problema. Zato u posljednje vrijeme ne trči.

Danas je Isabella crtala. Bilo je tu dosta crne boje. Voda se hladi. Isabella dodaje tople vode. Mora izaći, sva će se smežurati.

Zrcalo je zamagljeno.

Što je to? pita se stara žena? Kakva je to iskrivljena slika? Odsad ću sanjati vrtne patuljke, odsad ću sanjati bajke, odluči Isabella i osuši pete. Isabelline pete meke su i glatke. Isabella je ponosna na svoje glatke pete. Nikada ih ne struže a one su uvijek glatke. Koža na njima je tanka. Fina.

Isabella nikada nikome nije pričala priče. Isabella je sama.

ON i ONA će se sresti.

Oni to ne znaju, ne znaju da će se sresti dok se spremaju izaći u noć, u novogodišnju noć, oprani i stari i uređeni i sami, dok se spremaju u šetnju ulicama malog grada, malog grada s puno pekarnica, ružnog malog grada.

Novogodišnja je noć.

Sad će se sresti, sad.

Njemu je sedamdeset devet a zove se Artur.

IZ POLICIJSKIH DOSJEA

SEKTOR: PRAĆENJE VOJNIH LICA - PRIPADNIKA (BIVŠE) JNA PREDMET:
ARTUR BIONDI(Ć), UMIROVLJENI KAPETAN JUGOSLAVENSKE RATNE
MORNARICE. BROJ: 29 P-VL IIa/13-01-92 (Izvadak)

Artur Biondi(Ć), rođen u Labinu 1921. Izvanbračni sin (pokojne) Violete Biondi(Ć) i (pokojnog) Karla Teresina Rankova. Otac Artura Biondi(Ć)a, (pokojni) Karlo Teresin Rankov rođen je 1900. na obali rijeke Tanaro, kao nezakoniti sin Terese Borsalino, suvlasnice tvornice šešira iz Alessandrije i srpskog oficira u austrougarskoj vojsci (pokojnog) Ranka Matića.

Artur Biondi(Ć) – udovac od 1963. Otac dvojice (zakonitih) punoljetnih sinova. Umirovljeni kapetan bivše Jugoslavenske ratne mornarice. Do 1975. stacioniran na otoku Visu. Državljanin Republike Hrvatske. Neaktivan od 1980. Živi sam. Konstitucija upadljivo astenična. Visok cca 190 cm., težak cca 80 kg. Asocijalan. Boluje od epilepsije. Dijagnoza: *grand mal, epilepsia tarda*. Ponašanje katkad bizarno. Posjeduje bogatu kolekciju kapa i šešira. Nikada ne izlazi gologlav.

Artur ima crni šešir na glavi. Obod šešira je velik. Artur hoda iza Isabelle. Gleda u Isabellinu kosu otpozadi. To je lijepa kosa, kovrčava. To je crna kosa. Ljulja se. Ta se kosa ljulja lijeno, sneno. On nema kose. Isabella to ne zna, ne zna da se on zove Artur i da nema kose. Saznat

će. Artur hoda iza Isabelle. Sustiže je. *Zovem se Artur* kaže. Desnom rukom dotiče obod svog crnog šešira kao da će ga skinuti ali neće ga skinuti, samo ga dotiče, tako se to radi. Elegantno. Dotiče ženin savijeni lakat, savijen, jer gurnula je šaku u džep od kaputa, zato je savijen. Dotiče kao kad padne pahuljica. Ali pahuljica nema. Ima samo crno nebo. *Sretna Nova godina* kaže Artur.

Ja se zovem Isabella,

IZ POLICIJSKIH DOSJEA

SEKTOR: PRAĆENJE GRAĐANA PREDMET: ISABELLA FISCHER, UD.
ROSENCWEIG. BROJ: P-G III/17-5-93 (Izvadak)

Isabella Fischer, rođena 29. siječnja 1923. u Chemnitzu, Njemačka. Imala starijeg brata i stariju sestru (Waller i Christine) – oboje 1941. transportirani u koncentracioni logor Flossenbug. Tu im se gubi trag. Godine 1940. Isabella Fischer s majkom Sonjom Leder, ud. Fischer bježi rodbini u Beograd. Otac, Peter Fischer, suvlasnik tvornice cipela BATA, ostaje u Chemnitzu. U Beogradu Isabella Fischer dobiva lažne dokumente i s prijateljicom arijskog podrijetla (Julijana Vukas) 8. travnja 1941. odlazi na Korčulu. Majka se vraća u Chemnitz. Otac i majka 1943. transportirani u Theresienstadt, potom u Auschwitz. Na Korčuli, Isabella Fischer, zajedno s nekoliko stotina židovskih obitelji, boravi do rujna 1943. U jeku napada na otok, brodom se prebacuje u Bari. Julijana Vukas odlazi u partizane. Gine 1944. U Bariju, o Isabelli Fischer brinu američki vojnici. Isabella Fischer govori njemački, talijanski i engleski. U Bariju upoznaje budućeg muža, Felixa Rosencweiga, suvlasnika tvornice čokolade iz Austrije. Nakon rata, posredstvom Međunarodnog Crvenog križa saznaje da je 36 članova njezine uže i šire obitelji nestalo u nacističkim logorima u Flossenburgu, Auschwitzu i Theresienstadtu. Do muževljeve smrti 1978. živi u Salzburgu, nakon čega se doseljava u Hrvatsku. Nema djece. Po zanimanju fotografkinja. U R. otvara fotografski salon na ime Benjamin Vukas. Godine 1988. dobiva državljanstvo SFRJ i svoju trgovinu prodaje obitelji Strechen. Posjeduje bogatu kolekciju fotografija iz vremena Drugog svjetskog rata. Mirovina nije dostatna za život. Redovito prima

rentu iz Austrije – 4.972 ATS mjesečno. Uz svaku novčanu dostavu priložena je kutija čokoladnih bombona, a – kvartalno – i par sezonskih ženskih cipela. Nema rodbine.

Tri puta podnosi zahtjev za stjecanje državljanstva RH. Zahtjev dva puta odbijen. Nakon intervencije švicarske vlade, 1. veljače 1993. molbi Isabelle Fischer ud. Rosencweig, udovoljeno.

zovem se Isabella, kaže Isabella, onda se nasmiješi kako bi on, Artur, vidio sve njene prave zube. Artur odmah pomisli ona ima vlastite zube, ona nema zubalo, tako pomisli i jezikom pređe preko svog malog usnog mosta lijevo gore odostraga. Isabella se smiješi, smiješi se, vidio je da ona, Isabella, ima svoje zube. Kako to? pita se Artur. Moji su zubi ljepši od njegovih, misli Isabella, jer su pravi. I moja kosa je ljepša. Sva sam ljepša. Tako, bez mnogo riječi, oni šeću, Artur i Isabella, jedno pokraj drugog, hvataju korak, jer ne poznaju se pa im je ritam, hodajući ritam različit, zato poskakuju, diskretno poskakuju i hodaju zajedno u novogodišnjoj noći koja je pusta jer slavlje je završilo, ulično slavlje. Četiri je ujutro. Prvi januar.

To su vaši zubi? ipak pita Artur. *Jesu li to vaši zubi?* pita nervozno i ne čekajući odgovor odlučiti: *Ispričat će joj sve o sebi. Uglavnom sve.*

Oni koračaju. Praznim ulicama i prljavim od novogodišnje noći. Artur kaže: *Ispričat ću vam sve o sebi. Nismo djeca. Noć je prozirna.*

Ne morate sve, kaže Isabella.

Artur kaže: *Radio sam u Jugoslavenskoj ratnoj mornarici. Bio sam stacioniran na Visu. Tamo sam upoznao svoju ženu.*

Isabella pita: *Bili ste špijun?*

Artur misli: To je glupo pitanje, ne kaže ništa.

Obožavam špijunske priče, kaže Isabella i poskoči kao djevojčica.

Žena mi je bila srčani bolesnik. Stalno je ležala. Ja sam uz Jugoslavensku ratnu mornaricu

obavljao sve kućne poslove. Postao sam vrlo vješt. Danas odlično obavljam sve kućne poslove.

Kako peglate? pita Isabella.

Imam dva sina, kaže Artur. *Žena mi je umrla,* također kaže Artur.

Kako kuhate? pita Isabella. Oni još uvijek hodaju. Šeću.

Kuham dobro i brzo. Volim kuhati, kaže Artur. *Usporite malo,* također kaže. *Usporite korak.*

Oni koračaju. Artur gleda malo u Isabellu, krišom, sa strane, malo u vrhove svojih cipela. Cipele su stare. Ona gleda malo u njega, malo u vrhove svojih cipela. Ona ima lijepe cipele, ona ima lijepe cipele, nove, njegove su ispucale, stare.

Isabella kaže: *Zašto imate tako velike šake? Vi imate neviđeno velike šake.*

On doista ima velike šake. Kad je napustio mornaricu dugo je radio kao trgovac.

Reče: *Doista imam velike šake. Kad sam napustio mornaricu, dugo sam radio kao trgovac. Slušajte,* kaže Artur i stane. Artur ne umije hodati i izgovarati ozbiljnije misli istovremeno. Žena sjedne na kameni prag jedne kamene zgrade, do izloga. Oni su na šetalištu. Na šetalištu ima izloga. Šetalište je zapravo prepuno izloga, sve izlog do izloga. Ima osvijetljenih izloga. Osvijetljenih izloga iz kojih se prosipa svjetlost na kameno šetalište pa šetalište sjaji. Izlozi su osvijetljeni jer novogodišnja je noć, inače izlozi i trgovine uglavnom su noću u mraku, uglavnom zamračeni, jer vlada siromaštvo.

Zamračeni izlozi. Zatvorene trgovine. Očeva trgovina cipela u mraku, Isabella bi nove cipele. Nove cipele, crne cipele od laka, jer Isabella ima dvanaest godina i u školi je ples i mora biti lijepa za taj ples. Otac je uči, otac je danima uči kako se pleše valcer, oni vježbaju uz staru ploču Lijepog plavog Dunava, vrte se, Isabella i otac, Isabella u očevu naručju, sigurno je i toplo. Očeva trgovina zove se BATA, na izlogu očeve trgovine prilijepljen je plakat, veliki plakat. Veliki plakat prekriva izlog. Isabella ne vidi koje bi cipele kupila. Ne vidi. Plakat prekriva cipele. Nema svjetla. Slova na plakatu velika su i crna. Isabella čita i krišom viri ispod plakata, traži crne cipele od laka. Cipele koje neće kupiti.

Na dan 21. prosinca 1935. u ovoj trgovini cipela, od Židova Petera Fischera pazarila je Ilse Johanna Uhlmann, tipkačica u tvrtci AEG.

Na dan 23. prosinca 1935., Arno Lutzner, uposlenik trgovine AGFA, kod Židova Petera Fischera, suvlasnika dućana BATA, kupio je papuče.

Na dan 29. prosinca 1935., Johannes Weichert, šef Odjela za zarazne bolesti Bolnice u Chemnitzu, kupio je tri para cipela.

Sukladno aktu 2, Naredbe o zabrani kupovanja u židovskim dućanima, od 15. rujna 1935., gore navedeni građani imaju se javiti u ispostavu lokalne policije najkasnije do 30. prosinca 1935. u 12:00.

Građanima se daje na znanje da pred svim židovskim dućanima stoje fotografi postavljeni od gradskih vlasti. Tko uđe u židovsku trgovinu bit će slikan i snosit će zakonom određene posljedice. U cilju lakšeg snalaženja građana, svi židovski dućani obilježeni su uočljivim natpisima s velikim slovima na kojima piše: Oprez! Židovska radnja!

W. Schmidt, Gradonačelnik Chemnitza

Isabella sjeda na žutu klupu u parku, preko puta očeve trgovine BATA i pjeva na Lijepom plavom Dunavu. Pjevuši. Klupa je svježije obojena. Ples je odgođen. Ples je odgođen za Židove. Škola je zatvorena. Škola je zatvorena za svu židovsku djecu. Za ostalu nije zatvorena. Klupa je žuta. Isabella više ne ide u školu. Isabella odlazi u očevu trgovinu i tamo sjedi, ne želi sjediti na žutoj klupi, želi sjediti među očevim cipelama. U mračnoj trgovini. U pustoj trgovini. Zima je 1935.

Doktoru Johannesu Weichertu sijeku bradu na centralnom trgu. Ljudi gledaju i šute. Doktor Johannes Weichert na leđima nosi pano. Doktor Weichert sandwich man. Na panou piše:

Ich habe von den Juden gekauft. Slova su velika i crna.

Artur gleda ženu koja sjedi na kamenom pragu kuće na šetalištu s izlozima, žena se zove Isabella, gleda je odozgo. Kaže: *Ja sam bogat ali usamljen. Imam kuće, tri komada, imam zemlju, imam novaca. Odrasli smo ljudi, nema smisla okolišati. Mogli bismo nešto pokušati.*

U kom smislu? pita Isabella.

Artur se spusti do žene. Oboje sjede na kamenom pragu, gledaju ispred sebe u prljavo šetalište. Ima papira, ima traka u boji, ima konfeta, ima čaša i flaša i limenki. Ima dva visoka bora ukrašena papirnim mašnjama jer kugle se krađu. Isabella i Artur sjede oslonjeni na teška drvena vrata. Iza vrata je dugačak mračni hodnik. Iza vrata je mrak. Oni sjede oslonjeni na ulaz u mrak. Sjede ispred mraka. Napolju. Sjede na kamenom pragu, usred šetališta. Ramena im se dotiču. Jedva. Noge su im savijene u koljenima.

Žena položi dlan na Arturovo koljeno, Artur ima koščato koljeno. Isabelli ruka padne među Arturove noge. *Nosite pelene*, kaže Isabella. *Nosite pelene* kaže i ispruži svoje noge. Onda raširi svoje noge, raširi svoje ispružene noge, *pipnite*, veli. Artur pipa. *Pelenaši*, kaže žena. *Zavucite ruku ispod.*

Gdje ispod? pita Artur.

Imate lijep šešir, kaže Isabella. *Zavucite ispod pelene.*

Nema mjeseca kaže Artur i zavuče ruku Isabelli pod suknju, petlja, traži, petlja, *ovo je čudan grad*, šapne Isabella, srce joj poskoči, ona uzdahne, ah, i diše duboko. Sjedi Isabella u pelenama, raskrečena, sjedi na kamenom pragu i čeka. Artur se preko njenih pelena (ipak nekako) probija do njezine kože a Isabella ima dugi vrat s malom Adamovom jabučicom koja klizi gore-dolje i gleda što Artur radi. Isabella kaže: *Uхватit ću i ja vas, gospodine Arture. Odrasli smo ljudi, nema smisla okolišati.* Isabella doda: *Ovaj grad pun je dosadnosti.*

Starica je suha. Dolje, sva je suha. *Suha sam*, kaže Isabella. Starac položi dlan na staričin trbuh, prsti podrhtavaju kao da umiru, kao da se trzaju pred smrt. Onda živnu, starcu prsti ožive i pokrenu se, *imate debeli prst*, kaže starica. Isabellina ruka u Arturovim je hlačama. U šaci Isabella drži Arturov mali penis, mali skvrčeni penis. Pelene su, hvala bogu, također suhe. I njene i njegove pelene čiste su i suhe. Isabella drži penis gospodina Artura u skupljenoj šaci, drži njegov penis i trlja. Dolje – gore

“A”

Abwehr

dolje

Adolf

gore

Anschluss

dolje

Appelplatz

gore

Arbeit Macht Frei

dolje

Aktion

gore

Arijevac

dolje

Aktion Erntefest

Aktion Reinhard

Anschluss

gore

Auf Gut Deutsch

Antisemitizam

Auschwitz

“B”

Isabellu boli ruka. Usporava.

Molio bih malo brže, kaže Artur, malo brže gospođo Isabella.

“B”

Blut und Boden

dolje gore dolje

Krematorij

gore dolje

Einsatzkommandos

Konačno rješenje

“E”

Eugenika

Eutanazija

Eksterminacija

Gestapo.

doljegoredoljegoredoljegoredolje

Genocid

Herrenvolk

Häftlingspersonalbogen

“J”

Jude

Judenfrei

Judengelb – žuto, žuto

Juden raus!

Die Juden – unser Unglück!

Judenrat

gore

Judenrein

gore dolje gore dolje kad će?

“K”

Kapo

Kommando

KPD – Thaelmann.

Kriminalpolizei

Kristallnacht Chemnitz

doljegore

“L”

Lager

Lagersystem

Lebensraum

Lebensunwertes Lebens

Hitler pod “H”

još malo, gore dolje dolje dolje, gore

“M”

Mein Kampf

Muselmänner

Ordenspolizei

Ostiministerium – Rosenberg.

“P”

Pogrom

“R”

Rasizam

Sonderkommando

Tanatologija

Übermenschen

doljegoredoljegoredolje

“Z”

Zyklon B

Gotovo.

Minuta drkanja deset godina povijesti, deset godina Isabellina života. Isabelli je šaka puna mlake razvodnjene Arturove sperme.

Isabella ima male šake. Artur nema puno sperme.

Arturov prst, koji prst pita se Isabella, koji je to prst, srednjak ili kažiprst, gospodin Artur ima velike prste, njegov prst nalazi put, ulazi, i tu unutra vrti se, vrti se, ide malo unutra, malo van, unutra van *Niste više suhi*, kaže starac, *uzbudio sam vas*, kaže Artur. *Da*, veli Isabella, *dugo nisam bila uzbuđena. Sad mi se piški.*

Tako, na kamenom pragu oni sjede i gledaju preda se staklenim pogledom, mrtvim pogledom, kao ribe, nitko ne prolazi, oni se diraju kao djeca.

Gdje kupujete šešire? pita Isabella.

Imam bogatu kolekciju šešira, kaže Artur. Imam dalekog rođaka, preko njega nabavljam šešire, također kaže Artur. To kaže tiho.

IZ POLICIJSKIH DOSJEA

SPIS: A.B./S-P IVc 31-10-97 INFORMATIVNI RAZGOVOR VOĐEN IZMEĐU ISLJEDNIKA TITA FRANCKA (U DALJNJEM TEKSTU ISLJEDNIK) I KREATORA ŠEŠIRA, THOMASA WOLFA (U DALJNJEM TEKSTU WOLF), NA DAN 31. LISTOPADA, 1997.

Isljednik: Vi ste šeširdžija?

Wolf: Ja sam kreator šešira. Postoji razlika.

Isljednik: Dugo se bavite tim poslom?

Wolf: Šezdeset godina. I trgovinu i radionicu naslijedio sam od oca.

Isljednik: Odakle je vaš otac?

Wolf: Iz Lombardije.

Isljednik: Kreirate šešire i za Predsjednika. Kako se to dogodilo?

Wolf: Pardon, molim. Kreirao sam šešire za oba predsjednika.

Isljednik: Kakvi su to šeširi?

Wolf: Crni. Zovu se "President". Uvijek se zovu "President" ali nikada nisu isti.

Isljednik: Radili ste šešire isključivo za predsjednike?

Wolf: Ne. Pod pritiskom tržišta odustao sam od te ekskluzive.

Isljednik: Tko sve kupuje vaše šešire?

Wolf: Mi smo uspješna obrtnička obitelj. Kupuju razni. Kupovao je i Krleža?

Isljednik: Pustite Krležu, tko kupuje danas?

Wolf: Krleža je bio posebna mušterija. Rijetko je dolazio osobno. Imao je na raspolaganju automobil, mislim da je to bio "opel", pa je po šešire slao šofera. Mi smo mu pravili šešire po pravilima struke, a Krleža bi ih prvo izgnječio, pokvario im fazon, i tek onda ih stavljao na glavu. Danas kupuju razni. Političari i obični ljudi.

Isljednik: Kako se političari odnose prema vašim šeširima?

Wolf: Poslušno. Ne pada im na pamet da ih samostalno gnječe i fazoniraju.

Isljednik: Tko još?

Wolf: Što tko još?

Isljednik: Tko još kupuje?

Wolf: Kupovala je Marija Jurić Zagorka. Njen obim bio je veliki: 61 centimetar. Poslije Drugog svjetskog rata žene su glavu pokrivale maramama, pa ovdje nisu zalazile.

Isljednik: Je li točno da ste kreirali prve časničke kape?

Wolf: Koje doba imate na umu? Kad je otvorio obrt, moj otac je kreirao isključivo ženske šešire. Ja sam najbolji klobučar u gradu. I šire.

Isljednik: Bavite se dresiranjem pasa? Jesu li to policijski psi?

Wolf: U mladosti, bio sam i boksač. Trenutno sam član lokalnog planinarskog društva. Penjem se na male planine. Uglavnom nedjeljom.

Isljednik: Bili ste u ratu?

Wolf: Koji rat imate na umu?

Isljednik: Što mislite o našim političarima?

Wolf: Svi su glavonje. Svima je obim glave veći od 60 centimetara. Moji šeširi

imaju dušu.

Isljednik: Kreirate li samoinicijativno ili vam mušterije sugeriraju što bi željele nositi?

Wolf: Nekima treba savjet. Predsjednici ne vole mijenjati modele. Nose jedan fazon. Uvijek isti.

Isljednik: Koliko Predsjednik promijeni šešira godišnje?

Wolf: Predsjednik nije veliki potrošač šešira. Ima svega pet-šest komada i to onih koje smo mu poklonili. Nove nije kupovao. Povremeno nam pošalje svoje šešire na četkanje. Uredno ih održava. Momci iz njegove pratnje koji brinu o garderobi, imaju problema: na putovanjima šeširi uvijek stradaju. Zato smo Predsjedniku poslali kutiju za šešire. Sva sreća da Predsjednik ne putuje mnogo.

Isljednik: Plaća li Predsjednik gotovinom ili karticom?

Wolf: Predsjednik ništa ne plaća. Mi to ne bismo dozvolili.

Isljednik: Tko još nosi vaše šešire?

Wolf: Saborski zastupnici. Uglavnom oni iz HDZ-a. Njih je najviše.

Isljednik: Imate li posebno dragu glavu?

Wolf: Napravio sam slavonski šešir za Genschera.

Isljednik: Jednom ste izjavili da su velike glave pametnije od malih glava.

Wolf: Uvijek ima iznimaka.

Isljednik: Razlikuje li se izrada muških šešira od izrade ženskih šešira?

Wolf: Ženski šeširi znatno su podatniji. Za muške šešire ponekad je potrebna fizička snaga da bi se materijal ukrotio. Izrada ženskih šešira odnosi više vremena; ne proizvode se serijski.

Isljednik: Što biste zaključili o građanima Hrvatske na temelju izbora šešira?

Wolf: Ne bih zaključivao.

Isljednik: Poznajete li Artura Biondića?

Wolf: Njemu je prezime Biondi. To je najbolji poznavalac šešira u našoj zemlji. Mi smo u dalekom srodstvu.

Isabella diže lijevu ruku (desna joj je još uvijek u Arturovim hlačama), dotiče šešir, skida starcu šešir s glave, stavlja ga sebi na glavu, vraća ga starcu na glavu, na glavu bez kose, starac se zove Artur.

Zašto? pita starica. Zašto skupljate šešire?

U ovom gradu nema otmjenosti, kaže Artur. Baka mi je bila Talijanka. Iz Alessandrije, još kaže Artur. Zvala se Teresa, doda.

Nekada davno, priča Arturu majka, nekada davno, srpski oficiri u austrougarskoj vojsci služili su u kasarnama po Lombardiji. Alessandrija je u Lombardiji, priča majka. Srpski oficiri odlaze u Alessandriju tražiti žene, jer grad se proćuo po lijepim djevojkama, da. Kasnije, grad se proćuo po šeširima, kaže majka. Isprićat ću ti priću, veli.

Jednom davno bio jedan mladić po imenu Giuseppe. Godine 1857. došao on u Alessandriju, nahvatao puno zećeva i od njihove dlake krenuo praviti šešire. Posao je cvaio. Kad je Giuseppe umro, za sobom je ostavio veliku tvornicu šešira. Bilo je to 1900. Njegova tvornica proizvodila je 750.000 šešira godišnje. U njegovoj tvornici radilo je mnogo ljudi. Giuseppe je imao sina i kćer. Sin je preuzeo tvornicu a kćer se zvala Teresa. Prolazile su godine. Posao sa šeširima vrlo se proširio. Šeširi su odlazili u ćitav svijet. Dva milijuna ljudi šetalo je svijetom noseći na glavi šešire iz male Alessandrije. Kad je došao fašizam, proizvodnja je pala a ti si Arture bio mali, tako prića majka. Kad dođe fašizam proizvode se preće stvari.

Artur zna, danas u Alessandriji opet se prave šeširi i još uvijek se zovu Borsalino. Prave se kolekcije, razne kolekcije raznih šešira. Prave se slamnati šeširi i prave se filcani šeširi, prave se šeširi od kože. Za muškarce i za žene. Za mlade i za stare. Prave se kravate i

ešarpe i mali upotrební kožni predmeti kože.

Postoji jelo koje se zove Escalope Borsalino. Servira se u Francuskoj. Artur je bio u Francuskoj, na Loiri, tamo je gledao dvorce kad ga je vodio Yugotours. Zato zna.

U Alessandriji proizvodi se i namještaj. U Alessandriji proizvodi se i hrana. Alessandria napreduje. Artur nije bio u Alessandriji. Htio je poći. Rekli su mu: Bolje nemoj. Kupio je vodič i gledao sačuvane stare palače i gledao je gradsku vijećnicu iz 17. stoljeća, na papiru, u boji. U Alessandriji proizvodi se i papir. Alessandria leži na rijeci. Rijeka se zove Tanaro. Ima obalu obraslu šašem a šaš šušti na vjetru, šušti kao šapat. Čita Artur vodiče i uči malu povijest Alessandrije u kojoj rodio mu se otac, u šašu.

To je kao bajka, kaže Artur Isabelli. Ta Alessandria.

Obožavam bajke, zaključi Isabella, nakon čega nastade tišina.

Artur obožava svoje šešire, ne zna što bi bez njih, kako bi živio. Njegovi šeširi njegova su prošlost. I sadašnjost. Sinovi ga više ne posjećuju. *Ovo je model Borsalino Como, kaže Artur.*

Lijep je model, kaže Isabella.

To je krzneno pusteni šešir, od zečje dlake, nastavlja Artur. Artur iznenada postaje pričljiv. Kad priča (ili razmišlja, više razmišlja nego što priča), kad priča o šeširima, to je kao da leti. Artur o šeširima mnogo zna. Artur pomno prati trendove i cijene. Ovo je šešir za posljednje, pardon, posebne prilike. Vrlo je skup, kaže Artur.

Koliko? pita Isabella.

Četiristo dvadeset tisuća lira.

Isabella brzo vadi ruku iz Arturovih hlača i briše je o svoje debele smeđe čarape. Na njenim smeđim čarapama ostaje mutnobijeli trag. *Nema tako skupih čokoladnih kugli. Nema, šapće Isabella. Ruku prinosi nosu. Miriše. Miriše autentično, kaže. Srednji (ipak) prst svoje desne ruke Artur prinosi ustima. Siše. Artur siše srednji prst svoje desne ruke kao da se porezao.*

Isabella iz džepa vadi dvije čokoladne kugle. Čokoladne kugle tvrde su. Ne tope se lako, to

su skupe čokoladne kugle. Kompaktne. Treba ih dugo držati u šaci prije nego što postanu meke. Vani je hladno. Isabella obožava čokoladne kugle. Na tržištu ima ih raznih, ima ih raznih vrsta. Isabella je connaisseuse. Isabella poznaje čokoladne kugle punjene komadićima naranče ili maline: orangadu i razz-matazz kugle, savršene kugle, savršene za jutro nakon ružnih snova. Isabella poznaje mrke, gorke kuglice choc-a-lot i loca mocha, čuva ih kad gleda televizijske trilere jer joj osiguravaju napetost i dobar rad mozga. Kuglice od mliječne čokolade Isabella troši kad osjeti da dolazi usamljenost. Kuglice od mliječne čokolade Isabelli služe za razne utjehe, uglavnom male, uglavnom svakodnevne. Ubaci ih u usta i jezikom ih kotrlja lijevo-desno, nježno. Onda, kad omekšaju koliko treba, taman koliko treba, Isabella ih naglim pokretom jezika probije, u njih uđe, provali. Jezikom. Unutra, u njenim čokoladnim kuglama čeka je uvijek drukčija slast. Meka krema, gusta krema, po nepcu, po čitavoj usnoj šupljini, razlijeva se kao sitni poljupci, kao plašt od baršuna. Onda Isabella zatvori oči i cokće. Njena Carmalita, njen Nutropolis, njeni Coco Motion i Butterscot-cha-cha. Njena glazba, da, o da. Čokoladne kuglice Lindor... pakovanje od 48 komada za 50 maraka, jedna kuglica, jedna marka. Kuglice Lindor jedu se promišljeno. Isabella ih troši štedljivo. Kuglice Ferrero Roche dolaze u manjoj ambalaži, samo 30 komada u kutiji. Baci Perugina hrskavi su iznutra, kao nježni ugrizi nervoznog ljubavnika. Isabella najviše voli švicarske Teuscher kuglice, njih najbolje poznaje, u dušu ih poznaje, temeljito. Marcipan, voće, voće razno, orasi, bademi, lješnjaci, crna čokolada, bijela čokolada, mliječna čokolada, grožđice, kava, svakojake vesele izmišljotine Dolfi Teuschera iz malog mjesta u švicarskim Alpama. Stotinu i jedna čokoladna tajna skrivena u čokoladnim kuglicama Dolfi Teuschera. Dolf Teuscher veliki ljubavnik. Kuglice s rumom, kuglice s kokosom, kuglice punjene irskom kavom i kuglice punjene maraskinom u kojem pluta višnjica. To! Kuglice u kojima pluta mala alkoholizirana višnja, ošamućena, mrkocrvena kao kap Isabelline krvi, kao njen klitoris iz mladih dana. Moja višnjica, tako Isabella zove svoj klitoris. Njen klitoris nije više crven, ne pulsira, njen klitoris nije natopljen strašću. Njen klitoris je mlohav i blijedoružičast. *Imam anemičan klitoris*, kaže Isabella. Artur uzima čokoladnu kuglu. *Unutra je badem*, kaže Isabella, *nema višnjice*. Artur mljacka. Čokolada se Arturu lijepi za nepce. Rastopljena čokolada, pomiješana s Arturovom slinom sporo klizi s Arturovih prednjih zuba. Artur se smiješi. Ima smeđi osmijeh, mali smeđi osmijeh jer stiska usne jer čokoladna kugla nije odviše slatka. *Gorko je*, kaže Artur. I dalje se smiješi. Artur izgleda blesavo. Sad su četiri sata i četrdeset pet minuta. Još ne sviće. Hladno je.

To je nova sorta, kaže Isabella.

Novu sortu lansirali su u Chemnitzu. Od 1953. do 1990. Chemnitz se zvao Karl-Marx-Stadt.

Kugle su umotane u crveni staniol s likom Karla Marxa. Na kuglama utisnut je njegov portret, portret Karla Marxa sav od čokolade, uključujući i bradu. U Chemnitzu, još odavno, postavljena je bista Karla Marxa. Bista je postavljena u središte grada. To je logično, logično je da se bista Karla Marxa postavi u središte bivšeg istočnonjemačkog grada koji se zove Karl-Marx-Stadt. Bista teži 42 tone. Karl Marx napisao je Komunistički manifest.

Isabella se slaže: čokoladne kugle s likom Karla Marxa nisu baš ukusne. Staniol je lijep. Ima zvijezdu. U njega se mogu umotati orasi pa objesiti na božićno drvo. Kao u djetinjstvu, kao u mladosti. Isabella poznaje Chemnitz.

Isabella ima trinaest godina. Ravnatelj njezine škole uklanja statue dvaju dječaka, kipovi su na vrhu zgrade. To su ukrasni kipovi. Ima ih osam, ima osam kipova, ravnatelj uklanja gornja dva kipa. Godina je 1936. Ravnatelj naređuje da se kipovi smrskaju. Odrasli ljudi razbijaju kipove, razbijaju kipove dvojice dječaka. Dolje, pred ulazom u školu, kamenim batovima udaraju po dječacima snažno. Isabella gleda. Udarci odjekuju. Djeca gledaju. Moritz. Zove se Moritz. Dječak Moritz bio je model kiparu, Isabella ne zna kako se kipar zove, kipar više nije u Chemnitzu. Moritz je Židov. Dječak Moritz židovski je dječak i njegov model treba ukloniti.

Ljudi napuštaju Chemnitz. Mama kaže, idemo. Tata kaže, čuvat ću trgovinu. Ljudi odlaze. Nevidljivo odlaze. Tata kaže, mi nećemo. Nećemo još. Poslije rata ljudi se vraćaju, vraćaju se u Chemnitz. Vraća se 57 osoba. Poslije rata. Chemnitz je malo mjesto. Malo se ljudi vraća. Sad počinje novo stoljeće. Počinje novi povratak u Chemnitz. Chemnitz ima 300 Židova. Chemnitz dobiva novu sinagogu. Staru sinagogu stanovnici Chemnitza spaljuju, susjedi Isabelle Fischer spaljuju staru sinagogu. Vatra je velika, noć je hladna, studeni je 1938., osmi je studenog 1938., svuda gori. Isabella gleda. Isabella ima petnaest godina, nije više mala.

Chemnitz je bio dio Flossenburga. Dio logora Flossenburg. Chemnitz je postao konc-logor, ali mali.

Isabella uvijek oprezno odmotava svoje čokoladne kugle kako bi sačuvala staniol. Tokom godine listiće slaže u knjigu pokraj kreveta jer najviše čokoladnih kugli pojede u krevetu. Kad završi knjigu, listiće prebacuje u novu knjigu. Trenutno čita uzbudljivu knjigu. Knjiga se zove *This Way for the Gas, Ladies and Gentlemen*. U nju stavlja nove Karl-Marx listiće. Do kraja godine Isabella sakupi mnogo listića za božićne ukrase za božićna stabla, više za božićne grane jer stabla su skupa, grane se nađu među otpacima, u smeću, moglo bi se reći, u smeću. Ali Isabella više ne umotava orahe. Lista listiće koji se presijavaju. Ima ih raznih. Ima ih plavih sa srebrnim zvjezdicama, ili su možda srebrni s plavim zvjezdicama, Isabella se trenutno ne može sjetiti, svejedno, kao malo nebo su, kao malo nebo koje se može staviti u džep. Isabella ima na desetine malih pravokutnih svemira (Baci Perugina) složenih u knjizi koju trenutno čita: *This Way for the Gas, Ladies and Gentlemen*. U mladosti, svemiri su veliki, noćna neba pošćropljena srebrnim prahom čine se na dohvat u ruke a beskrajna. Sad su mala i ovdje, mogu se dotaći, pogladiti, stanu u džep, stanu u knjigu. Isabella ne zna zašto baš tu knjigu čita, tu knjigu koja se rugalački zove *This Way for the Gas, Ladies and Gentlemen*. Ima zabavnijih knjiga, ima boljih knjiga. Isabella to zna. Ona čita razne knjige. Isabella se pita, što će mi to, taj Borowsky?

IZ POLICIJSKIH DOSJEA

SEKTOR: PRAĆENJE GRAĐANA PREDMET: ISABELLA FISCHER, UD.
ROSENCWEIG. BROJ: P-G III/19-12-99 (Izvadak)

S mjesečnom apanažom za prosinac 1999., Isabelli Fischer, ud. Rosencweig stigla je knjiga kontroverznog komunističkog špijuna i propagatora, Tadeusza Borowskog, rođenog u Ukrajini od roditelja poljskog podrijetla. Iako knjiga govori o iskustvima Borowskog u konc-logorima Auschwitza i Dachaua iz kojih je začudo izvukao živu glavu, moguće je očekivati i ostale knjige Borowskog – one koje zagovaraju komunističku ideologiju i svjetonazor.

Činjenica da Borowsky nije živ, ne umanjuje snagu njegove riječi. Naprotiv.

Borowsky, rođen 1922., izvršio je suicid otrovavši se plinom u svom stanu 1951. godine.

Možda Isabella nešto traži, neki odgovor, neki trag, tračak? Možda je Borowsky upoznao Wallera i Christine, možda je sreo mamu Sonju i tatu Petera, tamo. A? Kad pročita knjigu *This Way for the Gas, Ladies and Gentlemen*, čitat će drukčije knjige, odlučuje Isabella, svakako, da. Čitat će mekše knjige, toplije. Čitat će knjige o vrtnim patuljcima. One su prikladnije za čuvanje sjajnih, šuškvavih listića s mirisom čokolade.

Sačuvajte omot, kaže Isabella.

Isabella oprezno odmotava svoju Karl-Marx kuglu pa na koljenu, vanjskim rubom nokta desnog palca izravnavajući staniol.

Imao sam psa, kaže Artur.

Ja imam vrtne patuljke, kaže Isabella. I doda: *Oni ne umiru*.

Artur ne vidi dobro. Artur ne zna da je pojeo čokoladnog Marxa. Gladan je. Hladno mu je. U ustima još uvijek osjeća gorkost.

Kad se Chemnitz zvao Karl-Marx-Stadt stanovnici nisu tražili tog Marxa od 42 tone, sam se pojavio. Sad ne znaju što bi s njim. Nadaju se da će čokoladne kugle proslaviti njihov grad.

Artur je bio u Salzburgu. Tamo je jeo Mozart kugle. U njima ima marcipana. Ukusne su. U Chemnitzu nije bio. Ni u Karl-Marx-Stadtu nije bio. Ove kugle ništa ne valjaju. *Evo vam staniol*, kaže Artur.

Imam još, kaže Isabella, *probajte ovu*. I pruža Arturu Strauss kocku, zapravo pralinu marke Droste. *Ovo je kocka*, kaže Isabella. *Nije kugla*. Isabella pažljivo odmotava svoju Strauss kocku i skoro za sebe doda: *Ovo su skupe kocke, ali vaš šešir je skuplji. To su Strauss kocke. Velika kutija košta dvjesto četrdeset maraka. Više volim Čajkovskog*, kaže Isabella. *Njegova glazba opušta me kao Mozart kugle. Čajkovski nema svoje kugle*.

Čajkovski je bio epileptičar, kaže Artur. I *Handel*, doda.

I Alfred Nobel bio je epileptičar, kaže Isabella. I *Thomas Edison*. I *apostol Pavle*.

Artur se trese. Artur se boji da će dobiti epileptični napad. Artur je epileptičar. Kad dobije

napad, napuni pelene. Kad dobije napad obuzima ga osjećaj sreće, on lebdi, on čuje glazbu, ta glazba nešto mu šapće, posebne tajne inače nedohvatne. Njegova epilepsija njegova je prijateljica, njegova je suputnica, njegova mala tajna nepredvidljiva ljubav koja ga muči i koja ga dariva. Pa, bez svoje padavice, bez svoje lošotinje, svoje gore, gorice, goropaštine, bez svoje zavrtnije, bez svoje trepelice, on bi bio posve sam. Ali, sad je gospođa Isabella ovdje, oni jedu Strauss kocke koje su mnogo bolje od Karl-Marx kugli i lijepo im je. Artur moli svoju ljubavnicu da odgodi posjet. Byron, Edward Lear, Dostojevski, Flaubert. Epileptičar do epileptičara. Dickens, Agatha Christie, Truman Capote. Artur proučava poznate epileptičare. Mark Twain. Napoleon. Aleksandar Veliki, Julije Cezar. Petar Veliki, Sokrat, Pitagora, Van Gogh, Leonardo, Michelangelo.

U povijesti ima puno epileptičara. Nije to ništa strašno, kaže Isabella.

Izgleda, Artur i Isabella skladno se dopunjuju.

Mi se skladno dopunjujemo, kaže Artur.

Ja se ne mogu dopunjavati, kaže Isabella. Ja sam prazna.

Isabellin stan pun je patuljaka. Isabella živi u stanu. Ona nema vrt. Njeni patuljci ne mogu se zvati vrtni patuljci. To su kućni patuljci. Dva bijela stoje na ulazu, dočekuju Isabellu kad ona izađe pa se vrati. Ona se uvijek vrati. Imaju kapuljače. Isabellin stan djeluje prostrano, otvoreno, vrtno. Nema vrata. Nema pregradnih zidova. Isabella je dala srušiti sve pregradne zidove. Bijelim patuljcima Isabella priča svoj život. Oni šute i slušaju. Ponekad, Isabella ih dotakne. Patuljci imaju svog vođu. Patuljci Isabellu čuvaju od potresa. Isabella obožava bajke. S patuljcima svuda naokolo, život joj je kao bajka. Da ima vrt, Isabella bi dala iskopati staze, mnogo krivudavih staza i puteljaka. Mnogo staza koje se račvaju. Staze koje se račvaju zbunjuju zle duhove. Isabella hoće kući.

IZ POLICIJSKIH DOSJEA

PRETRES STANA OBAVLJEN PO NALOGU ŠEFA PU GRADA NA DAN 01.01.2000.
OD 4:07 DO 4:58. IZVJEŠTAJ. PREDMET: ISABELLA FISCHER, UD.
ROSENCWEIG. BROJ: 38 P-G I/01-01-00 (Izvadak)

- Stan uredan i prostran. Samo je kupaonica (s toaletom) u izdvojenom prostoru. Drugih pregradnih zidova nema. Čitav stan obuhvaća cca 70 m².

- Po stanu raspoređeno 36 vrtnih patuljaka. Neki su potpuno bijeli, nekima je odjeća obojena crveno, žuto, zeleno, plavo. Neki patuljci se smiješe. Ima muških i ženskih patuljaka. Neki patuljci izrazito su niski, neki su visoki, gotovo veliki. Svakom patuljku oko vrata visi metalna pločica s imenom. U skladu s prethodno sakupljenim podacima, dade se zaključiti da su to imena preminulih članova obitelji Isabelle Rosencweig, rođene Fischer.

- Po čitavom stambenom prostoru, na podu i na namještaju, leže bombonijere. Pobrojano 77 kutija. Prizor se doima neobično. To su bombonijere svjetski poznatih marki, raznih oblika i veličina. Bombonijere nose oznake: Manner, Lindt, Droste, Suchard, Nestlé, Milka, Neuhaus, Cardullos, La Patisserie, Asbach/Reber, Biffar (jedina bombonijera s kandiranim voćem – ostale su čokoladne), Hacher, Underberg. Neke slastice nose neobična imena. Upadljivo veliki broj čokoladnih kugli s natpisom "Joy of Life" i "Karl Marx Kugeln". SVE BOMBONIJERE BILE SU OTVORENE.

- Cijene utisnute na bombonijerama govore o njihovoj kvaliteti. Cijene se kreću od 40 do 60 DEM po kutiji. Najskuplje su "Strauss" kugle, zapravo praline kocke, u velikom pakovanju – 180 DEM. U kutiji se nalazi i CD. Vjerojatno sa Straussovom glazbom. Na podu leži upadljivo velika limena kutija na kojoj piše "Constance and Amadeus". Kugle "Constance and Amadeus" proizvodi firma "Reber".

- Pokraj kreveta nađena knjiga puna sjajnih listića, predmnijevamo – omota od čokoladnih bombona – kugli. Knjiga ima engleski naslov: *This Way for the Gas, Ladies and Gentlemen*. Autor je izvjesni Tadeusz Borowsky.

- U kupatilu pronađena veća količina pelena za odrasle. Kada neoprana i vlažna. Na rubu kade kutijica sa 6 pari čepića za uši, raznih oblika i od različitog materijala.

- Kuhinjski dio prostora u neredu. U hladnjaku: četiri Krašove bombonijere

griottes i jedna bajadera, osušena glavica češnjaka, dva jaja i nešto starog povrća. Ostali prostor hladnjaka ispunjen neopranim suđem.

- Kod ulaza, deset pari ženskih cipela. Sve cipele u odličnom stanju. Uočljiva njihova dobra kvaliteta.

- Stan napušten u 4:58 zbog dojave da se stanarka kreće prema svojoj kući.

I Artur hoće kući.

IZ POLICIJSKIH DOSJEA

PRETRES STANA OBAVLJEN PO NALOGU ŠEFA PU GRADA NA DAN 01.01.2000.
OD 3:45 DO 5:02. IZVJEŠTAJ. PREDMET: ARTUR BIONDI(Ć), UMIROVLJENI
KAPETAN JUGOSLAVENSKE RATNE MORNARICE. BROJ: 37 P-VL I/01-01-00
(Izvadak)

- Stan uredan. Na policama dominiraju knjige o epilepsiji, šeširima i o Italiji.

- U kupaonici pronađena veća količina pelena za odrasle. Kupaonica čista.

- Kuhinja suvremena i ukusno namještena. Frižider pun hrane. Nađeni skupi delikatesni proizvodi, neki u staklenkama (kavijar i marinirane haringe).

- Jedna oveća prostorija pretvorena u garderobu: Odijela: 17 (starijeg kroja), Cipele: 13 pari (iznošene), Košulje: 36, raznih. Sve od prirodnih materijala - pamuka, batista, satena i svile. Iznošene.

- Šeširi i kape: Lijevi bočni zid garderobe, visine 3,75 m., širine 5,5 m., od vrha do dna prekriven policama. Na policama, po markama proizvođača i po nazivu artikala, poslagani šeširi i kape. Svi artikli u besprijekornom stanju.

Uočljiva visoka kvaliteta svih odjevnih predmeta, pogotovo šešira. Ispod pojedinih

kapa i šešira navedene njihove cijene. Soba podsjeća na minijaturni muzej. Uz neke artikle stoje kraći informativni tekstovi. Primjerice (tekstovi "skinuti" s fotografija):

BERETKA:

Pojavljuje se u Francuskoj početkom 19. stoljeća. Nose je uglavnom francuski seljaci i baskijski stočari. Kasnije, kao simbol pobune protiv postojećeg društvenog poretka, prihvaćaju je umjetnici i boemi. Pripadnici francuskog Pokreta otpora koriste je tokom Drugog svjetskog rata. Suvremene vojske prihvaćaju je za svakodnevnu upotrebu. Njenoj popularnosti doprinio i Che Guevara. Devedesetih godina dvadesetog stoljeća, još uvijek omiljena kako kod muškaraca, tako i kod žena.

Na polici pronađene:

- Vunene beretke promjera 28 cm., obične, marka nečitljiva. Plave, crne, smeđe, bordo, zelene. Cijena: 18.000 LIT komad. (11 komada)
- Istaknuto mjesto zauzimaju beretke "Borsalino" Opis: *Beretke "Borsalino" kreira najčuveniji svjetski proizvođač kapa i šešira. Prave se od čiste runske vune, postavljene su satenom. Postoje veličine: 55, 57, 59, 61 i za iznimno velike glave – 63 cm. Cijena: 70.000 LIT po komadu. Izložene veličine: 59 i 61 cm. Boje: Crna, siva, tamnoplava. (7 komada)*
- Beretka "Hoquy". Opis: *Proizvodi se u obiteljskoj radionici "Hoquy". Tvrtka je konkurentna tvrtci "Borsalino". Pokrivala za glavu proizvodi već 200 godina. Radionica se nalazi blizu Pirineja. Cijena: 90.000 LIT komad. Na polici: 5 komada – 2 crne, 1 siva i 2 modre.*
- Anglobaskijska beretka marke "Kangol", 100 % vuna. (3 komada) Cijena 58.000 LIT.
- Beretka "Parkhurst": *Pamučna. Nose je i muškarci i žene. Proizvodi se u jednoj, standardnoj veličini. Cijena: 24.000 LIT. Izloženo 5 komada: 2 bordo, 1 crvena, 1 bež, 1 maslinasto zelena.*
- Vojnička beretka "Bankroft", takozvana Zelena Beretka. *Proizvođač: istoimena američka tvrtka koja snabdijeva američku vojsku. Proslavio ju je vikont*

Montgomery, u bitci kog El Alameina. 6 komada istih.

- Šeširi marke "Drover". Opis: *Pružaju odličnu zaštitu od kiše, vjetra i sunca.*

Cijena: 71.000 LIT. Komada 2 (jedan bež i jedan smeđi).

...

- Šeširi marke "Henschel Aussie", "Kangol", "Biltmore" (150.000 LIT), "Akubra" (230.000 LIT), te fedore od mekog pusta marke "Christy's", "Stacy Adams", "Stetson Saxon", "Rosselini" i "Borsalino", zauzimaju 6 (šest) polica. Cijena im se kreće od 196.000 do 368.000 LIT po komadu. Ima ih crnih, sivih i smeđih. Slijedi desetak modela mburga, uglavnom crnih. Cijena od 110 do 180 USD.

- Slijedi desetak modela hamburga, uglavnom crnih. Cijena od 220.000 do 360.000 LIT.

- Artur Biondi(ć) posjeduje petnaest komada panama šešira, svih poznatijih marki. Najskuplji primjerak je "Monticristi Super Fino" iz ekvadorske provincije Manabi. Biondi(ć) navodi da je šešir ručno tkan od vlakana palme: paja toquilla - *Carloduvica palmata*. Cijena - 570.000 LIT (2 komada). Biondi(ć) posjeduje i jedan primjerak jeftinijeg modela panama šešira - "Moticristi Fino" (290.000 LIT). Sva tri izložena šešira u prirodnoj su boji (tako piše).

- Na polici, pokraj Monticristi šešira, u malom plastičnom okviru sa stalkom uokviren je kompjutorski ispis *Legende o panama šeširu*. U stanu A. B. nije pronađen ni kompjutor ni štampač. Legenda glasi:

Po dolasku u Novu zemlju, prvi doseljenici, Španjolci, uočili su da pojedini domoroci nose čudna pokrivala za glavu. "Kape" su bile izrađene od svijetlog i prozirnog materijala. Doseljenici su vjerovali da je to koža oderanih vampira. Ali, u arheološkim iskopinama na ekvadorskoj obali, pronađene su keramičke figure s neobičnim "kapama" na glavi za koje se pretpostavlja da datiraju od 4.000. godine prije Krista. To su prve varijante današnjeg Panama šešira.

- Stetsona - 3 komada, crnih. Jedan s obodom od 9,5 cm i kruništem visine 10 cm, i dva veća (obod - 10 cm, krunište - 12 cm.) Sva tri šešira postavljena srebrnim satenom (tako piše). Cijena 300.000 LIT komad.

- Slamnatih šešira 8 komada, raznih modela. Priložena kratka povijest.

- Polucilindara - 4 komada. Bijeli "Nürnberg" (155.000 LIT), maslinasto zeleni "Hamburg" (139.000 LIT), crni "Borsalino" (430.000 LIT) i "Piccadilly" iz 1936. proizveden u radionici Jakše Žuljevića iz Splita - bez cijene.

- Cilindri - komada 2. Jedan crni (460.000 LIT) i jedan sivi (370.000 LIT), oba od satena. Uz crni piše da je "sklopiv", uz sivi da je "nesklopiv". Slijedi kratka informacija o sudbini cilindra kroz povijest, preuzeta iz *Enciklopedije Jugoslavenskog leksikografskog zavoda*, godina izdanja 1967.

- Na jednoj polici nalazi se zbirka ukrasnih igala. Kao izrazito ženski ukras za šešire, ne uklapa se u mušku kolekciju Artura Biondi(ć)a. Igala ima 23 komada. Smještene su u staklene kutijice, na crnom plišu. Neke veoma stare; očito imaju antiknu vrijednost. Uz svaku iglu stoji opis i porijeklo. Cijene nema. Priložena kratka povijest ukrasnih igala (za šešire), od kraja devetnaestog do kraja dvadesetog stoljeća.

- Osim ukrasnih igala, postoji još jedan artikl koji se ne uklapa u gore opisanu kolekciju šešira i kapa. To je minijaturni ženski šešir označen kao "Lutkin šešir". U legendi ispod šešira stoji:

Pojavio se 1938. Minijaturni Lutkin šešir, blago iskošen, nosile su odrasle žene s prednje desne strane glave. Čim se pojavio, izazvao je brojne kontroverze. Dvije godine kasnije nestao je s tržišta i iz upotrebe. Lutkin šešir bio je uglavnom zelen ili ljubičast a krasilo ga je veliko nojevo pero. Neupućeni promatrači danas bi zaključili da su žene onog doba imale minijaturne glave u koje se, naravno, mogao smjestiti samo minijaturni mozak. (Tekst "skinut" s uvećane fotografije)

- Pronađeno ukupno 274 kapa i šešira.

- Fotografije u prilogu.

- Pretres prekinut u 5:02 zbog dojave da se Artur Biondi(ć) približava zgradi u kojoj stanuje.

Pogledaj se.

Kakva tišina.

Gusta tišina kao govna među guzovima. Gusta.

Artur ima crte lica. Tu su.

Pogledaj se u prozor. Prozor je crn. Iza njega je noć. Pogledaj kako je jasna tvoja slika u prozoru.

Na površini vode plutaju ljuspe Isabelline mrtve kože. Isabella se peruta. Ne zna zašto joj umire koža. Ima previše kože. Danas je Isabella crtala. Bilo je tu dosta crne boje. Voda se hladi. Isabella dodaje tople vode. Mora izaći, sva će se smežurati. Isabelle su dobre i nježne. Isabelle su posebna bića.

Dnevne novosti

Nedjelja, 2. siječnja 2000.

Iz Crne kronike

Objesila se na tavanu stambene zgrade

Isabella F. (77) počinila samoubojstvo vješanjem.

Prema podacima koje smo dobili u PU, nesretna starica ubila se u subotu, 1. siječnja, u ranim jutarnjim satima. Starica je pronađena obješena na tavanu stambene zgrade u kojoj je živjela. Još uvijek nisu poznate okolnosti koje su navele Isabellu F. da na sebe digne ruku. Očevid na mjestu samoubojstva obavila je ekipa Gradske Policijske uprave. (D. R.)

Ubio se skočivši kroz prozor

Artur B. (79) počinio je samoubojstvo u subotu, 1. siječnja, skočivši kroz prozor svoje dnevne sobe.

Kako smo doznali na konferenciji za novinare, starac je počinio suicid između 5:30 i 6:30 prvog jutra nove godine. Za sada nije poznat motiv koji je naveo Artura B. na takav čin, a policija ne zna je li starac bolovao od kakve ozbiljnije bolesti koja ga je mogla nagnati na suicid. Očevid na mjestu događaja obavili su kriminalistički službenici Policijske uprave Grada. (B.O.)

IZ POLICIJSKIH DOSJEA

PREDMET: ARTUR BIONDI(Ć), UMIROVLJENI KAPETAN JUGOSLAVENSKE
RATNE MORNARICE. BROJ: 39 S-G Ia/02-01-00

Artur Biondi(ć) ubio se 1. siječnja 2000. skočivši kroz prozor svog dnevnog boravka na sedmom katu. Pronađen je kako leži nepokretan pokraj kontejnera (3 komada) koji se nalaze ispred zgrade u kojoj živi (je živio). Na obdukciji je zaključeno da je smrt nastupila odmah nakon pada. Vrijeme smrti: između 5:30 i 6:30 sati.

Predmet "Artur Biondi(ć)" stavlja se *ad acta*.

PREDMET: ISABELLA FISCHER, UD. ROSENCWEIG. BROJ: 40 S-G Ib/02-01-00

Isabella Fischer ud. Rosencweig objesila se na tavanu kuće u kojoj je stanovala. Smrt je nastupila između 5:30 i 6:30 sati na dan 1. siječnja 2000. Za sobom nije ostavila ni pismo ni poruku.

Predmet "Isabella Fischer ud. Rosencweig" stavlja se *ad acta*.

Je li to šuma? To je veliko i prostrano. Ima drveća i nema drveća. Kad ima drveća, ono je malo. Kad ga ima, to je kržljivo drveće i nisko. Možda je to čarobna šuma. Kroz taj prostor, kroz taj neomeđen prostor nalik na zemaljski svemir oni trče, oni lebde i gube se jer nema kraja. Ne može se stići, nema se kamo stići. Penju se, oni se penju kroz zrak. Oni su zrnavlje, oni su žito i prosipaju se. Na malom stablu čuči Harpija i gleda. Skupljenih krila čuči i gleda. I čupa lišće. Na trbuhu joj perje. To je moje lice, kaže Isabella. To je moje lice kaže Artur. Grana se lomi, to je mala grana, tanka grana, grančica. Malo drvo pocrveni i poteče. Oni su lišće. Mi smo lišće, kažu. Oni sami sebe čupaju i vise i dotiču tlo i otječu. Mi sami sebe čupamo, kažu Artur i Isabella. Oni imaju velike oči, velike oči kao kravlje, smeđe i okrugle kao Mozart kugle. U kojima nema ništa. Nema marcipana, nema badema, nema krvavo crvene višnje. Samo okrugla tamna ljuska, prazna. Oni ne znaju, jer stari su i zaboravni, ne znaju da u njima čuče njihovi Doppelgängerer koji im šapću, dok se oni upišavaju, dok dišu, kratko i isprekidano, dok drhte, dok jedu čokoladu. Njihovi prerušeni Doppelgängerer prijete i dozivaju, zovu i viču, hajde, pridružite se.

PUPI

Sipi a on se ukopao.

Ukopao sam se.

U njegovoj glavi rastu male prošlosti, kobne. One se miješaju sa sipljivom kišom koja je sadašnjost.

Najviše na svijetu ima crnih nosoroga. Ima i sivih i bijelih, bijeli su rijetki. Nosoroga ima sve manje. Oni su ugrožena vrsta, ugroženih vrsta ima sve više, zato ih je sve manje. Nestaju.

Nestaje i on.

Ja nestajem, kaže Printz. On se zove Printz.

Nosorozi poprimaju boju okoline. Stapaju se. U gradovima, okolina im je sivkasta.

Ja se stapam, kaže Printz. U gradu sam i stapam se. Stojim u zoološkom vrtu i promatram nosoroge. To je jasno svima. Nikoga nema. Sâm sam. Zovem se Printz.

On je u gradu, Printz.

On je u zoološkom vrtu i gleda nosoroge. To su velike životinje, debele i hrapave.

Ljudi misle, to su opasne životinje, ružne životinje, a nisu. Nosorozi nisu opasni za ljude. Ja nisam opasan za ljude. Nosorozi za sebe mogu biti opasni, za ljude ne. Za sebe mogu biti opasni jer se uništavaju, samouništavaju se. Nosorozi su pitomi i autodestruktivni. Nosorozi nisu krvoločni. Oni su zvjerave zvijeri, glomazne zvijeri. Ja nisam više glomazan, smanjio sam se. Bio sam lijep, ah, kako sam bio lijep. I velik.

Nosorozi trče u sporom kasu, kad trče. Kad trče, drmusaju se. Tjelesine im idu gore-dolje usporeno, ljuljaju se. Gledaj kako se ljuljaju!

Nosorozi su kao veliki valovi pa ulijevaju strah, ja se ne bojim. Jako su veliki ti nosorozi tu dolje poda mnom. To je sve.

Printz stoji nad provalijom i gleda dva nosoroga dolje, u ograđenom prostoru zoološkog vrta. Kasna je jesen. Boje su jesenje, mrke.

Gledam nosoroge. Veliki su.

Printz bi nekome nešto rekao, nema nikoga.

*Nekome bih rekao, rekao bih nekome, nekome bih volio reći: Danas sam pokopao mamu.
Mama se zove Ernestina, zvali smo je Tina, nikoga nema.*

Vikni. Vikni nosorozima dolje, oni su dolje, u rupi.

*Zoološki vrtovi nisu mjesto za izlete kad je jesen kasna i hladna i kad se pokopa majka.
Nekako sam sâm.*

Nije sam. Ima oca.

Moj otac je star i tužan. Odvest ću ga na put.

On još ima brata.

Moj brat više nije dobar. Odvest ću oca daleko.

A, ne, Printz još nije sam. Printzova gusta samoća tek se rađa. Iza nje je mrak.

*Moja samoća pupi, kaže Printz. Osjećam kako moja samoća pupi, vidim kako moja samoća
pupi, zato dišem duboko.*

Printz diše duboko na nasipu i gleda u nosoroge a njegova samoća pupi.

Ovo je kao golema raka, to gdje žive nosorozi, mama nema raku.

Pogreb je bio takav da noge zebu.

Krematorij je iza blatnih polja jer nov je i nedovršen. Ali peći su u redu, rade. Peći rade savršeno. Groblje je iza palionice. To je staro groblje i uređeno. To je treći krematorij u gradu. To je veliki grad.

Hala je kao mauzolej, kao crkva, stropovi su visoki i oslikani, unutra je hladno. Kad odsvira muzika sanduk propadne a publika gleda gore u šareni strop jer joj je neugodno. Dolje su peći. Ovdje ne puštaju vatru koja pred svima liže staklenu kabinu jer ovdje nema staklenih kabina. Tamo gdje puštaju vatru, tamo u staklenim kabinama leže mrtvaci u otvorenim kovčezima kao dragulji u skupim kutijama.

U Americi puštaju vatru koja pišti. To je plinska vatra, zato pišti. Vidio sam, puštaju.

Printz je bio u Americi radno, radio je.

Plamen plamti plamti plamti, tiha muzika svira (po narudžbi), pokojnik se savija u struku, polako se diže, diže se i diže i onda sjedne lijepo našminkan. Američki mrtvaci su rumeni. Američki mrtvaci imaju lijepe frizure i kartonske cipele. Tako, američki mrtvac sjedi u svom lijepom novom lijesu dok se ne iskrivi kao sagorjela šibica. Sjedi u krasnoj postavi od satena bijelog, ružičastog ili crvenog. Ako je muškarac, sjedi u satenu plavom kao nebo ili more. To je običaj od rođenja. U posljednje vrijeme uvodi se žuta zbog ravnopravnosti. Tad mrtvaci zrače zlatno, kao obasjani suncem. To djeluje blistavo. Biblijski.

A oči američkih mrtvaca? Gledaju li mrtve oči američkih mrtvaca? Vide li ljepotu vlastitog odlaska?

O očima nema podataka.

Ovdje nema prozirnosti. Nema gledanja. Mama je zakucana. Sanduk je jeftin. Muzika svira, netko drži govor, mama propada, mama gori a to nitko ne vidi. Mama je prah.

Urna stoji u depou pet godina.

To dolazi poslije. Otac je još živ.

Depo je velik kao magacin, a popločan je bijelo zbog higijene. Skladište urni, skladište mrtvih. Tu, nadohvat ruke.

To dolazi poslije. U ovom gradu žive dva nosoroga.

Ovaj grad nekada je bio lijep, sada više nije. Ostario je. Zapustio se. Zapustili su ga, pustili su ga da ode u propast.

I ja sam nekada bio lijep. Zapustio sam se, otišao sam u propast.

Printz je bio lijep, još je lijep, malo se zapustio. Nije još otišao u propast. Naknadno će otići u propast. Dopustit će mu da ode u propast. Napustit će se pa će otići. U propast.

Grad je sada grad s puno nepoznatih ljudi, ranije – bio je to grad s puno poznatih ljudi. Nepoznati ljudi već pet godina pristižu iz malih gradova pa lutaju. Poznati ljudi uglavnom su umrli, neki su otišli u veće, značajnije gradove, daleko. U ovom gradu ima smeća. Ulice

imaju rupe. Drveće u parkovima smanjilo se. Skvrčilo se.

Iskvrjavilo se kao Maristellina koljena u mladosti.

Bilo je puno parkova, sad su sprčkani, zbrčkani. Kratki. Kao parkovi iz slikovnica – stanu na mali prostor. Bilo je ogromnih parkova, išli su u dužinu i širinu sve do rijeke, do ušća dviju velikih rijeka tamo ispod tvrđave. Tvrđava je stara, njeno ime znači “velika bitka”, ona je spomenik povijesti ovoga grada. U parku s tvrđavom ima kapija, ima česama, ima kula, sve iz daleke prošlosti, a iz bliže, ima bista narodnih heroja i vojni muzej i mali muzej s punjenim životinjama ispred kojeg stoji velika mečka, također preparirana. Blizu tog muzeja s punjenim životinjama, baš u tom parku, baš podno zidina tvrđave nalazi se zoološki vrt sa zapuštenim životinjama jer takvo je vrijeme. Najveći spomenik u tom parku zove se Spomenik pobjedniku, što nakon posljednjih ratova u bivšoj Jugoslaviji zvuči zastrašujuće i pogrešno. Printz je znao s bedema tvrđave promatrati kako se rijeke spajaju.

Sad je mutno i muljevito to ušće, sada.

Iz parka vidjele su se pješčane ade u daljini, bijele ade, sada tamne od izmeta golubova i riječnih galebova.

Galebovi jedu smeće i seru crno.

U nekim parkovima bilo je stabala s visećim granama pa su ti parkovi podsjećali na viseće vrtove. Bilo je skrovišta. Bilo je meke trave za ljubavne parove. To je bilo u mladosti.

To je bilo kad je Printz bio mlad. Ja sam Printz.

Printz napušta kotu u zoološkom vrtu. Ide naći skrovište.

Trava je mokra i prljava, trava u parku, park je velik i pust. Još sipi. Printz ima skupe cipele.

Floresheim cipele, crne, zumbane.

U tim skrovištima leže mrtvi štakori, psi lualice kote se, i mačke lualice kote se u tim skrovištima, ima mnogo lualica u ovom gradu. U tim skrovištima životinje i ljudi skladište svoj unutarnji otpad, svoj crijevni otpad, pa su ta skrovišta neuredna i smradna.

Ja to znam, obilazim.

Printz dolazi do skrovišta iza sjevernog zida tvrđave. Saginje se, viri, nogom razgrće smeće,

to su hrpe smeća: kondomi, vrećice, krvavi ulošci, usrani listići toalet-papira, garave svijeće, zgažene kutije od šibica, novčići, stari novčići iz njegove mladosti.

Vidim sitniš koji ispada iz džepova ljubavnika (i iz mojih, i iz mojih, davno), ljubavnici ljuljaju se gore-dolje na mekoj travi, trava je bila meka, ljuljaju se na čistoj travi, sad je zapušteno.

Printz ništa ne traži.

Ništa ne tražim. Podsjećam se.

Nogom razgrće i osluškuje. Meku travu Printz osjeća na leđima pa mrda ramenima kao da mu je redengot težak.

Nije redengot. To je Burberry. Sipi.

Printz diže i spušta ramena gore-dolje. Sagnut nad ulazom, proučava skrovište.

Tu sam jebao.

Printz diže i spušta ramena kao da govori ne znam. Diže i spušta ramena je'n dva, osjeća travu,

trava mi se penje uz leđa, sve do grla, sve do grla.

Zaplači, Prinče.

Ne. Burberry je težak, ne bi smio biti težak.

Printz se vraća u zoološki vrt.

Vraćam se u zoološki vrt. Čujem buku.

Printz ponovno stoji nad provalijom, nad arenom, nad ograđenom izbom dvaju nosoroga u pustom zoološkom vrtu. Printz ima vrlo otvorene oči, gleda. Sam je.

Smrkava se.

Grad je i mračan. U njemu vlada okamenjena polutmina. Neizbrisiva. Ta polutmina prodire, zlokobno. Nosorozi su okej.

Nisu okej. Nešto strašno se zbiva.

U zoološkim vrtovima nosoroge smještaju u nekakve arene. Arene su dolje, a posjetioci visoko gore, pa posjetioci nosoroge gledaju odozgo i ne vide pojedinosti. S jedne strane brloga dolje nalaze se željezna vrata.

Velika željezna vrata za nosoroge, nosorozi su veliki.

Stražari ta vrata otvaraju noću i puštaju nosoroge unutra, u mali brlog, u tijesni brlog, u njihov dom. Željezna vrata zatvorena su. Zamandaljena.

Nema stražara. Nosorozi žele unutra.

Nosorozi su uznemireni. Žele unutra.

Nosorozi uzimaju zalet. Prvo jedan, pa drugi. Prvo ženka, pa mužjak. Uzimaju zalet i u velikom trku, trk iz kasa prelazi u galop, u velikom galopu, velikom snagom čeonu udare o željezna vrata, čeonu, čelom. Udare jednom, pa još jednom. Onda se udalje sporim hodom,

to iscrpljuje

stižu na suprotni kraj arene pa iznova galopom – čeonu udarac o željezna vrata. Nikoga nema. Samo Printz gleda.

Opet. Opet. Opet. Opet. Opet. Jače. Još jače. Sve jače.

Nosorozi udaraju glavom o željezna vrata a kiša i dalje škropi. Zemlja u areni žitka je, blatna. Ženki je rog obješen, visi. Mužjaku je čelo krvavo.

Pod debelom kožom ima krvi, guste krvi, nosoroške.

Novi zalet. Rogovi su im rascvjetani kao kod mađioničarskog trika kad se otvore ruže. Iz rogova lipti, nosorozima slijeva se u oči crveno. Teče. Nosorozi su obnevidjeli, izbezumljeni.

Ja malo znam o nosorozima, možda tako treba.

Nosorozi plešu. Plešu a oči im zatvorene. Slijepljene gustom krvlju. Oni imaju zavjesu, malu crvenu zavjesu na očima i plešu kao da slušaju glazbu. Kao da ima muzike svuda naokolo. To je veliki ples, kao konjski, kao cirkuski ples, ali težak, nosorozi su teške životinje.

Imaju li nosorozi trepavice? Trepavice skupljaju suze da ne teku. Moje trepavice su male.

Obnevidjeli, nosorozi se dižu i padaju, postaju veliki crni valovi, vrlo tromi. Na željeznim

vratima ima puno mrlja. Udaranje tutnji kao vlak u tunelu, ptice bježe.

Kakva duboka buka!

Nosorozi imaju usnice-hvataljke. Usnice su im rasječene. Vise. Ne hvataju ništa, ništa ne moguхватати, a ničega i nema. Jezikom ližu krv.

Nosorozi imaju jezik?

Nosorozi imaju puno krvi, krv se sliva. Oba nosoroga leže na boku kao dvije mrke planine, kao dva ogoljela brijega, spaljena, crna, leže bočno, u blatu.

Miču se! Žive planine njišu se kao da dišu, uspavljaju se.

Ne. Nosorozi ne spavaju.

Oni drhte.

Oni sad dišu ravnomjerno, Printzu je ovratnik mokr. Printz drhti. Od kiše.

Oni se ližu,

Da. Bol nosoroga sad je manja. Jedno drugom ližu krv svojim otromboljenim usnama-hvataljkama,

usne im vise, landaraju.

svojim rasječenim usnama koje vise na niti debele nosoroške kože a oni se ližu, nježno.

Može li u očima nosoroga biti tuge, kao da u njihovim očima vidim tugu.

Printz ima širom otvorene oči. Koncentrirano prati disanje nosoroga dolje.

Gore je teško nebo. Printz ne trepće. U uglovima očiju skupljaju mu se male tekućine, oble i prozirne, i tu stoje. U uglovima očiju. Kao da su se zalijepile, kao da nisu dovoljno teške da padnu. Male tekućine u Printzovim očima stoje i sjaje se. Printz ne trepće.

Skupila mi se kiša u očima, kaže Printz.

Nosorozi su sisavci.

Kao kitovi, kao ljudi.

Printz je bio sportaš. Bio je skakač. Bio je trkač. Printz nije trom.

Bio sam sportaš. Mogu biti trom ako hoću. Ponekad volim biti trom. Ako hoću, mogu biti i brz.

Nosorozi žive dvadeset pet godina, nekad i četrdeset. Kad imaju četrdeset, stari su i poluslijepi. Imaju mrenu. Koža im bude smežurana i teška kao slonovska kad se za nju prilijepi balega. Kad su stari nakupi im se previše kože.

Dosta o nosorozima!

Ja imam pedeset godina. Kao prosječno star nosorog. Koža mi je glatka. Koža mi je meka i sjajna. Još uvijek sam pomalo lijep.

Printz nema mrenu. Printz ima lijepe oči, crne iskošene. Printz je nekako egzotičan, a koža mu je bijela. Printz je visok kao visok Japanac. Printz je jak. Oh, kako je lijep i miran dok gleda nosoroge u kasnu jesen u praznom, potpuno praznom zoološkom vrtu jednog mrtvog grada. Printz nije sijed. Printz ima crnu kosu, ošišanu uredno. Printz o tome vodi računa, Printzu je bitno kako je ošišan.

Ništa mi nije bitno, ali ja to još ne znam. Ništa mi nije bitno.

Šake su mu čvrste. Koža mu je glatka, nije suha. Sjajna je, sjajna. Printz ima otmjenost. Sad nema sunca, jesen je, kasna je jesen i vrlo je hladno i pokop je završen.

Nosorozi postaju spolno zreli u sedmoj godini života. Nekim nosorozima spolna zrelost dođe kasnije, ali do devete svakako dođe. Ženski nosorozi sazrijevaju ranije. Kad napune četiri, najviše šest godina.

I ja sam rano sazrio, ja, Printz. Idem kući. Dosta mi je nosoroga.

>>>>

Skini gaćice, kaže Printz. Maristella, skini gaćice da ti vidim koku.

Ulica ide nizbrdo, otmjena je, široka je, s obje strane stoje vile s vrtovima, s ograđenim vrtovima, stoje vile i šute, gledaju. Te vile starije su od nove zemlje koja nakon Velikog rata postaje zajednička i bratska, među njima ima i jedan dvor. To je tiha ulica izvan središta grada, u njoj stanuju važni ljudi, politički ljudi, jer doba je takvo, političko. Godine su pedesete. Ulica ide nizbrdo i natkriljena je žutim i bijelim cvjetovima, to su stabla u žutom i

bijelom cvatu kroz koja se probija nebo. Tu stanuje i Printz. Tu, u toj žuto-bijeloj ulici stanuje i Maristella koja ima kvrgava koljena i kojoj se desna sokna zavlači pod petu pa šepa a nije šepava. Maristella ima razmaknute oči, plave. Oni idu u vrtić na dnu ulice koja se spušta nizbrdo i Printz veli Maristelli *skini gaćice da ti vidim koku*. Oni imaju pet godina. Možda šest. Oni govore razgovijetno. Oni su zdravi i lijepi. Maristella i on.

On se zove Printz. Iz milja ga zovu Pupi. On to ne voli, ne voli biti Pupi, sebe zamišlja isključivo kao Printza.

Maristella i Printz se vole, zato to nije strašno kad Printz Maristelli kaže *skini gaćice*. Maristella Printzu vjeruje. Oni ulaze u vrt vile "Samanthe", kapija je teška ali u vrtu nema pasa pa je sigurno. Žutika je u cvatu, vrt je točkasto žut. Trava je prostrana, zelena, njegovana, to je bogat vrt, u njemu leži velika proljetna tišina, jutarnja tišina. Trava je posuta žbunovima žute žutike, u travi se skriva mirnoća. To je lijepo. U zraku je čistost. Maristella i Printz drže se za ruke, Maristella ima kratke rukave i zlatne točkice na rukama.

Imaš zvjezdice po tijelu, kaže Printz Maristelli.

I po licu, veli Maristella.

Pa ti lice svijetli kao zvjezdice, smiješi se Printz, *da ti vidim koku*.

Ja sam mamina zvjezdica, mamina stellica, kaže Maristella. *Da ti vidim koku*, ponovi Printz.

Maristella čučne iza grma žutike i skine gaćice, Printz kaže, *ne vidim, leži*, Maristella legne. Koljena su joj kvrgava i krastava. Maristella penje se po stablima, pogotovo kad su trešnje zrele, zato ima kvrgava koljena i krastava, jer pada. U Maristellinom vrtu ima pet stabala trešanja. Ima višanja. Ima tri šljive i četiri jabuke. Ima svakakvog voća, Printz i Maristella jedu voće kad je zrelo a Maristella se penje visoko i bude musava. I kleči na granama. Spušta se niz debla i vrišti kao Indijanac kad se spušta.

Maristella legne.

Raširi noge, hoću da vidim kako je unutra. Tako kaže Printz.

Maristella leži na zelenoj travi, po licu joj padaju cvjetovi žutike, pokrivaju joj zvjezdice na obrazima.

Imaš jednu lopticu tu unutra, kaže Printz. *Mala je i ružičasta*.

To je vagina, veli Maristella Printzu. Tako kaže moja mama. Vagina ti je ružičasta, prihvaća Printz. On vjeruje Maristelli jer je voli. Ja bih da taknem, kaže Printz.

Takni, šapne Maristella.

Ispruženim kažiprstom Printz polako prilazi Maristellinoj loptici i dotakne je kao kad zrakom lete pahuljice zrelog maslačka.

To me škaklje, veli Maristella, moramo u vrtić.

Pobjegla je, čudi se Printz. Tvoja loptica se sakrila.

>>>>>

Printz Ernestini skida gaćice. Briše je, briše je sprijeda i briše je straga, ovisi piški li Ernestina ili kaki, piša li Ernestina ili sere. Onda je pere. Položi je na krevet, onako veliku, onako debelu i kaže *Raširi noge*, i (malim vlažnim ručnikom, svijetloplavim) briše između mlohavih guzova, između mlohavih stidnih usana s dramatično prorijeđenim stidnim dlakama. Operna pjevačica Ernestina odavno više ne pjeva. Kvržica, mamografija, operacija, zračenje. Bolovi dolaze i odlaze. Šire se prema vratu, prsti na šakama trnu. Bolovi se zovu metastaze. Bolovi dolaze kad metastaze ožive i burgijaju. Ernestina je debela, Ernestina je oznojena i govori glasno, Ernestina ima sedamdeset godina. Hrani je muž, kemičar Rikard Dvorsky. Rikard Dvorsky star je, stariji od svoje žene Ernestine. Rikard Dvorsky ima povremene napade amnezije. U govoru zna se izgubiti, kao da mu tajna unutarnja ruka na trenutak isključi svjetlo pa ga opet uključi. Rikarda Dvorskog nervira hraniti Ernestinu. Više je ne zove Tina, samo Ernestina, i nervozno joj gura hranu u usta. Ernestina ne stiže progutati, Rikard već prinosi novi zalogaj. Ernestina postepeno odustaje. Pljuje ono što joj Rikard prstima nervozno utrpava među polustisnute zube. Ti obroci svakim danom sve su manje ukusni, kuha Rikard a Rikard gubi živce. Sve to, ta Ernestinina bolest, predugo traje. To su sad splačine i Ernestini-Tini od njih se povraća. Njene ruke vise uz rub stola kao dvije izvrnute mrtve ribe, bijelih trbuha, uhranjene i krute, i sva se zgrbila od nevoljkosti. Za stolom nitko ne govori. Ne govori Tina jer ne može, jer usta su joj stalno puna. Ne govori Rikard jer ljut je i uplašen. Ne govori Printz jer ga ni Tina ni Rikard više ne žele slušati, *prestani govoriti*, kažu.

>>>>>

Printz otvara vrata tiho. Otac sjedi u ružičastoj fotelji, isključen. Ružičasta fotelja

presvučena je ružičastim velurom, zato je ružičasta. Ta fotelja pedeset godina je stara, i više. Ona se provlači kroz život Dvorskih i redovito se presvlači. Došla je s kućom u koju su 1948. uselili druga i drugaricu Dvorsky. Tako, predratni život ružičaste fotelje ostat će nepoznat; poznat je samo njezin poslijeratni put, poslijeratni život ružičaste fotelje.

U sobi je mrak.

Gdje si? pita Rikard Dvorsky.

Gledao sam nosoroge, kaže Printz. *Debeli su kao mama.*

Rikard Dvorsky sjedi u fotelji.

Printz kaže: *Sutra idemo na planinu da odagnamo misli.* Printz odlazi u kuhinju, to je velika kuhinja, starinska, s podom od prskanog betona, s podom na crveno-žuto-bijelo-crne betonske točkice. To je veseli pod. Printz iz bokala pije mlijeko. Printz obožava mlijeko, pije puno mlijeka. U sebe ulije litru hladnog mlijeka, stojeće, i jezikom gnječi grudice skorupa.

Rikard dovikuje Printzu koji u kuhinji stojeće pije hladno mlijeko: *Kad se vratimo, Herzog će otkupiti ovaj stan. Ja sam mu dopustio da otkupi ovaj stan.*

Što će biti s Rikardom Dvorskim, što će biti s Printzom kad Herzog otkupi stan? To nije pametno rješenje.

To nije pametno. Kamo ću ja? Kamo će Rikard kad Herzog otkupi ovaj stan? Ovo je zgodan stan, otmjen i velik. Ima puno soba, ima ukrasa, lijep je ovo stan. Što će biti s nama?

Bez Ernestine jako je tiho, kaže Rikard Dvorsky. *Što ćemo s njenim stvarima? Ona ima puno stvari.*

Maristella nije došla na sprovod.

>>>>>

U vrtiću najbolja je užina. Vrtić su stavili da bude također u jednoj vili, pa su vilu preuredili. Nema namještaja za odrasle, ima namještaja za male. Namještaj je vrtićki, dječji. Kruhovi su veliki i crni od po dva kilograma. Kriške su teške. Marmelada je miješana. Mrka. Dolazi u plastičnim kantama, također velikim. Margarin dolazi u kutijama. Sve što se u vrtiću jede dolazi u velikim paketima, ne kao kod kuće, u malim zdjelama od porculana i kristala. Neke posudice kod kuće optočene su srebrom s gravirama vinove loze, srebrne loze. Kriške iz

vrtića teške su jer su velike, teške su od margarina i marmelade pa se savijaju, prave most u njegovoj ruci. Taj kruh je živi kruh, mrda se. U miješanoj marmeladi ne vidi se voće. Printz se čudi, Printz je mali i čudi se: *Kamo nestaje voće iz voćne marmelade?* Godine su pedesete.

Ne provociraj! više brkata teta s dubokim glasom i širokim stopalima.

Teta se ljuti a Printz ne zna zbog čega. Printz ne razumije njezine riječi.

Ne razumijem vaše riječi, kaže mali Printz.

U vrtiću pije se mlijeko od blijedožutog praha, pije se razvodnjena prašina. Jedu se jaja od pudera. Tete smrde i imaju dlakave noge. Tete nisu lijepe kao njegova mama, kao Maristellina mama. Maristellina mama još je ljepša od njegove, Printzove mame koja se zove Ernestina-Tina a Maristellina mama zove se Alma. U vrtiću visoko gore visi Tito i gleda svu djecu.

Kad ne stigne marmelada, pošalju žuti sir koji svi zovu Unrin.

Je l' Unra krava? pita Printz.

Drugarica teta šalje Printza u kut. *Ostat ćeš tamo za kaznu,* kaže.

Printz (gleda u kut, gleda u strop, strop je vrlo visok, to je stara vila): *Ja u vrtu imam kravu. Moja krava zove se Kata. Njeno mlijeko nije prašnjavo. Njeno mlijeko nije žuto. Njeno mlijeko bijelo je kao moje oči kad ih zakovrnem.*

Drugarica teta kaže: *Marš, đubre crvenoburžusko!*

Printz kleči u kutu i sluša konjske zaprege. Ulice imaju puno konja i malo automobila, takvo je vrijeme. Konjske zaprege rondaju jer sve ulice nisu glatke, kaldrmisane su, a na zapregama ljuljaju se visoke aluminijske kante pune mlijeka. Pred vratima čekaju žene s loncima u rukama i hladnim ondulacijama na glavama. Njegova mama ne čeka. Njegova, Printzova, mama pjeva.

Teta Hilda čeka i više *Pupi, evo mlijeka, Pupi.* To je bilo prije one krave, prije nego što je djed kupio onu kravu koju su u vrtu muzli, prije nego što se rodio Herzog.

Po ulicama ima balege.

Printz kaže: *Konji kake lopte.*

Ovo je američka lopta, kaže Rikard Printzu. Kupio sam je za tebe. Vidi kako je sjajna, vidi kako je šarena.

I to je bilo prije Herzoga. I prvi staklenci bili su prije Herzoga. Puno toga bilo je prije Herzoga. Herzogu ne ostaju neobični događaji za pamćenje, ostaju mu same običnosti. Herzog ne pamti glinene špekule, a on, Printz, pamti sve. Printz ima odlično pamćenje. Herzog pojma nema da su prije šarenih staklenaca postojali samo oni ružni klikeri koji ne zveckaju, Herzog pojma nema da su lopte bile krpene i da su slabo odskakivale, u stvari nikako su odskakivale, samo su se kotrljale. Sjajna američka lopta skakala je, skakutala je sama.

Printz ne voli američku loptu i ne nosi je u krevet. Printz u krevet nosi krpenjaču. Teta Hilda pravi najbolje krpenjače, najbolje. Pravi ih od starih Rikardovih čarapa, Rikard ima puno starih čarapa i stalno nabavlja nove, pa ima i mnogo novih čarapa. U kući općenito ima čarapa.

Krpenjače ne moraš čuvati, kaže teta Hilda. Kad se krpenjače istroše, naprave se nove.

Američke lopte moraju se čuvati jer dolaze izdaleka. Tako tvrdi Rikard. Da nisi ošteti ovu loptu, kaže Rikard Printzu. To je skupa lopta i dolazi izdaleka. Printz je naravno odmah ošteti američku loptu, ona se sutradan probušila, ispuhala se, splasnula je i ležala zgnječena u vrtu. Printzu se od prvog trenutka američka lopta nije svidjela. Printz ne šutira dobro jer ima visoke cipele koje su teške i koje se zovu Rudo.

Teta Hilda miriše drukčije od Printzove mame. Printz zna, jer teta Hilda kaže, *to je "Crna mačka", Ernestina nosi "Chanel"*. Printz više voli "Crnu mačku". "Crna mačka" uvijek je oko njega, ispunjava zrak.

U vrtiću djeca se hvale: *Mi jedemo poparu i ćoravi krupmir paprikaš.*

Kod kuće Printz za stolom veli: *I ja hoću poparu. Neću meso.*

Rikard se ljuti pa više: *Sram te bilo! Za kaznu nema večere*, a Ernestina klima glavom, slaže se. Ernestina se uvijek slaže, da ne naljuti Rikarda. Printz ne razumije zbog čega tolike kazne, otkuda toliko strogih ljudi. U krevetu uvrće pramen svoje crne kose. U sobu krišom ulazi teta Hilda i šapće: *Napravit ću ti poparu kad ostanemo sami. I vodit ću te u kino.* Tako kaže teta Hilda. Onda Printz prestane uvrćati pramen svoje kose i zaspi.

Film se zove *Kameni cvijet*. Drugi film zove se *Po štukinoj zapovijesti*.

Printz pita: *Tko su štuke?*

Ribe grabljivice. *Slatkovodne ribe*, kaže teta Hilda. *A mogu biti i bombarderi*.

Printz ne želi pitati tko u filmu izdaje zapovijesti, riba ili avion, zato ne pita dalje. Samo čeka. U dvorani je mrak a vani je sunčana nedjelja. To se Printzu dopada. Treći film zove se *Baš Čelik*. Treći film Printzu se ne dopada. Printz vrišti i drži teta Hildu za ruku.

Neću više u kino, kaže Printz. Teta Hilda smiješi se crvenim usnama: *Čitat ću ti priče*, veli.

Mama nema tako crvene usne, kaže Printz.

Ja korsitim "Baiser", "Baiser" je jarko crven. "Baiser" znači poljubac i ne briše se.

Onda Printz teta Hildi kaže: *Poljubi me*.

Djeca iz vrtića na cipelama imaju blokeje. Njihove cipele zveckaju a Printzove ne zveckaju. Printz bi volio da i njegove cipele zveckaju, zato veli: *Ja bih blokeje*.

Ernestina kaže: *Blokeje nose siromašni, blokeji su prosti*. Printz nikada nije dobio cipele s blokejima.

U vrtu, Printz kaže Maristelli: *Odreži pletenice. U modi su bubi frizure*.

I još kaže: *Ja ću biti kipar*. To kaže dok on i Maristella kopaju tunele u njezinom vrtu kako bi krtice mogle izaći, a Maristella više:

Ugušit će se pod zemljom u velikom mraku, oslobodi krtice, Pupi.

Ja ću biti kipar, ponavlja Printz i kopa dalje.

Oni čekaju satima pokraj rupa, krtice ne izlaze, izlaze samo gliste.

Ti nećeš biti kipar, kaže tajni agent i kemičar Rikard Dvorsky. *Ti ćeš raditi sa mnom, trebaju nam povjerljivi ljudi. Ti ćeš biti kemičar u službi države*.

Tako je Printz postao kemičar.

>>>>>

Maristella ima izložbu u New Yorku.

Printz nema svoj stan. Printz živi s Rikardom, svojim ocem, jer nema svoj stan, a nema ni novaca da bi neki mali stan iznajmio. Uostalom, ovako je komotnije. Ovako je sigurnije. Ovako je zaštićeno a Printzu treba zaštita iako više nije mali.

Volio bih biti mali.

Printz je imao svoj stan, o da. Printz je dobio socijalistički stan u vrijeme socijalizma a onda ga je ostavio Seleni koja sad ima Printzov socijalistički stan iako je socijalizam otišao. Seleni u tom stanu samo leži jer Seleni je pijana i nema joj tko kupiti čarape a bez čarapa ne može van jer vani je hladno i njezine noge pune su modrica od ispucanih kapilara, od popucanih vena. Na krevetu nema plahti, na jastuku nema jastučnice. U kupaonici visi Selenina garderoba, sva Selenina garderoba, suknje i džemperi i bluze, pa se na pari izravnavaju.

Selena ima tanku kosu kao paperje, crvenkastu. Jednoga dana Seleni će se probuditi i bit će ćelava. Kupit ću joj čarape da može ćelava šetati gradom, u crnim čarapama. Seleni je ćelava zbog hormona, napuštaju je hormoni, nestaju. Kad nestaju hormoni ljudi se gužvaju. I moji hormoni povremeno odlaze ali se vraćaju. Bez hormona ljudi potamne, naročito žene. Seleni je bila lijepa kad je imala hormone. Mi nećemo više zajedno piti. Kupit ću joj crne čarape kad ovo prođe, ova posmrtna situacija.

Neće proći, Pupi.

Maristella gdje si Maristella!

Seleni leži na Pupijevom krevetu, na Pupijevom krevetu bez posteljine, u poderanim crnim najlonkama sa sunčanim naočalama na nosu, da joj ne smeta svjetlost. Leži u malom stanu s dva dvokrilna prozora koja gledaju na benzinsku pumpu i na parkić u kojem vlasnici šeću svoje pse dvaput dnevno, sve u krug. Leži i gleda u Pupijeve knjige koje ne čita. Ima tu svakojakih knjiga, skupih.

Dosta!

Leži Seleni u crnim čarapama na kojima otišle su očice, okružena praznim bocama, tako leži i glasno kaže: *Umrlo je Ernestina a ja nemam čarape za sprovod. Sprovodi zahtijevaju crne čarape.*

Iz parka pod prozorom dopire vlažni vazduh s mirisom mokraće. *Upisala sam se, kaže*

Selena.

Socijalizam odbija Printzu pokloniti još jedan stan. Printz kupuje stan, mali stan. Taj mali stan Printz ubrzo ostavlja Mileni. Milena je Printzova druga žena. Printz voli ženiti se. To je svečani čin. Milena ima djecu iako ta djeca nisu njegova, Printzova. *Ne mogu više živjeti s tobom*, nakon godinu-dvije, uopće nije bitno, kaže Printz Mileni i odlazi, ostavlja stan, jer što bi Milena bez stana, kamo bi? Sad Printz nema ormar. Nema knjiga. Printz ima pedeset godina i više ne radi. Zašto ne radi?

Poslali su pismo. Rekli su, hvala, dobit ćete mirovinu. Ta mirovina je mala, mizerna.

Život ga je napustio šutke, život mu se išunjao krišom, bez opomene, Printz nije bio spreman, ništa nije čuo, ništa nije naslutio.

Što je ovo? Neka rekapitulacija? Iš!

Moram brinuti o mami Tini, kaže Printz Maristelli koja više Pupi, ti si lud!

Kad mama Tina umre, morat ću brinuti o Rikardu. Imam pune ruke posla. Kad sve prođe, vidjet ću što ću. Kad Rikard umre, vidjet ću što ću. Tako kaže Printz. Stan je velik, ima stvari za prodavanje. Vidjet ću, kaže Printz.

>>>>

Po stanu ima puno srebrnih pladnjeva. To su veliki pladnjevi s ukrasnim drškama koje se uvijaju kao da cvile, zapliću se kao male zmije, na njih stane najmanje tucе čaša, naravno kristalnih. To su pladnjevi za livrirane konobare a livriranih konobara nema. Neke drške uvijaju se kao uvojci ženske kose, neke kao loza. To su teški pladnjevi, u njih je izliveno puno srebra, davno. To su stari pladnjevi iz vile "Nora". Kad dođu gosti, Rikard i Ernestina Dvorsky vade poseban pribor za jelo, također od srebra. Viljuške su velike, žlice su velike, i noževi. Taj pribor za jelo star je, vidi se.

Pupi uzima torbu.

Samsonite.

Torbu puni srebrninom, srebrninom koju Printzov brat Herzog nije još uzeo jer bilo bi nezgodno odmah uzeti sve, tako razmišlja Herzog. Ima vremena, zaključuje Herzog.

Ostavljam menoru, menoru ostavljam za uspomenu. U nju stane sedam tankih dugih svijeća.

Trgovac vadi pladnjeve, zdjele, pribor. Vadi sporo i u rukama prevrće. Kažiprstom prelazi preko monograma ugraviranog na svakom predmetu, prelazi nježno, kao da gladi. Monogram je HL. *Prošlo je pedeset godina*, kaže. *Nemoguće je naći vlasnika*. To se zbiva u malom stanu na periferiji. U zagušljivom polumraku, u tajnosti. *Ima puno prezimena na slovo "L"*, kaže trgovac.

Leder, veli Printz. *Istražio sam*.

Na njemačkom – koža, veli trgovac.

Leder – vlasnici vile "Nora". *Moje informacije vrlo su pouzdane*. *Ima li potomaka, to vidite, to istražite*.

Učinit ću što mogu, obeća trgovac.

Ako ne uspijete – pretopite, sve pretopite i nahranite prosjake, kaže Printz i ode.

Kod kuće, kobaltom ozračena Ernestina urla: *Nestalo je moje srebro! Pokrao me je vlastiti sin! U njedrima gajim guju!*

Rikard Dvorsky dobije pomračenje pa ne kaže ništa.

Printz popije mlijeko, on uvijek pije mlijeko kad je u zraku struja. Printz popije mlijeko i kaže: *Počešljat ću Tininu periku*. I kaže, *Mama, počešljat ću ti periku pa možeš zapjevati*.

>>>>>

Velika je zima a obitelj Dvorsky je vesela. Obitelj Dvorsky zdrava je i mlada i spava. I više ne živi u vili "Nora". Godina je 1975. Grad je pod snježnom kapom. Noć je. Printz uzima dva kofera

Samsonite

i napušta stan. Stan je topao. Printz na sebi ima lijepu jaknu, krznenu, od prevrnute janjeće kože. Jakna je žuto-smeđa i skupa. Printz ima kožne rukavice podstavljene zečjom dlakom i duboke cipele podstavljene zečjom dlakom. Zečja dlaka je mekana i Printzu se prsti tope od zečje mekosti.

Obmotan sam životinjama, kaže Printz. *Obmotan sam mrtvim životinjama*. *Takva je moda*, kaže.

Obitelj Dvorsky više ne živi u vili "Nora" jer vila "Nora" pretvorena je u rezidenciju nesvrstanog ambasadora, možda egipatskog, možda sudanskog, ako je Sudan nesvrstan. Vrijeme je nesvrstanosti.

Printz nosi kofere kao da ide na put, nosi ih službeno. Snijeg je dubok i nov. Printz odlazi na željeznički kolodvor a kasno je, vrlo je kasno, vlakova nema. Ima beskućnika po uglovima, na mokrom kolodvorskom podu, popljuvanom, popišanom. Beskućnici kunjaju kao da čekaju. Neki beskućnici piju pivo. Kolodvor je u polumraku.

Printz sjeda na prag ispred čekaonice, ispred, jer čekaonica je zaključana baš zato da u njoj ne bi se grijali beskućnici. *Baš zato*, kaže Printz. Printz vikne *dođite* i beskućnici prilaze. Da ne bude zabune, među beskućnicima ima i žena. Beskućnici su prljavi i zapušteni. I čupavi.

Donio sam odjeću. I hranu, kaže Printz i otvori kovčege. Beskućnici vuku, grabe i trpaju u svoje plastične torbe jer beskućnici uvijek imaju plastične torbe jer to im je sve.

Ovdje nema kaputa, veli jedan.

Možemo da se đoramo, kaže Printz, i skine krznenu jaknu od prevrnute janjeće kože, žutosmeđu i odjene tanki mantil s puno mrlja, zgužvan. *Rukavi su mi kratki*, veli.

Printz se vraća kući praznih ruku na kojima nema rukavica podstavljenih zečjom dlakom. Printz poskakuje bijelim krajolikom, noćnim, i zviždi.

Lagan sam i veseo.

Obitelj Dvorsky spava. Printz ulazi u kuhinju i ispija tri čaše hladnog mlijeka. Onda zaspi u ružičastoj fotelji.

>>>>

Printz otvara svoj poljski krevet na rasklapanje. *Sutra idemo na put*, kaže. *Tata, sutra idemo na put*.

Možda nisam trebao Herzogu prepustiti ovaj stan? pita Rikard Dvorsky ali nitko ne odgovara. Printz šuti ili spava.

Zavjese se rijetko peru, prozori također. Draperije su od teškog satena, ružičastog kao fotelja. Sobe obasjava mutna svjetlost, gusta svjetlost koja ne treperi nego se lijepi za predmete i pritiska ih. To je hladna svjetlost koja se lukavo uvlači kroz male pukotine.

>>>>>

Ernestina leži kao rastočeno tijesto u sobi od bijelog drva optočenog zlatnim nitima. Zrcala su kristalna, dakako, a ima ih tri, jedno na toaletnom stolu, dva na vratima ormara, Ernestina spava, a ona spava jer injekcije morfija sve su jače, sve su jače, i sanja, u bojama jarkim sanja kako pjeva u gradu u kojem Maristella trenutno izlaže svoje slike, ah, ta kučka Maristella (i njezina mater Alma) ostavila je Printza da kupuje male stanove za nepoznate pičke.

U radnu sobu s bibliotekom koja se prostire preko dva zida, kutno, noću zalaze otac i sin, Rikard i Printz Dvorsky i uz viski gledaju se, promatraju kako nestaje jedan svijet, njihov, i kako poslije njega ne dolazi ništa, a led u kristalnim čašama otkucava i lončanice se krune od suhoće i truleži.

Printz spava.

Ne spavam.

Printz leži na uskom poljskom krevetu pokraj stola za ručavanje, stol je dug, od ružinog drva i ima vitke noge s malim lavljim šapama na dnu. Printz je pokriven kariranom dekom, u stanu je toplo. Printz nije u pidžami, glupo je oblačiti pidžamu kad se spava na poljskom krevetu pokraj trpezarijskog stola, glupo je skidati čarape. Printzu su sokne suhe; poslije kiše na sprovodu, poslije kiše u zoološkom vrtu, osušile su se. Printz ima crne sokne, to su dokoljenice, svečane, za operu i sprovode – mješavina pamuka i svile, to su skupe muške sokne.

Rikard Dvorsky liježe u bračnu postelju u kojoj mu je umrla žena, debela operna pjevačica Erenestina-Tina, i kaže: *Sutra idemo na planinu. Printz i ja.*

>>>>>

Ženke nosoroga svoje bebe nose petnaest mjeseci.

Mama Ernestina-Tina kaže, *devet mjeseci, čitava vječnost*. Zima je 1950. i rađa se Herzog. Svi čekaju Herzoga. Djed i baka dolaze iz drugog grada, također velikog, također starog, također glavnog. U zajedničkoj zemlji ima više glavnih gradova i jedan najglavniji. Obitelj Dvorsky potječe iz manjeg glavnog grada a premještena je u najglavniji glavni grad jer bila je zaslužna. Djed prodaje jednu od svojih kuća; djed je trgovac i ima kuća i dućana napretek. Djed prodaje kuću i kupuje kravu da Herzog ima mlijeka. *Bolje je nemati mnogo kuća, šapću*

ukućani za graviranim stolom, *i onako ih uzimaju*. Djed dotada nije imao krave, ne zna s kravama, ne zna kako se muzu. Kravu djed smješta u vrt iza vile "Nora" jer "Nora" se zove vila u kojoj tada živi Printz.

Kad se rađao Printz, nisu prodavali velike stvari, samo male, a siromaštvo je bilo veće, poslijeratno. Printz se rodio u katoličkom gradu, onda su ga preselili u pravoslavni grad. Bio je mali. Printza nisu krstili ni katolički ni pravoslavno – to je u redu. Printzu to ne smeta. Da su ga krstili, Printz bi se danas odkrstio, sto posto. Kad se Printz rodio, prodavale su se knjige. I neka odijela. Godine 1946. Printzova baka čeka po repovima za jedno jaje, za jednu šuplju kost za juhu. Čeka cijelo jutro, repovi su dugi. Godine 1947. Printzova baka muti jaje sa šećerom, to je ogavno, pola daje Printzu, pola Maristelli. Printz i Maristella jedu mućeni žumanjak u poslijeratnom siromaštvu jer Printz i Maristella rodili su se u istom sporedno-glavnom gradu i istovremeno su preseljeni u glavni glavni grad jer očevi su im bili na istom zadatku. Državnom i tajnom.

Otvori usta, kaže Printzova baka, *evo nešto fino*. Printz je poslušan, Printz je oduvijek poslušan, otvara usta jer ni on ni Maristella ne umiju još sasvim govoriti. Umiju plakati i smijati se. Printzova baka ima mekani podbradak koji se ljulja.

Kazališta su puna, mama Tina pjeva i jako je debela a Herzog ima veliki nos i svijetlu kosu. I svijetle oči. Herzog je Printzov brat. Oni ne sliče. Printzu kažu *čekaj ovdje, donijet ćemo ti brata*. Ostavljaju ga dva dana. On čeka. On čeka vani, pred vratima. Teta Hilda nosi bijelu čipkanu pregaču, ta pregača jako je mala, kao za Maristelline lutke. Teta Hilda ima bijelu kapicu. I kapica je mala. Teta Hilda otvara i zatvara ulazna vrata, viri, provjerava je li on, Printz, tu. Gdje bi bio? Ima četiri godine, oni su rekli *čekaj, donijet ćemo ti brata*. On čeka a vani je snijeg. Vrt je dubok od snijega i sav svjetluca. Tiho je dok čeka na snijegu, pred debelim kućnim vratima, smeđim, sa žutim zvekirom u sredini. Zvekir je mesingana glava trola s buljavim očima. Teta Hilda kaže *Pupi, smrznut ćeš se. Hoću da vidim brata*, odgovara Printz i doda, *nemoj me zvati Pupi. Ja sam Printz*. Oni dolaze. Auto je siv i zove se Opel. Nema mnogo sivih opela naokolo.

Printz ne zna da je Opel prezime jednog Adama rodom iz Rüsselheima, u Njemačkoj, jer još je mali. To saznaje kasnije, tridesetak godina kasnije, kad ga šalju na službeni put u Frankfurt. Smještaju ga u taj Rüsselheim, u taj gradić nadomak Frankfurta, da ne bude upadljiv, da ne izazove sumnju, jer bio je na zadatku, na polutajnom zadatku, državnom, i svakog je jutro vlakom odlazio na sastanke kao sav čestiti radni svijet. Sedam dana. Noću se vraćao u Rüsselheim i šetao zamračenim ulicama usnulog gradića i brojao banke, jer

Rüsselheim ima mnogo banaka. Zbog Opelove tvornice "Opel" koja proizvodi "opele". U Rüsselheimu kupio je dva para svilenih sokni, jedne crne (naravno) i jedne tamnoplave, dvije ploče za Tinu (Maria Callas u "Normi" i "Tosci"), za Rikarda – skupu kriglu (unikat), a doručkovao je pahuljice sa suhim voćem. Printz obožava zobene i pšenične pahuljice sa suhim voćem.

Mama Tina sjedi na rubu kreveta, zavjese su cvjetne, Herzog sisa, Printz dotiče, Tina viče *ne diraj!* Printz dotiče, mama Tina viče *ne diraj, nikada ne diraj ni njega ni mene!* Printza peku prsti.

Godina je 1950. Kažu Printzu, ponavljaju, stalno ponavljaju, *upamti to*, govore mu. *Upamti ulicu, upamti broj kuće, 23, upamti, zoveš se Printz Dvorsky, mama ti se zove Ernestina-Tina a tata Rikard. Mama pjeva u operi, tata je kemičar u Institutu. Tako kaži ako se izgubiš, nemoj nikada lutati sam. Tu je teta Hilda. Ulica se zove Titova.* Poslije toga kažu mu: *Tvoj brat zove se Herzog.*

Herzog ima veliki nos, sav je velik, velika je beba i iz nosa mu curi zelena slina.

>>>>>

Možda je godina 1953. Opet je zima i opet ima puno snijega. Svi vrište, i teta Hilda koja nikada ne vrišti. *Nema Herzoga*, urlaju ukućani i trče gore-dolje. Vila "Nora" ima dva stubišta. To traje dugo, ta kućna potraga, kuća je puna skrovitih mjesta. Printz je u žutoj pidžami na kojoj su otisnuti medvjedići u neredu, na bosim nogama ima smeđe papuče. Printz odlazi u vrtlarsku kućicu. Tamo je krava ali nema Herzoga. Kokoši spavaju. Snijeg je mokar. Printz napušta vrt i kreće uz žutu ulicu koja je sad bijela jer drveće je golo pa se bjelina odbija o nebo. Printz ne gleda gore. Gore može biti mrak i Printz se boji. Na vrhu ulice počinje cesta. Printz hoda praznom cestom sam, u žutoj pidžami, vrlo je tiho. Printz hoda i uvrće pramen svoje crne kose. Printz ima sedam godina. Printz dugo hoda. Noge su mu mokre, nema čarape, samo male papuče. Cesta je ukrašena trgovinama. Neke trgovine svijetle, neke ne, a sve su trgovine siromašne jer godina je 1953. u socijalizmu. Izlozi su natrpani sitnim predmetima raznoraznim, kako bi prolaznici vidjeli što sve ima unutra. Bude tako hrane, kobasica i malih čokolada, skupih, bude knjiga s ružnim crtežima, bude novogodišnjih ukrasa, bude gumenih opanaka, budu bale cica, bude pletenih kapa, lopata i vila, bude i neka igračka, drvena. U mladom socijalizmu nema trgovina za posebne stvari, a nema ni staklenaca ni lakiranih lopti i bilježnice su tanke. Dućani su kolektivni i zovu se magacini.

Printzova šetnja traje dugo. Onda, na dnu ceste, daleko od vile "Nora", jako daleko, Printz prilazi izlogu u kojem vlada golemi nered i kaže: *Herzog, idemo kući*. Printzu su usne crne od modrosti, Herzogu iz nosa curi gusta zelena slina i oni se gegaju nizbrdo prema vili "Nora", vrlo mokri. Nigdje nikoga nema.

Ubit ću te! viče mama Tina i gleda u Printza dok presvlači Herzoga.

>>>>>

Nosorozi žive u pustim krajevima, u izoliranim krajevima i lutaju. Ponekad trče obezglavljeno, kao ludi.

Rogovi nosoroga nisu pravi rogovi, ne rastu iz lubanje. To su mekani rogovi od rožnatih tvari kao nokti, kao kosa. Nosorozi putuju sami. Kad im se rode mali nosorozi jedino tada ne budu sami. Majke čuvaju male nosoroge sve dok se ne rodi neki novi mali nosorog. Onda majke napuste prvog malog nosoroga, kažu mu sad si odrastao, idi. Prvi mali nosorog još uvijek je mali iako je veći od novog, tek rođenog nosoroga koji je vrlo vrlo mali i bespomoćan. Tako, nosorozi lutaju sami, jer majke nemaju vremena za nekoliko malih nosoroga odjednom. Majke nosorozi mogu se baktati samo s jednom bebom, ne mogu s dvije.

>>>>>

Izađi, urla mama Ernestina-Tina. Ernestina ima prodoran glas. Dok urla *Izađi!* to je kao da pjeva, kao da je u kazalištu, na sceni. Noge je raširila, sve je mokro. Pokraj kreveta stoji Maristellina mama Alma i Tini gladi čelo i šapće, *bit će dobro, Tina, sve će biti dobro. Napni se*. Maristellina mama Alma još nije debela ali ubrzo će biti jer pet mjeseci kasnije rodit će se Maristella,

oh Maristella, gdje si!

Njegova mama jako je debela. Jako je oznojena i puše kao da hladi juhu. Vani je velika galama. Njegova mama je ljuta. Njemu smeta ta vanjska buka, unutra je prilično u redu. Na Ernestininoj gornjoj usnici skuplja se vlažnost u kapljicama koje svjetlucaju. Te kapljice skupljaju joj se stalno. I kad je umrla, kad je prestala disati, ispod nosa joj je svjetlucalo. Printzu se to gadi. On ne voli da ga Ernestina ljubi jer tad prenosi svoju mokrost na njega, na njegovo lice. On to uvijek briše.

Printz, kojeg kasnije zovu Pupi, ne želi izaći. Neće. Ernestina se napinje, napinje se i Printz. Ernestina gura, Printz se malim šakama hvata za skliske zidove iznutra i vraća se u mrak i

okreće glavu, napolju vlada bolna svjetlost. Printz stišće usne u tvrdo i smežurano "o". To su male usne modre kao šljiva.

Šljive koštaju 50 dinara godine 1946.

To su male usne stisnute u pupoljak, čvrsto stisnute kao da se brane od kiselosti.

Limun košta 100 dinara godine 1946.

Smežuranim stopalima Printz se otiskuje o zidove baršunastog mraka jer šake mu više nisu dovoljne. Postaje plav, postaje modar, crn. Ništa ne struji, samo veliko opiranje bubnja, Printz se guši. Printz želi pasti u nesvijest da uopće ne mora van, nikada.

Izvlače ga nasilno.

Izvlači ga obiteljski prijatelj, veterinar Oto. Oto kaže, *Tina, lakše je poroditi kravu, nego tebe*. Obiteljski veterinar više nikada ne dolazi u posjet. Obitelj Dvorsky odlazi u drugi grad, a kad se u dugu ulicu, u vrt iza vile "Nora" uselila krava s dva prasca i sedam kokoši golovratki koje nose pjegava jaja, u posjet je dolazio veterinar kojeg nisu puštali u salon.

Deka je mekana, u deki je mračno.

Ostavljaju Printza da se grije. Printz se trese jer je ljut.

Tako se rodio Printz.

Tako sam se rodio ja, Printz.

Printzova kolica stoje pokraj Maristellinih zbog slikanja. Maristellina kolica otmjena su, velika i visoka, njezina kolica su bijela. Maristella ima kapicu na glavi i svijetlu pletenu vestu. Maristella je kao lutka. Maristellina odjeća je ružičasta, možda žuta, možda svijetloplava, s fotografije to je nemoguće zaključiti jer fotografija nije u boji. Na zemlji je snijeg. Osjeća se tvrdost tla. Njegova kolica izgledaju stara. Printz je umotan u tamnu deku grubog tkanja i hladno mu je, to je s fotografije očito. Printz žmirka. Maristella se smije. Maristella je krezuba i smije se. Printz gleda preda se, ne zna se u što gleda. Printz se ne smije. Snijeg pada. Onda su ih preselili.

Tina se deblja i pjeva. *To je zbog Printza*, ponavlja Tina za svakim ručkom. Ručava se za ovalnim stolom. Teta Hilda oko stola kruži, ona je nova. Teta Hilda ne skida kapicu s glave. Kapica strči, stoji kao pijetlova kresta, samo bijela.

Printz je zaspao.

Da, zaspao sam.

>>>>>

Printz ima brata.

To smo rekli. Imam brata.

Njegov brat zove se Herzog.

Herz – srce. Nije lijep kao ja i ne može se zvati Printz.

Herzog živi sa ženom i djecom u istoj zgradi, na istom katu, u stanu sa zidovima koji dotiču zidove stana Rikarda Dvorskog. Herzog ima ribice i psa Rottweilera, crnog. Ima ukrasa i umjetničkih slika. Malih ukrasa od srebra, pepeljarica, zdjelica za bombone, slonova od slonovače, rogova od bjelokosti, kristalnih tanjura i vaza, ima čipkanih miljea, ima velikog Budu od sandalovine koji prekriženih nogu sjedi iza ulaznih vrata a sav je zlatan i miriše.

Budu sam Herzogu donio ja, iz Burme.

Ima tepiha perzijskih.

Ukrase, slike i tepihe Herzog prenosi postupno i tiho iz stana Rikarda Dvorskog u svoj mali stan preko puta, lako, kroz skoro zajednička vrata, ležerno, uz viceve na koje se samo on smije. Dvije godine Herzog prenosi dok njegova mama, bivša operna diva Ernestina Dvorsky rođena Bosner, leži u morfijskom krajoliku, blažena. Taj mali stan, posve zgodan jer tu je, odmah do, Herzogu kupuje otac Rikard Dvorsky, znanstvenik i obavještajac u mirovini s davno objavljenom zbirkom rodoljubnih stihova, pomalo borbenih, kojih se više nitko ne sjeća.

Što ću ja, pita Printz, ja nemam kamo.

Tokom dvije godine mali stan Herzoga Dvorskog smanjivao se, onda se preko noći stisnulo. U njemu ima previše stvari. U njemu nema prostora za obitelj Herzoga Dvorskog jer obitelj Herzoga Dvorskog raste, širi se, postaje deblja. Herzog je velik i blijed, oduvijek je bio blijed, rodio se blijed,

i velik, ja se nisam rodio, mene su izvukli,

zelene slin iz nosa više mu ne cure jer kad mu dođu, on ih guta. Nema prostora za Herzogovu ženu Matildu zvanu Tilda, njegovoj djeci tijesno je (Herzog ima dva komada djece, također velike i debele); nema mjesta za ribice jer akvarij je golem iako se ribice sve češće uzajamno proždiru pa ih ima sve manje; Rottweiler samo što ne skače na luster, tako je jak. I nemiran.

A cvijeće? Herzog ima puno cvijeća na balkonu ružičaste boje. Njegova žena Tilda voli ružičastu boju. Sve cvijeće je ružičasto. Cvijeće gleda na ulicu, na ulici je buka, a cvijeće živi, čak cvate. Ružičasto.

Herzogova žena slična mladoj Ernestini. Printzu se čini da on i Herzog imaju dvije mame, jednu staru, jednu mladu;

Ernestine više nema, ostala je kopija koja ne pjeva.

Printzu se čini da Rikard ima dvije žene, jednu staru i jednu mladu. Zbrkano je. Herzogova žena zove se Matilda a zovu je Tilda. Debeli je kao Ernestina, koju zovu Tina. Govori glasno kao Ernestina. Veseli je

glumi

ljubazna je

nije

trbuh joj se trese dok hoda i svaki dan ide na tržnicu.

Zovite me Tilda, kaže Matilda dok se vrti pred ogledalom u Ernestininim scenskim haljinama. Da, Tilda nosi Ernestinine haljine jer – točne su joj. Nekada ih prepravljala, nekada ne. To su svečane haljine, od brokata i lamea, od svile i tafta, crvene, crne, čipkane, prozirne, protkane srebrnim nitima i zlatnim nitima, lepršave od voala pastelnih boja, dugačke, s velikim izrezima

da se vide sise.

Matilda ima velike sise. Matilda se šiša kao Ernestina. Ima smeđu kosu i plave oči.

Velika je zbrka. Te dvije žene možda imaju plan. Printz je zbunjen. Matilda ne pjeva. Ni Ernestina više ne pjeva. Ernestina se samo znoji. Ernestina je mrtva.

Printz i Herzog su dakle braća i vole se.

Ne.

Spavaj Pupi, spavaj. I svuci čarape.

Printz voli Herzoga.

Da.

Gospodin Rikard Dvorsky, umirovljeni kemičar i komunist, još iz mladih dana govori francuski, talijanski i engleski.

U partizanima je zbog tih jezika sumnjiv, sumnjiv je i zbog završenog studija kemije, ali izvlači se, čak dobiva značku. Kasnije zbog značke dobiva kredit za auto na otplatu od pet godina bez kamata.

Ja bih na taj kredit kupio auto, kaže Printz koji je već odrastao kemičar u braku. Ne dolazi u obzir, cvrkuće Ernestina-Tina, auto će kupiti Herzog.

>>>>

Poslije rata (1948) Rikardu Dvorskom predlažu (naređuju) da se smjesti u vilu "Nora". *Sjedi tamo i čekaj direktive, kažu.* Vila "Nora" namještena je vila u dugoj ulici koja se spušta kao planinska staza. Sobe su na katu. Printz spava sam a Herzoga još nema. Poslije Printz spava sam a Herzog s mamom Tinom. Rikard uči nove jezike noću, dolje u salonu. Printz silazi niz stepenice u pidžami, ima crnu kosu kao da je vranac,

a Herzog plavu s uvojcima

Herzog se rađa poslije

silazi mali Printz i uvrće pramen kose desnim palcem i kažiprstom, uvrće i silazi sneno.

To je ruski jezik, Pupi, kaže kemičar Rikard Dvorsky.

Printz kaže: *Hoću mlijeka.*

Rikard Dvorsky donosi Printzu čašu hladnog mlijeka, *hoću bocu mlijeka*, kaže Printz.

Printz popije litru hladnog mlijeka naiskap a vrlo je mali.

Život je lijep.

Ernestina pjeva na radiju, pjeva u operi, gostuje po vrtićima i staračkim domovima, u tvorničkim halama. Honorari se kreću od 367 do 953 dinara. Rikard radi u Institutu, radi na lijekovima, a oni kažu, *radit ćeš za nas i to će ostati tajna*. Tako Rikard radi za tajne službe. To je prije nego što Printz pita *a ja, kamo ću ja*. Puno prije. Printz je mali, loče mlijeko i vrti pramen svoje vrane kose, uvijek isti, na tjemenu desno. Poslije su ih preselili.

Preselili su nas u ovaj ovdje stan. Gradski. I Maristellu su preselili.

>>>>

U snu Printz se trza. Poljski krevet kratak je, klimav i uzan. Tanka karirana deka klizi.

Zato ne treba skidati čarape, zato.

U polusnu Printz osluškuje. Vrata spavaće sobe u kojoj na velikom krevetu sklopčan spava nekada moćan obavještajac Rikard Dvorsky otvorena su i nisu više bijela. To su bolesno žuta vrata, žuto-siva vrata, zapravo prljava, pogotovo oko kvake. Oko kvake ima mrlja od špinata, od kaše, od neopranih ruku. Ima mrlja crvenih od rumenila za lice kojim Ernestina pokušava prekriti svoje unutarnje i svoje vanjsko sivilo, svoju šćućurenu smrt.

Pupi, donesi šminku i namaži mi obraze. I trepavice, Pupi. I trepavice.

A trepavice Ernestina i nema. Trepavice od zračenja otpadnu. Pa oči ostanu gole i vrlo okrugle.

Ni zidovi više nisu bijeli. Dvije godine zidovi usisavaju trulež koja se na njih ispuhuje.

Rikard Dvorsky povlači se na rub kreveta kao da bježi od nevidljive a postojeće Ernestine. Oslonjen na bok, gleda u neonsku svjetiljku kroz poluspuštene rolete, napolju je tiho, duboka je noć. Što će sad?

Printz čeka. Printz čeka da ga pozove mama Tina, *Pupi, u zahod, brzo Pupi*. Tina ječi, Pupi skače, radi sve što treba. Što radi? Skida Ernestini gaćice, smješta je na toaletnu dasku, odlazi, vraća se, briše je, briše je sprijeda i briše je straga, ovisi piški li Ernestina ili kaki, piša li ili sere. Onda je pere. Položi je na krevet, onako veliku, onako debelu i kaže *raširi noge*, i (malim vlažnim ručnikom) briše je između mlohavih guzova, između mlohavih stidnih usana s dramatično prorijeđenim stidnim dlakama (*zašto su te dlake stidne?*), pere ženu koja

ga je rodila uz kletvu.

Ne dopire ništa.

Samo Rikard Dvorsky u bračnom krevetu stenje tiho.

Jesu li Tinu već spalili? Možda pale kolektivno. Đuture. Kakve su to peći? Ići ću vidjeti. Ići ću vidjeti. Ići ću vidjeti kakve su to peći u kojima spaljuju mrtvace.

A sanduke? Spaljuju li i sanduke? Ima vrlo skupih ljesova.

Zanima me to. To me sad možda najviše zanima – spaljuju li sanduke.

>>>>

(crna bilježnica)

Printz pod jastukom drži teku za bilješke. Kad sklopi svoj poljski krevet (a to sve rjeđe čini), unutra ostane bilježnica zaključana i zgnječeni dani kao stiješnjeni duhovi.

To je stara teka, pola stoljeća stara, velika, s tvrdim koricama. Korice su presvučene crnim platnom i imaju mrlje od vremena, imaju rupice koje se cufaju. Platno su izjeli vlaga, zapostavljenost i zaborav. U bilježnici ima neispisanih stranica koje Printz koristi za bilježenje svojih misli jer Printza oblijevaju slapovi misli koje on želi ukrotiti. U teku Ernestina i Rikard od 1946. do 1950. unose primitke i izdatke koji im određuju život. Bilježnica je kao enigmatično ogledalo prošlosti, u njoj poslijeratno doba nazire se kroz cijene namirnica, kroz kupljene i prodane stvari, u njoj dani se svode na natuknice i to samo neki dani. Ostalih dana nema. Godine su sabijene u stupce, u brojeve. Printzu se to dopada, ta distanca, ta šturost. Ta teka dio je i njegove prošlosti, one prošlosti koje se ne sjeća i zato mu ta teka treba, da bi se sjetio. Printz.

Ja tu teku volim.

Godine 1946. rađa se Printz ali u bilježnici on se gotovo ne spominje. Spominje se kratko i zaobilazno: "kolica, rabljena: 1125 dinara" kupljena 3. prosinca

a već sam šest mjeseci star.

Niste me izvodili u šetnju kad sam bio mali, kaže Printz Rikardu Dvorskom tokom noćnih razgovora u biblioteci dok čekaju Tinino izdahnúće.

Rikard Dvorsky svaki put odmahne rukom: *Ne konfabuliraj*, kaže.

U siječnju 1947. (19. siječnja) Printzu kupuju lijek i vode ga liječniku. To košta 150 dinara. Pet dana poslije (24. siječnja 1947.) pregled njegovog uha plaćaju 97 dinara.

Rodio si se s rupom na uhu, kaže Rikard Dvorsky.

Printz: *Na kojem uhu?*

Rikard se ne sjeća. Čini mu se na ušnoj školjci, odostraga. *Rupa je zakrpana, veli, ne brini.*

Slike s vjenčanja – 580 dinara. (siječanj 1946.)

Printz se rodio u lipnju.

Na vjenčanju već sam postojao, pokušava se sjetiti Printz, svake noći pokušava se sjetiti jer nitko više ne sjeća se onako kako u bilježnici piše. Nitko se ne sjeća njega.

Možda sam štucao. Na pirovima se pije. Sigurno sam štucao u Tininom trbuhu, fetus štucaju to je poznata stvar.

Ležeći na poljskom krevetu pokraj stola, skoro pod stolom, kao pseto u štenari, Printz svake noći prelistava crnu bilježnicu kao da je molitvenik. Noćas ustaje, tapka po mraku da ne probudi Tinu, greška, da ne probudi Rikarda, ustaje, u čarapama odlazi u kuhinju s veselim betonskim podom po kojem gmižu žohari, gradski žohari najveći su žohari i najdeblji, čarape mu se lijepe,

Rikardu kaplje med na kuhinjski pod, ruka mu drhti, umjesto u porculansku šalicu sa zlatnim rubom, umjesto u šalicu koja čeka na mramornoj ploči pod prozorom, med kaplje na pod jutros prije sprovođa,

pazi tata, curi ti med

jutros, davno, precizna ruka kemičara Rikarda Dvorskog predala se

pusti me na miru, nije mi do meda

upisan si tata, piđžama ti je upisana

iz otvorenog šlica viri mlohavi piša, očevo piša bez dlaka, smežuran, kad piša, piša mimo

tko će to sada prati moramo nabaviti ženu za čišćenje tata za čišćenje čega?

Printz stopalom nježno tapka po jednoj ljepljivoj mrlji pa po drugoj, kao da pleše. To mu stvara unutarnju veselost. Printz otvara hladnjak i stojeće ispija mlijeko, dvije litre mlijeka, ispija sve mlijeko koliko ga u hladnjaku ima, obasjan svjetlošću male žarulje u ogromnoj kamenoj kuhinji, posve mračnoj, uvijek mračnoj, u kamenoj kuhinji koja gleda na svjetlarnik. S krajeva usana, niz bradu, u nestašnim potocima teku mu bijele stazice koje se ukrštaju kao živahne male zmije, neotrovne, kao bjelouške i padaju mu na prsa.

To hladi, oh kako to dobro hladi.

Printz se vraća u blagovaonicu, možda bi trebalo oprati kuhinjski pod, četiri je izjutra, neće oprati pod, Printz sjeda u ružičastu fotelju, pali malo svjetlo – minjonku od 40 vati, i kida list po list.

Čistim prošlost. Pravim praznost za moje misli, imam nove misli, kaže Printz u noći.

Oktobar 1946:

u kasi 10 000, Lisa vratila 217 (*tko je Lisa?*) konac za krpanje i bijeli konac 350, ulje za kosu 150, mreža za kosu 60, čarape za Rikarda 350, krema za lice i ruke 310, 3 senfa 600 (!!!), kilogram pekmeza 240, džem 380, 1 kg oraha 120 (*sprema se slavlje*), Rikardu staklo za sat 45, cipele za Olgu 1316 (*tko je Olga?*), dva para čarapa za Tinu 501,60, 1 rubac 135, pulover za Rikarda 836, pulover za Tinu 585,50, taksa za promet 101, cipele Tina – 957,40, cipele Toni – 842,40 (*tko je Toni?*), svila za rublje za Tinu 390 (!?) posudili Ernestu 500 (*tko je Ernest?*), prosjaku 20 (*samo?*), Lisi 300, Lisa vratila 217 (*opet Lisa*), voda – 106, jabuke 48, limuni 60, 1 jaje 24, 1 kg krušaka 56, 1 kg riže 145, izradba suknje 100, kobasica, špek i masline 452, lokot 130, 2 maje za Tinu 264, 3 p. gaćica za Tinu 234, 6 p. muških čarapa (Rikard) 420, Persal za pranje 50, ukupno 11.270.

Novembar 1946.

primitak 6000 + 6000

½ kg smokava 100, autobus 40 din, propusnice 45 (*za što?*), dar za Adu 250 (*tko je Ada?*), slike 80, konac za čarape 80 (*troše mnogo čarapa*), 2 kg naranči 300, kupus 525 (*koliko kupusa?!*), naranče (*opet?*) 140, soda (*kakva?*), odijelo za Rikarda 3000, kino 45, za menzu (*a ja?*), cvijeće (*kome? društveni život*), naranče i mandarine 240, tramvaj 80, 2 kg mesa 520, 10 jaja 350 (*jaja poskupljuju*), 1 kg riže 125 (*jedu puno riže, riža pojeftinjuje*), kana za kosu i

češalj 150, kecelje 950 (za koga?), hlače za Rikarda 1000, pidžama i 2 košulje (nema cijene – često se kupuje odjeća).

Decembar 1946:

1 kutija mesne konzerve, 10 konzervi ribe, 5 kg šećera, 2 litre ulja, 1 kg kave ukupno 1270 (sprema se doček 1947.), kišobran za Paulu (tko je Paula?) kišobran za Rikarda (kišovit prosinac), 2 kape i šešir 2600 (skupo), 1 žlica 130 (zašto jedna?), kino i kazalište 250 (tko mene čuva?), 10 kg suhog mesa (Gospode!) 5500 dinara (Gospode! Pola Rikardove plaće), ½ kg šljiva (zašto se na šljivama štedi?) 85,1 kg graha 75, za lift 47.

Možda su me lagali? Možda su moje uspomene varka, možda su moje uspomene uspomene drugih ljudi? pita Printz i gleda u nožne prste. Privuče lijevo stopalo nosu i nasmiješi se: *Meni noge nikada ne smrde.*

3 kg kupusa (kiselog? ne volim sarme), 1 kg špinata 56 (za mene?), ½ kg salate 30, zelenje za juhu (za mene? ja sam mali), tata vratio za cipele djeci – 1000 (koji tata, čijoj djeci?), kolači 240, 10 jaja 240, struja 27, 6 metara platna 2706 (za plahte?), dar Almi 1900

rodila se Maristella!

4 para čarapa, šal za Rikarda 600 (novogodišnji poklon?), kapa za Olgu 400 (opet Olga, tko je Olga?), torbica za Olgu 220 (ja nisam dobio ništa). Rikard prodao odijelo – 10.000 (smoking?).

Završena je godina Printzova rođenja.

Završena je godina mog rođenja.

U siječnju 1947. – tri odlaska u kazalište 200 + 100 + 165, za knjige u dva navrata dano 100 + 520, dva puta kupuje se maslac – 200 + 150, prodaje se jedno odijelo – 3.500 (kome?) razvijaju se fotografije – 380, netko je bolestan: lijek 280, jaja – 6 komada 90 dinara.

U veljači 1947. još jedno Rikardovo odijelo prodaje se za 3.800, grudnjak košta 160 dinara, 4 jaja i žica 130 (kakva žica?), šišanje 100 dinara, pojavljuje se Arsen kojem je dano 730 dinara (tko je Arsen?), maslac za Melitu (!!) 160, maslac “za nas” 100, cvijeće za Melitu 375 (možda je Melita Maristellina mama Alma?)

Imam deficitarno pamćenje, zaključuje Printz u noći.

Štipaljke 100, bravar (!) 150, opet cvijeće – 350, u veljači kupuje se sapun, u travnju dvije sjedalice za 310 dinara (*zašto dvije?*)

Pet je sati, još je mrak.

U travnju 1947. janje i sitnice – 500, špinat 15, farba se kredenc za 1000. Travanj završava s deficitom od 1604 dinara.

U svibnju 1947. u pojavljuje se Unra – jedan paket 500 dinara, kupuju se iglice (!) – 60 dinara i čipke 100, bilježe se 2 sladoleda i tramvaj – 20 dinara, kruh košta 6, Rikardove cipele popravljaju se dvaput, za 29 i 30 dinara, uplaćuje se u zadrugu, pije se vino, jaja pojeftinjuju: 10 komada 36 dinara, pivo se kupuje na litre – 2 litre: 56 dinara. Pasta za cipele 8 dinara, kupuje se mnogo trešanja, kupuju se kalendari (!), pa ponovno konac, pa čipke i 3 kg mliječnog praha, cvijeće košta samo 10 dinara.

Lijepa vremena. Obiteljska. Komunistička, kaže Printz a već je jutro.

>>>>>

Na planini Printz i Rikard šecu. To šetanje im je dosadno. Koraci su im mali. Planina je pusta, hotel je pust, stolnjaci imaju rupice i sivu boju. I plahte su rupičaste, s mrljama od rđe, a ručnici su tanki i cufaju se. Odmah se natope. Čime se natope? Natope se.

Drveće nema iglice, to je listopadna šuma, znači listopadna planina, tanka, rijetka kao Selenina kosa, ćelava i također rupičasta. Niska planina u blizini grada.

Na planini Printz pita oca *Zašto ste mi oduzeli onog malog psa?*

Imao si kravu, kaže Rikard.

Na planini oni odlučuju: *Nećemo kupiti grobnicu. Preselit ćemo urnu u Tinino rodno mjesto. Kad se otvore putovi, kad završi rat.* Tako odlučuju.

Koji rat? pita Printz.

Rikard gleda Printza i kaže: *Mene ćete spaliti također. Mene ćete preseliti u MOJ rodni grad.*

Printz klimne i veli: *Važi.*

Printz bi možda želio reći *Tvoj rodni grad u drugoj je sad zemlji. Tvoj rodni grad napali su ljudi iz ovog ovdje grada a mi smo to gledali. Moj rodni grad napali su ljudi iz ovog ovdje grada a mi smo šutjeli i gledali. Mi smo ostali ovdje jer bilo je komplicirano otići jer Ernestina je umirala. Je li trebalo baš tako. Oče. Rikarde Dvorksy. Je li trebalo baš tako?* Možda bi to Printz želio reći. Možda bi dodao: *Kad je sve počelo, rekao si: Neće valjda biti strašno i poslao si me na Bali.* To bi možda Printz želio reći. Ali ne kaže.

Takav je Printz.

Zato, kad Rikard veli *mene ćete spaliti također. Mene ćete preseliti u moj rodni grad*, Printz kaže, *ne brini, o urnama znam sve.*

Rikard pita: *O kakvim urnama?*

Vidi se, oni razgovaraju sporo. Jer šeću. Šeću po planinskim stazama bez mirisa. To je nikakva planina i njima je žao što su došli.

Printz zna, urni ima raznih. Ima ih velikih, duplih, za bračne parove, od mahagonija i tikovine. To su skupe urne. To su urne kad umru oboje, muž i žena, majka i otac, kad umru istovremeno, ali to se rijetko događa. O da, svakojakih ima urni, vidio je Printz. Ima ih od ručno oblikovanog stakla, te su krasne, kao da dolaze iz Murana: kobalt plave s elegantno zaobljenim poklopcem boje jantara, mutno prozirne, tek toliko da se u njima nazire bijeli prah. Ima ih od alabastra u obliku piramide, kao da u njima leže ostaci malih faraona. Urne se prave i od mramora, od raznih metala, od keramike, od drva, s cvjetnim aranžmanima ili s gravirama na prednjoj, vidljivoj strani. Sa stražnje strane obično nema ništa, sa stražnje strane urne su glatke. Urne su mali spomenici a prave ih i u obliku knjige, u obliku otvorene ili zatvorene knjige, ovisi o ukusu. Neke urne replike su raznih pagoda, a neke su za kućne ljubimce, te su male, još manje od urni za ljude koje su obično tridesetak centimetara visoke. Kućni ljubimci manji su od svojih gospodara ukoliko kućni ljubimci nisu konji ili krave. Po pitanju urni čovjek je pustio mašti na volju pa Printza zanima ima li možda negdje kakav muzej urni, praznih ili punih, svejedno.

Izbor urni nevjerovatno je velik. Daju se i na otplatu, kaže Printz.

Printz zna, urne postoje da bi štatile žive od mrtvih. To ne želi reći Rikardu, ne. Kad ih saspu u urnu, mrtvi više nemaju ništa, ni tijelo ni dušu. Printz bi volio vidjeti dušu, ne zna kako. Na tome će raditi. Tako odlučuje dok šeće planinom po trulom lišću jer još uvijek je jesen. U urni ostanu samo zlatni zubi ako ih pokojnik ima i ako ih netko ne ukrade. Urne su tad

iznutra zlatne i svjetlucaju kao u Disneyjevim filmovima, pune su čarobnog praha. Kao Zvončica iz *Petera Pana*. Printz obožava Zvončicu iz *Petera Pana* jer nestašna je, jer zna biti nedobra. To bi Printz volio, jako bi volio ponekad biti nedobar.

Kad vladaju velike bolesti, ljude spaljuju. Kad vladaju kužne bolesti. To Printz zna. Na planini Printz se raznježio pa sebe zove Pupi. *Pupi*, kaže Printz, *ljude spaljuju kad vladaju ratovi i velike bolesti, a duhovi miruju, ne putuju, ne lebde, šute, o da, duhovi šute*. Printz zna kako je lijepa tišina duhova, to Printz odlično zna, i sretan je što su Tinu spalili.

Sretan sam što smo Tinu spalili, kaže.

Bio bi to veliki sanduk, težak za prenošenje u rodno mjesto, pogotovo dok traje rat. Dok traje rat, za mrtve je bolje da ostanu gdje su.

Kad se vratimo u grad, izvadit ću zube, kaže Rikard.

Printz je očaran Rikardovim zubima. Rikard ima svoje zube a star je. Stari ljudi obično nemaju vlastite zube. Rikard čak nema ni protezu, ni protezicu, čak ni mali most, a doručkovao je bijelu kavu s udrobljenim starim kruhom sve do useljenja u vilu "Nora". Jeo je mnogo palente. Rikard obožava palentu. U vili "Nora" doručci su se promijenili, svakog jutra cijedile su se naranče. Sad se Rikardu zubi kvare i to mu smeta. On želi tu neprijatnost ukloniti odmah, jednim potezom. Takav je Printzov otac Rikard. Nagao. I Printz će izvaditi zube, tako odlučuje, izvadit će zube kad Rikard umre jer neće imati novaca za popravke, to već sada zna, dok šeće planinom. Printz ne voli planine.

Printz još jednom kaže *sretan sam što smo Tinu spalili* – sviđa mu se kako to zvuči, to da je on sretan, Printz. Na Baliju spaljivanja su jako lijepa, svečana, ima puno boja, želio bi to opisati ocu. Njegov otac zove se Rikard. To je strogo ime, snažno. Printz bi volio imati to, strogost i snagu u imenu.

Na Baliju, spaljivana su divna, kaže Printz Rikardu.

Mogli smo kupiti skuplju urnu, odgovori Rikard planinskom zraku ispred sebe. Rikard ne želi pogledati u Printza. Rikarda ne zanima kako je na Baliju: *Onu limenu urnu izgrist će vrijeme pa će dobiti rupice. Jako je lagana*.

Printz: *Na Baliju podignu visoku kulu od drva i bambusa i u nju unose svoje mrtve onda kulu spale onda nakon četrdeset dva dana podignu novu kulu u nju unose lutke velike lutke velike kao ljudi šarene lutke i opet sve to spale i onda pepeo rasprše po vodi oko Balija ima puno*

vode jer Bali je otok.

Rikard: *Ako u urni nastanu rupice, Ernestina bi mogla iscuriti kao pijesak.*

Printz: *Na Baliju ne postoji riječ za raj glavni grad zove se Denpasar a Bali je rajski otok. Na njemu ima rajskih patki.*

Rikard: *Curila bi bijelo, jer mrtvački prah je bijel.*

Printz: *Kao Unrino mlijeko.*

Na Baliju jeo sam pečenu patku na Baliju patku stave u list koji otkinu sa stabla banane to je veliki list jako zelen tamno zelen onda je peku s travama i korijenjem i zovu je bebek betutu tu pečenu patku tako zovu bebek betutu ona se servira na svečanim večerama nakon kanapea s kavijarom i račićima nakon šampanjca bio sam u bijelom smokingu kao i Suharto.

Rikard je umoran, više ne bi šetao. *Moram u zahod, kaže.*

Printz nije siguran čuje li Rikard što mu on govori. Printzu se čini da je njegov glas prodoran, da govori glasno, da govori razgovijetno. Možda moj glas ne izlazi, pita se Printz, možda ja svoj glas gutam i on putuje dolje, u želudac? Zato pita Rikarda: *Što sam sada rekao? Ponovi mi što sam rekao.*

Moram u zahod, kaže Rikard. Na Baliju spaljivanja su divna, to si rekao.

Rikard je stari lisac, veliki lisac. Sad malo tuguje, trenutno tuguje, to da, tuguje dok šeće ovom planinom na koju nisu trebali ni doći. Otišla je Ernestina, to da, ali što Printz misli, što? Pa on, Rikard, o Baliju zna sve, sve zna. Zna za patke i za hramove i za spaljivanja. Po njegovoj direktivi Printza tamo šalju, on im kaže *Printz je pouzdan*, on im kaže *ne brinite, sve je pod kontrolom*. Što misli taj Printz, što? U Denpasaru prodaje smoking, poseban smoking, bijeli kao Suhartov, prodaje službeni auto i novac dijeli sirotinji. Na Baliju ima puno sirotinje. Nalaze ga na plaži kako po mjesecini gradi pješčane replike balijskih hramova i govori *pustite me, ja sam kipar, ja sam kipar*. Pa on naređuje, Rikard naređuje da Printzu Dvorskom pošalju pismo *hvala, dobit ćete mirovinu*, on zapovijeda da ga maknu, on kaže *pazite da bude ljudski a ne hladno i okrutno*. Tako kaže, sjeća se: *Pazite da bude ljudski*. Rikard zna da je Printz jeo bebek batutu na Baliju na večeri kod Suharta i da je izgubio državne papire.

Na Baliju ima jedan hram, to je stari hram, devet stoljeća stari hram visoko na planini Agung

i zove se Majčin hram. Tako kaže Printz. Dok govori, Printz čuje bajku i iznutra postaje nježan. Printz je sretan što Tina ne leži u kolumbariju jer kolumbariji su za golubove da tamo nose jaja i da kriješte. Printz ne voli golubove.

Previše govoriš, Pupi, veli Rikard. Rikard je zabrinut, nije mnogo zabrinut. Samo malo.

Na Baliju sve je veselo. Ima puno boja. Nemoj me zvati Pupi. Tako kaže Printz.

Rikard i Printz vraćaju se u hotel jer Rikard mora u zahod i jer spušta se planinska noć i jer obojica žele pojesti juhu. Pusto je.

Printz ponekad ima eksplozije u glavi. To su male eksplozije koje ne bole. Kad dođu, te male eksplozije svjetlucaju i tada Printz postaje Pupi. To je kao da prsne žarulja, kao da prsne misao. Moglo bi se reći, kao da prsne mjehurić od sapunice ali to se često kaže. Te eksplozije su kao tiho "p" u Pupijevoj glavi, kao tiho "p" koje puca a iz njega lete slike i svjetlucaju. Pupi tada trepće. Pupi trepće jer u glavi pucaju mu male priče. Evo sad, dok on i Rikard prilaze hotelu

>>>>>

Knut Andersen pronalazi rješenje za golubove. Knut Andersen ima dvocijevku i puca u golubove. On živi na središnjem trgu u Oslu, daleko na sjeveru i star je. Jednoga dana on ubija 2001 goluba; 1900 golubova oboji u žuto, 100 golubova u ostale dugine boje a samo jednog u bijelo. Bijeli golub je kao kralj. Preko središnjeg trga u Oslu Knut Andersen razapinje žicu stotinu metara od zemlje, na nju stavlja mrtve punjene golubove u boji i kaže: *To je instalacija za novi milenij.* Oko Knuta Andersena ima puno perja. On je kao iz snova, mekan i neuhvatljiv.

Knut Andersen ima plastični ceger kao svi beskućnici. U cegeru je njegova imovina. On puni svoj ceger preostalim mrtvim golubovima. *Od njih ću praviti pite po receptu moje mame,* kaže. Možda je Knut Andersen brat Christiana, onog što piše bajke?

>>>>>

U hotelskoj sobi zrak je vlažan jer radijatori pište. U hotelskoj sobi Printz odlučuje: *Napravit ću rupice u tijelu* a Rikard Dvorsky izjavljuje: *Sutra odlazimo.*

Ključ neće u bravu. Ni Rikardov ni Printzov. Otvaraju se vrata u hodniku preko puta, to su visoka vrata, debela i lakirana, od hrastovine. To je otmjena zgrada, sva vrata dotjerana su i

ukrašena sjajnim mesinganim pločicama s poznatim imenima, lokalno poznatim, ne globalno. Otvaraju se vrata preko puta i izlazi obitelj Herzoga Dvorskog, vesela. Izlazi i Rottweiler koji je također veseo premda nema razloga. U hodniku, u dijelu hodnika, u uskom prostoru između dvoja vrata na kojima piše Dvorsky pa opet Dvorsky, nastaje gužva. U ostatku hodnika nema nikoga, u ostatku zgrade vlada tišina. Obitelj Herzoga Dvorskog pjeva pjesmicu dobrodošlice Rikardu i Printzu i to odjekuje. Svi poskakuju. I pseto. Razabiru se riječi *welcome home, welcome home*, melodija je neuvježbana i nepoznata, kombinacija prigodnih pjesama, improvizacija. Veselje je improvizacija također, Printzu je odmah jasno. Inače, u obitelji Dvorsky engleski se govori kao dobar dan. *Welcome home, welcome home* djeluje prirodno, pa da.

Herzog kaže: *Matilda će sve objasniti*. To kaže, jer Herzog nije hrabar čovjek, svima je jasno. I Herzogu. Matilda na sebi ima Tininu haljinu, neznatno prepravljenu, plavu s bijelim cvjetićima, dnevnu, ne scensku.

Preuredili smo stan, kaže Matilda. To kaže veselo.

Printz vidi – Matildi se skupljaju usta dok izigrava veselost pa ne želi gledati u nju, samo prevrće ključ među prstima.

Herzog otključava vrata, on ima novi ključ za preuređen stan, važeći ključ. Pas laje. Djeca navaljuju na hranu jer stol je pun hrane.

>>>>>

Petsto sarmi i dvjesto ljudi za Herzogovo rođenje.

Petsto sarmi i dvjesto ljudi, danima ponavlja teta Hilda, ponavlja Rikard, sobe smrde kiselo i velika je gužva. Ernestina pjeva i čisti srebrne pladnjeve. Onda dođe ta večer, sarme su na stolu, stol je prekriven sarmama, salon je pun ljudi. Printz ne zna kud bi se djenuo. *Gdje je Maristella?* pita. Nitko ga ne čuje. Printz je mali a gosti su veliki i Printz ih gleda odozdo.

Kaki mi se, kaže.

Nitko ne čuje, galama je velika. Printz ide od nogu do nogu i ponavlja *Meni se kaki* i pita *Gdje je Maristella?*

Herzog je mali. Herzog spava u malom krevetu na katu i ne zna da se u salonu slavi njegovo rođenje, ne zna. Mali krevet na katu smješten je do velikog Ernestininog kreveta u kojem

spava i Rikard. Printzov krevet ne nalazi se u toj sobi.

Printz se penje na kat i ulazi u sobu u kojoj spava Herzog u malom krevetu s rešetkama. Printz ima četiri godine. Kad ga pitaju *koliko imaš godina?* on kaže: *osam*. Printz zna da ima četiri godine ali sviđa mu se imati osam jer stalno ga pitaju: *Pupi, koliko imaš godina?* Printz ne voli kad ga zovu Pupi, ne voli kad ga pitaju koliko ima godina, ne voli kad ga pitaju *Kako ti se zove brat?* a to ga također pitaju ljudi koji znaju kako mu se zove brat. *Kako ti se zove brat*, pitaju, a znaju. To se Printzu ne dopada.

Printz svuče hlače, čučne i pokaki se nasred sobe.

Veliko govno, kaže. *Dobar Pupi*.

Printz uzima svoje govno i nosi ga malom Herzogu koji spava: *Na, jedi*.

Herzogu je lice premazano Printzovim govnom. Herzog se budi i vrišti. Printz briše ruke o zid iznad Herzogove glave i silazi u kuhinju. U kuhinji se motaju neke žene, njegova baka i teta Hilda. Printz kaže:

Teta Hilda, Herzog jede Pupijevo govno.

>>>>

Gdje su sobe? pita Rikard.

Rikard stoji pokraj stola s hranom i okreće se oko svoje osi. *Gdje su moje sobe?*

(Printzov poljski krevet sklopljen je i sklonjen ispod prozora koji, kao i kuhinjski, gleda na svjetlarnik). To je mračna soba, ta trpezarija. Iz nje ne vidi se ništa, samo stari balkoni ostalih stanara. Na tim balkonima drži se smeće i pokvarene perilice za rublje i pregorjeli štednjaci. To su balkoni za otpad, a iznad njih daleko gore viri uokvireno nebo. To je sad kao soba za umiranje.

Tamo gdje su bila dvokrilna vrata kroz koja se ulazilo u salon a iz salona u biblioteku, i kroz koju su dopirale gradska svjetlost i gradska buka, nalazi se zid, novi zid. Zid je ružičast. Na njemu visi uokvirena mlada Ernestina (ulje na platnu), u ružičastim tonovima također. Ernestina se smiješi iako je mrtva.

Iza zida nalazi se proširen Herzogov stan. Herzog je proširio svoj stan Rikardovim salonom i Rikardovom bibliotekom. Svima je to jasno. I Rikardu. Zato, posve je blesavo što Rikard pita

kako je Rikardova spavaća soba divna.

Gdje je moj krevet? pita Rikard. To pita jer u sobi više nema velikog kreveta na kojem je umirala Ernestina. U sobi je mali krevet, uski krevet, rasječen. U sobi je zapravo polovica kreveta. To je sad nepotpun krevet. Naravno, kristalnog zrcala nema, jer što će Rikardu zrcalo, pogotovo kristalno? Ako baš želi gledati svoje staro lice, u kupaonici ima kratko zrcalo za brijanje.

Printz osjeća, u glavu mu ulazi eksplozija. Čuje kako se primiće, čuje kako otkucava kao tempirana bomba, ali mala. Ovaj put bit će to tiho prsnuće, bezopasno, zna Printz. On uvijek zna, zato je miran.

>>>>>

Nasred renovirane sobe leži Rikard u obliku tepiha, spljošten i utaban. To je olinjali, tanki tepih a ipak, to je Rikard Dvorsky. Po tepihu gaze ljudi iz Rikardove prošlosti, nepoznati ljudi šeću gore-dolje, ne govore, samo koračaju. Rikard-tepih miruje, vidi se – ne osjeća ništa. Rikardu su oči otvorene jer promatra promenade iz svoje prošlosti. Ernestine nema. Odjednom Rikard počinje rasti; iz dvodimenzionalnog tepiha pretvara se u trodimenzionalni tepih koji raste kao tijesto. Rikard naraste do pet centimetara debljine, onda naglo prestane rasti, stane. Kao lift kad cimne. Rikard je sad podeblji tepih živih boja. To bi mogao biti tebriz, nikako buhara, jer buhare su crvene a Rikard je plavičast. Sav je plavičast. I mekan. Po njemu je zadovoljstvo hodati. *Boli*, šapće Rikard. Dvojbeno je plače li Rikard ili samo stenje. Gledano odozgo, ne vidi se plače li Rikard, jer i da plače, njegove suze ne bi imale kamo oteći. Jedino možda natrag u vuneno tkanje s mnogo čvorova. To je skupi tepih.

>>>>>

Pred prozorom u ispražnjenom Rikardovom spavaonici nalazi se ružičasta fotelja. Kroz prozor vidi se ulica. Kroz prozor dopire svjetlost. Rikard sad može satima sjediti u ružičastom fotelji i promatrati život.

Večeras ću pisati Maristelli, kaže. *Možda nam ona pomogne*. To nitko ne čuje jer nikoga više nema. U kuhinji Printz pije mlijeko. Stojećke.

Ima dana kad se Pupi pretvara u muhu. To se događa kad ga netko naljuti. Tad on zuji, zuji, svud naokolo, uglavnom visoko gore, blizu stropa. Kad se umori, tresne o zid i tako se smiri. Kad je jako uznemiren (ili ljut), Pupi-muha glavom udari o zid više puta. Muhe imaju male glave pa je to udaranje o zid za ljude nevidljivo. Pa o tome nitko ništa ne zna. O tome zna samo Pupi ali tu tajnu čuva za sebe. Kad se to događa, Pupi trese glavom kao da ne vidi dobro, kao da želi izoštriti sliku, pa samo kaže *Vidim mutno*.

Ponekad Pupi sanja da hoda širokim avenijama po kojima se kotrljaju ljudske glave, ljudske glave s njemu poznatim licima. Tim ljudskim glavama Pupi onda igra nogomet, šutira ih, a ponekad se njima i kugla. Pupi obožava kuglanje. Glave se raspadaju, ispadaju im zubi i one budu krvave.

Pupi također često odlazi u rat. To mu stvara unutarnje zadovoljstvo, to odlaženje u borbu preko nekada meke granice, sada neprobojne. Pupi više ne zna odlazi li pomagati onima iz Vukovara ili onima iz Sarajeva, ne zna. Ali u tom ratu on postaje heroj i na sebe je ponosan. On spašava ljude, vadi ih iz skloništa, previja im rane, djeci priča priče. Ponekad vidi polja nepokošenog žita, ponekad ulice preplavljene plastičnim vrećicama u kojima otapa se zaleđeni izmet, ljudski. Sluša ljude kako govore *To nije strašan rat, to je mali rat i završit će brzo* pa je Pupi miran, zna da će preživjeti. Ipak, u tom ratu ima mrtvih, previše mrtvih. U tom ratu postoji invalid koji Pupija redovito posjećuje. To je poseban invalid, misli Pupi. On nema jednu nogu nego patrljak koji stalno krvari, koji nikako da zaraste pa je zato taj patrljak umotan zavojima. Taj invalid često cupka za Pupijem, ustvari prati ga. Ponekad, invalid se Pupiju smiješi i tad je Pupi zadovoljan. *To nagovještava skori kraj*, vjeruje Pupi, *to kad mi se invalid smiješi*. Ponekad, invalid naglo počne mršavjeti, topi se, nestaje. Postaje kostur. Dok nestaje, sve više sliča na Pupija i na kraju postane on, Pupi. Glava mu se pretvori u mrtvačku lubanju koja se ceri. Pupi se tada uplaši, jako se uplaši i onda slika prsne. Ostanu samo oblaci plave pare.

>>>>>

Nema šansi dok je Ernestina bolesna, kaže Rikard Dvorsky. To kaže strogo ali tiho, Rikard Dvorsky zna kako.

Printz uplaćuje dvodnevno turističko putovanje u Budimpeštu i odlazi bez kofera. Na otoku Margitsziget, s istočne strane, kod ruševina dominikanskog samostana čeka sedam sati, sve do mraka, piša triput, ubija komarce i šparta gore-dolje. Kiša četiri sata lije u slapovima, pravi prozirne zavjese koje padaju s neba kao upletena mokra paučina a kroz nju se prelama

zelenilo Margitszigeta. *Ušao bih u to zelenilo, kaže Printz, ušao bih da se izgubim, to zelenilo je kao zelenilo Safeta Zeca.* Njegova veza ne dolazi. U hotelu čeka ga mali čovjek u šimi cipelama od crnog laka.

Mali čovjek kaže: *Kiša lije a Pešta je duboko zelena.* Printz pita: *Vi ste pjesnik?*

Tajni agent smiješi se tajanstveno, tako se Printzu čini.

Vaša veza je mrtva. Vaša veza je usmrćena a možda se sama usmrtila. Tako kaže mali čovjek u jakni od smeđe kože.

Što ću sad? pita Printz.

Ništa. Nećete ništa. Nećete se prebaciti. Vratit ćete se. To je to. Rat je. Nas napadaju i mi se branimo. Ljudi ginu, ima ruševina. Tako kaže čovjek iz susjedne zemlje. Onda ode.

Printzu pliva u glavi. U glavi Printzu plivaju mali leševi, ružičasti mali leševi, dječji. Iznad njih, kao otvoreni kišobrani, lebde lijepe mlade žene, jako bijele. Mrtve, također posve mrtve. O, nećete ih zaštititi, nećete svoju mrtvu ružičastu djecu zaštititi, ne, više Printz. Svijet je pun blizanaca koji u utrobi nose embrije svoje braće i svojih sestara, trulih, crnih i smežuranih. Skamenjenih. Viče Printz, u dupljama mu bubnja, ali to nitko ne čuje jer Printz više iznutra a izvana samo gleda u portira na recepciji. Malog čovjeka iz susjedne zemlje, iz zemlje u kojoj se on, Printz rodio, više nema. Na njegovom mjestu ostaje zračna rupa.

Printz pita portira, to je hotelski portir, u plavo-zlatnoj uniformi, pita ga: *Gdje je grob Ignáca Semmelweisa?* Printz poželi otići do groba Ignáca Semmelweisa odmah, zato pita portira *gdje je grob Ignáca Semmelweisa,* zato. Portir je pristojan, portiri ne postavljaju suvišna pitanja, gosti obično pitaju, portiri odgovaraju. Ovog plavo-žutog portira zapravo uopće ne zanima zašto bi netko želio posjetiti grob Ignáca Semmelweisa, Printzu je to jasno. Printzu je također jasno da portiri ne moraju znati ništa o Ignácu Semmelweisu, makar se radilo o mađarskim portirima, o budimpeštanskim portirima. Što će portirima Ignác Semmelweis, što?

Uzmite taksi, kaže portir. *Groblje se zove Kerepesi.*

Printz želi vidjeti spomenik Ignácu Semmelweisu jer s odlaskom malog tajnog agenta iz susjedne zemlje Printza naglo spopada tuga zbog Ignáca Semmelweisa. Obuzima ga velika tuga iznenada. Oh, kako je strašna nepravda učinjena Ignácu Semmelweisu, strašna. Printz nije siguran raste li u njemu baš tuga ili je to možda nelagoda, nije siguran. Kad se dođe na

izlet u Budimpeštu, na turistički izlet u Budimpeštu, logično je otići do groblja Kerepesi, zar ne? Na groblju Kerepesi leže mnogi poznati ljudi. Osim toga, kad odlazi na turističke izlete Printz želi vidjeti što više jer nikad se ne zna hoće li se turističko putovanje ponoviti, hoće li se ponoviti baš *to* turističko putovanje. Ne zna se. Pogotovo sad, kad je njegova veza propala, kad je taj čovjek koji ga je imao prebaciti mrtav, ubijen, samoubijen. Ne zna se.

Da se Ignác Semmelweis nije rodio, možda se ne bi rodio ni on, Printz. Možda bi Ernestina umrla od sepse jer bi je porađao neki liječnik, ili čak student, koji je prethodno secirao mrtvaca a nije oprao ruke. Oh, Printzu u glavi nije dobro. U glavi vrijeme mu se topi, gubi obrise, razlijeva se u mrlje. To se Printzu događa, da, pa ne zna u kom je stoljeću ni gdje je.

Pupi, trgni se. Ignác Semmelweis umro je 1865.

Na groblju Kerepesi nema Ignáca Semmelweisa. Ima samo spomenik, a pod njim – ništa. Spomenik Ignácu Semmelweisu naliježe na zemlju kao ukras, to je veliki ukras od požutjelog kamena s mekim busenima mahovine, jer Ignác Semmelweis umro je davno a na groblju Kerepesi ima vlage, zato ima mahovine. Ignác Semmelweis spaljen je i sasut u urnu a urna se čuva u staklenoj vitrini u Medicinskom povijesnom muzeju, ali Printz ne želi ići u Medicinski povijesni muzej u Budimpešti, on želi na groblje Kerepesi.

Parcela 34/2, kaže službenik na šalteru za informacije. Da, groblje Kerepesi ima šalter za informacije jer Budimpeštu posjećuju mnogi turisti, turisti vole odlaziti na groblja, pa se groblje brine da turisti po njemu ne lutaju bez veze. Printz zaključuje da je ipak glupo odlaziti na strana groblja, na stranim grobljima nema bliskih osoba, uglavnom. Što će turistima to? Što će njemu to? Bolje je jesti kolače. O, da, kolači u Pešti! Čim obiđe Ignáca, otići će na kolače, svakako.

Polako Pupi, saberi misli. Smrkava se, zatvaraju grobljansku kapiju.

S parcele 34/2 Printza promatraju dvije lavlje glave. I on, Printz, promatra njih.

To su lijepi kameni lavovi, jaki lavovi, bezopasni. Ignác Semmelweis umire 13. kolovoza 1865. u Beču, tako na spomeniku piše, a umire zapravo u Zemaljskom zavodu za umobolne u Döblingu, četrdeset sedam mu je godina, liječnik je i vele – lud. Lud? Beč ga neće, Beč mu kaže odlazi, idi tamo gdje si rođen, idi u svoju Peštu. Ignác Semmelweis odlazi u svoju Peštu i u svojoj Pešti porađa žene koje više ne umiru od pijemije nego ostaju žive, ne umiru od babinje groznice kao sve one porodilje u Beču jer Ignác Semmelweis pere ruke u klornoj vodi i u Pešti ne smiju više secirati leševe pa neopranih ruku porađati žene. Zašto se bolesni

Ignác Semmelweis vraća u Beč, zapravo u Döbling, ne zna se, možda ga prisilno odvođe u taj Zemaljski zavod za umobolne. Zar u Pešti tada nema bolnica za dušu? Ja ne mogu otići u zemlju u kojoj sam se rodio, ljudi u čijoj zemlji ostao sam živjeti ubijaju ljude u zemlji u kojoj sam se rodio, moje veze više nema, a nisam ni liječnik i vremena su druga, posve druga. Da se Ernestina porađala u Beču kad su iz Beča protjerali doktora Ignáca Semmelweisa, ona bi umrla od sepse, sasvim sigurno umrla bi i ja bih se rodio plav i mrtav.

Rodio si se plav, Pupi.

Nisam.

Vidi, kako se različito piše njegovo ime, ime Semmelweisa: piše se Ignaz Philipp i Ignác Fülöp. A prezime Semmelweis nitko ne dira. Je li on Židov? Možda je on Židov?

Pupi, ne pravi se lud. Prošeći.

Printz šeće i diše duboko. To je prostrano groblje, to groblje Kerepesi, ima zelenila. Printz zastane na parceli 28 jer parcela 28 blizu je parcele 34/2 na kojoj stoji spomenik Ignácu Semmelweisu. Na parceli 28 nalazi se golemi spomenik sasvim bijel, kameno-bijel, zastrašujući.

Četiri jahača apokalipse, sva četvorica od kamena, skamenjena, kaže Printz i gleda.

Na parceli 28, pod bijelim jahačima apokalipse, leži József Attila. Printz ne zna bi li se radovao što pronalazi još jednog poznanika ili bi tugovao zbog sudbine mladog pjesnika, sina pralje, tajnog člana tajne komunističke partije. József Attila bio je siromašno dijete, siromašan student, siromašan pjesnik, strašno siromašan. Da je živio u njegovo vrijeme Printz bi mu pomogao, sigurno. Donosio bi mu hranu, ponudio bi mu krevet. Od svoje sedme godine József Attila radi svakojake poslove, onda njegov otac odlazi, njegov otac napušta njega i njegovu mamu, onda Józsefa Attilu sele u jednu obitelj pa u drugu, a nijedna prema njemu nije dobra, a on je još mali, ima samo devet godina i pokušava se ubiti. Onda umire njegova mama iako on, József Attila, još uvijek nije posve velik, tek mu je četrnaest, zapravo mali je i nezaštićen, umire njegova mama, ona pralja, iscrpljena, istrošena, puna bora i sva sprčkana, i József Attila ostaje sam. Jedno dvadeset godina smišlja kako će se ubiti i na kraju, naravno, ubija se. Ovaj put uspješno, zauvijek ali Printz ne zna kako. To bi trebalo proučiti. Čim se vrati, Printz će pokušati otkriti na koji se to način ubio József Attila, odličan student, József Attila pjesnik čije pjesme tada nitko ne čita. Kasnije, mnogo kasnije neki ljudi odlučuju sjetiti se Józsefa Attile i učiniti ga slavnim, samo to njemu ništa ne vrijedi jer dugo

je već mrtav kao uostalom i Ignác Semmelweis. I Ignáca Semmelweisa danas često spominju, o njemu pišu romane i drame. Nesretni ljudi, baksuzi, obojica. Printz se saginje prema nadgrobnoj ploči i čita: József Attila 1905-1937.

Printz zastaje kod parcele 26 i gle, smiješi se! Na parceli 26 stoji golemi kip čovjeka u dugoj bijeloj košulji, razdrljenoj. Ta košulja kao da je od brašna, mekana. Ta košulja leprša iako na groblju Kerepesi sve stoji, sve. I ptice.

Nekako i nema ptica.

Da, ptica kao da nema, gdje su ptice?

Čovjek-kip gleda u nebo. Tko je to?

O, Emil Gerbeaud! kaže Printz. Printz dlanom prijeđe preko donjeg dijela kipa jer kip je visok, dvaput viši od Printza, možda i tripud, i tako je bijel, tako je čist taj veseli kip, moglo bi se reći doista veseo kip, da, onda, mahnuvši gospodinu Gerbeaudu uputi se prema izlazu nekako brzim korakom, što je neuobičajeno za Printza ovih dana, tjelesna hitrost općenito.

Vörösmarty téry - Gerbeaud, kaže Printz taksistu a taksist kaže *o la la!* kao da je iz Pariza.

Doboš torta? Ne. Svaka čast gospodinu Józsefu Dobošu, vlasniku delikatesne trgovine i slastičarnice, uspješnom piscu petnaestak kuharica na njemačkom. Kugler torta s bademima, punjena gustom čokoladnom kremom i posuta čokoladnim mrvicama? Ne. Već 1870. gospodin Kugler otvara dućan u srcu stare Budimpešte i uzvikuje *ovo su mignoni, gospođe i gospodo, kušajte moje mignone*. Kad Gerbeaud kupuje Kuglerovu trgovinu nastaje pomama za slatkišima u Budimpešti. Budimpešta liže prste. Mignoni? Ne. Ne bi se moglo reći da Printz obožava mignone, ako već može birati, onda ne, mignoni otpadaju. Sacher? Franz Sacher, nekadašnje kuhinjsko potrčkaló i perač posuđa kod grofa Metternicha, koji zahvaljujući slobodnom danu šefa kuhinje dobiva priliku pripremiti gozbu za svog gazdu i njegove goste i napraviti povijesni kulinarski *boom*. Ali to se događa u Beču, davno, u Beču gdje danas nekadašnji kuhinjski momak ima bogate i slavne potomke, vlasnike čuvenog Hotela Sacher, odmah iza zgrade Opere u Philharmonikestrasse broj 4 u kojem ona židovska kurva Charlotte Rampling zvana Lucia, provodi sadomazohističke seanse s noćnim portirom Dirkom Bogardeom, nekadašnjim esesovcem Maxom. Sacher torta, da, Printz obožava Sacher tortu, pogotovo domaću marmeladau od marelica koja se tako čudesno stapa s gustim čokoladnim preljevom. Uz koju se pije hladno mlijeko, litra, dvije. No, to je Beč, a Printz je u Budimpešti. Sacher torta, ne.

Kossuthove roščiće od tučenog bjelanjka s mljevenim orasima? To je onaj Lajos Kossuth, onaj borac za nacionalnu neovisnost, proganjan i zatvaran. Zašto je dobio baš roščiće a ne kakvu gustu tortu natopljenu rumom, punjenu sjeckanim kandiranim voćem, prelivenu šlagom, zašto ne takvo što? Dobio je puslice, lake kao pjena, vesele i nestašne male bijele polumjesece. Printzu se ne jedu te male pjenaste tvorevine, uopće ne.

Garibaldijev kolač? Garibaldi, nacionalni borac koji sniva ujedinjenje Italije. U povijesti ima prilično nacionalnih boraca i ujedinitelja. Ljudi snivaju gluposti. U Garibaldijevoj vojsci bilo je i Mađara samo ne zna se jesu li oni snivali isto što i Garibaldi. Možda ih je bilo baš briga, ima i takvih koji ne snivaju ujedinjenja nego sanjaju o ljubavi. To su više seksualni tipovi, manje ratnički. O, dugo već Printz nije bio s nekom ženom, morat će nešto poduzeti, morat će. Životinje ga napuštaju, on misli na kolače, to je dobar znak. U Mađarskoj danas jedu Garibaldijeve kocke u čast i u spomen poginulih mađarskih vojnika. Sigurno radi toga. Garibaldijeve kocke ukusne su. Premazane džemom i posute sjeckanim lješnjacima i orasima, prelivene bjelanjkom tučenim sa šećerom u prahu pa zapečene. Printz ne voli zapečen bjelanjak, zato neće jesti Garibaldijeve kocke u Budimpešti, neće. Tučen i zapečen bjelanjak slatkišima daje lepršavost, varljivu lakoću koja se Printzu ne dopada. Printz voli bogate kolače, vlažne, ne voli štucati kad jede kolače. Printz inače jede brzo a sad je žedan.

Torta Esterházy? Pečene jabuke á la Josephine?

Slastičarnica je otmjena. Ah, taj Gerbeaud, kakav sladokusac! Ne zna se zašto napušta svoju rodnu Švicarsku, ali napušta ju, ljudi napuštaju svoje zemlje, to se stalno događa. Ima ljudi koji nikada ne napuste zemlju u kojoj se rode, neće. Misle, nije u redu, to je kao da napustiš majku. Printz se s takvim mišljenjem ne slaže. Printz misli da majku obavezno treba napustiti, pogotovo ako se majka zove Ernestina. Kad je napustio Švicarsku, Gerbeaud je izmislio čarobni bombon punjen konjakom u kojem pliva čvrsta mrkocrvena višnja, pijana od slasti. Tako je Gerbeaud nadoknadio gubitak domovine i majke. I gubitak svoje velike švicarske tvornice čokolade. Slatkiši nadoknađuju razne gubitke, to je poznata stvar. Nakon Njemačke, Francuske i Engleske, Gerbeaud se nastanjuje u Mađarskoj i u Budimpešti kreira svoju Gerbeaud tortu. Kao još jednu nadoknadu. Ta nadoknada donosi mu slavu. I novac. Možda bi Printz mogao nešto izmisliti, nešto kao nadoknadu. Printz bi volio u nečemu uspjeti. Mislio je otići u svoju domovinu, u svoju otadžbinu u svoju majčevinu i pomoći u spašavanju ranjenih, Printz voli pomagati, želio je otići tamo gdje se rodio ali eto, ispalo je loše. Ta veza nije baš morala umrijeti sad, mogla je umrijeti kasnije, kad njega, Printza, prebaci preko. Sad je to propalo. A Ernestina nikako da umre.

U slastičarnici "Gerbeaud" zidovi su prekriveni svilenim tapetama, stolići su mramorni, rasvjetna tijela od kristala. U slastičarnici "Gerbeaud" svud okolo pjevuši otmjenost koja Printzu godi, Printz voli otmjenost, to je otmjenost iz nekog drugog vremena, prošlog. Zrak miriše čokoladno, Printz se zatekao u čokoladnoj nirvani i čini mu se, onesvijestit će se.

Onesvijestit ću se, kaže. U sebi. Konobarici kaže: Četiri kriške Gerbeaud torte i tri čaše hladnog mlijeka. Ruke mu leže na mramornoj ploči mramornog Kaffee-Tischa. Imam lijepe ruke, kaže također u sebi. I umoran sam.

Printz napušta Budimpeštu. Turisti pjevaju. Turisti također napuštaju Budimpeštu, vraćaju se u grad na ušću dviju zagađenih rijeka, vraćaju se s izleta, vraćaju se iz shoppinga. Oni su sretni, vidi se, jer pjevaju. Budimpešta je lijep grad. Printz čuje granate tamo preko (Vukovar?), vidi bombardere kako odlaze tamo preko, čini mu se blizu, ne odlaze daleko, njegova suputnica veli: *Mađari imaju odlične sireve i jeftinu salamu, ništa goru od Gavrilovićeve, ništa. Je l' Gavrilović srpsko prezime?*

Kod kuće Rikard ponavlja: *Nemoj se šaliti, ne možeš otići, ne možemo ostaviti Ernestinu.*

Herzog i ne pomišlja na tajni odlazak tamo gdje je rat, Herzog ne pomišlja ni na kakav odlazak na ratišta, jer Herzog ne zna držati pušku, jer Herzog je eskivirao vojsku još u vrijeme mira i jer ne može ostaviti svog Rottweilera. *Umro bih bez svog Rottweilera, tako kaže. Herzog je debeo i šuti. On poziva goste na male zakuske uz pivo. Matilda kaže: Moj Herzog moralan je čovjek, on se ne mijesha.*

To je 1991. Ili 1992? Ernestina još tri godine umire. Možda četiri? Poslije je bilo kasno.

Zakopao sam se, kaže Printz.

>>>>

Printz popije mlijeko i ode u kupaonicu. Uzme male škare, one za rezanje zanoktica, i počne praviti rupe u tijelu, svuda po butinama i po trbuhu, po ramenima odostraga, dokle može dohvatiti. Malim škarama buši i vrti kao da je njegovo tijelo njiva, kao da priprema veliku tihu zemlju za oplodnju, za sjeme. Iz malih kratera teče krv, naravno. Printz gleda. *Bušit ću dok iz mene ne poteče mlijeko, kaže. Pun sam mlijeka. Pijem previše mlijeka. Onda Printz ode u spavaću sobu Rikarda Dvorskog i kaže: Ne brini, ja ću kuhati.*

Rikard Dvorsky ne okreće se, on sjedi nepomično u ružičastoj fotelji i gleda kroz prozor. Printz ponovno kaže, *ne brini, bit će u redu*, a Rikard Dvorsky šapne: *Mislim da ću umrijeti. I*

umre.

Rikard Dvorsky je mrtav, objavi Printz prljavom prozoru i nastavi gledati u gradsku daljinu.

Printz nema pojma što će.

Prodat ću svoj mikroskop, to je skup mikroskop i vrijedan.

Treba namaknuti novce za novo spaljivanje.

Prodat ću ove slike na zidovima.

Printz se opija. Printz pije danas i pije sutra. Pije puno i dugo. Printz je prvo u polusvijesti, potom u nesvijesti. To je bijelo vino, loše vino koje Printz pije. Onda povraća.

Formalnosti oko kremacije Rikarda Dvorskog obavlja Herzog, predano i pedantno. Kremacija na Printza ne ostavlja nikakav dojam.

To su poznate stvari, već viđene, zaključuje Printz.

Urna je položena u depo, odmah do Ernestine. Sad obje urne čekaju. Čekaju da odu u rodne krajeve, u drugu zemlju.

U Printzovu glavu naseljavaju se životinjice. On svoje životinjice njeguje; hrani ih i uspavljuje. Nekada su žive i miču se, nekada su kao figurine od porculana pa stoje mirno, ukočeno.

Kao ja. Ja se kočim ponekad namjerno.

Sve Printzove male životinje iste su veličine bez obzira na vrstu. Tako Printz u glavi ima groteskni nesklad.

Kakav nesklad? Nema nesklada.

Mačke, male mačke, velike kao psi, mali psi. Mali nosorozi, mali koliko i male ptice, koliko i zmije, koliko i lavovi, koliko i kukci.

Kukci? Koji kukci?

Cvrčci.

Ne spominji cvrčke. Cvrčci su posebni kukci. Oni jedu korijenje. Oni tri godine, ponekad i

četiri, žive pod zemljom i putuju prema svjetlosti. Kad ugledaju sunce, cvrčci pjevaju, zaljube se i umru.

Stari Grci obožavali su cvrčke. Držali su ih u malim kavezima.

Rimljani nisu obožavali cvrčke. Rimljanima su cvrčci išli na živce. Tamanili su ih i njima hranili mrave.

Printz i dalje spava na uskom poljskom krevetu pokraj stola za ručavanje. Ne želi leći u prepolovljen bračni krevet Dvorskih koji je sad prazan jer ni Rikarda više nema. Printz čita i obilazi izložbe. Traži Maristellu.

Maristella je otišla. Maristella u drugoj je sad zemlji. Printz to ne želi znati.

Printz se sve rjeđe presvlači. Printz ima puno rupa po tijelu. Kad stare rupe zarastu, on škaricama pravi nove. On čeka da iz njega poteče mlijeko.

Ostavi me na miru. Ostavi me.

Pun je kratera, krastav je.

On proučava godinu svog rođenja.

Nije to bila dobra godina za rođenje, ne.

Bila je 1946.

Rodila se Charlotte Rampling koja ima male sise i oči žute kao kobra, opasne oči. Rodila se kad i ja.

Printz se druži s prodavačicama novina jer nema više prijatelja, neki su umrli, neki su se izgubili, otišli su, njihove "veze" nisu usmrćene, a on je prao Ernestinu i onda šetao s Rikardom po maloj mokroj planini, po brdu zapravo. Maristella u susjednoj zemlji sprema izložbu na koju će Printz otići, to svakako, pokušat će. Preko pulta Printz prodavačicama kaže, *donio sam vam šalicu kave i jednu svilenu haljinu, scensku.* Onda im to da. Prodavačice novina smiješe se i uzmu, jer prodavačice novina vole kad odjeća šljašti. Najviše

vole odjeću sa šljokicama i bluze protkane nitima srebrnim i zlatnim, ali toga više nema, Printz je sve razdijelio. Rikardova odjeća prodavačice ne zanima, Rikardova odijela Printz noću iznosi pred kontejner, komad po komad, pa s prozora prati tko što uzima. Kad prodavačicama uruči svoje male poklone (zapravo Ernestinine), Printz kaže *Nemam cigareta* i one mu daju. Ponekad Printz prodavačicama donese kristalnu čašu, u stvari dvije, jer što će im jedna. Donosi Ernestinin nakit, ostatke Ernestinog nakita, glavninu su pokupili Herzog i Matilda. Printz ima dvije takve prodavačice, zlu ne trebalo. Prodavačice vole Printza. Printz im priča priče koje one ne razumiju baš sasvim ali koje zvuče i lijepo i užasno pa ih bude malo strah. To prodavačice vole, taj škakljivi tajanstveni strah jer znaju da je bezopasan, jer one su iza pulta, zaštićene.

U otmjenom bečkom hotelu, vrlo otmjenom, u najotmjenijem bečkom hotelu koji se zove Sacher i u kojem sve je čokoladno smeđe kao Sacher torta i habsburški zagušljivo, Charlotte Rampling sreće mučitelja svog života, Dirka Bogardea, koji se ne zove Dirk nego Maximilian kao i onaj nesretni nadvojvoda i admiral austrijske mornarice, kasnije car Meksika kojeg Juarez u gradu Querétaro prisiljava na predaju pa ga 1867. izvode pred ratni sud gdje biva osuđen na smrt i strijeljan. Ali to, takva tragična smrt ne događa se ovom Maxu, ne. Charlotte se zove Lucia jer, s obzirom na to da je godina 1957. Charlotti Rampling u stvarnosti je tek jedanaest godina a s jedanaest godina nema šansi da radi sve ono što s Maximilianom radi Lucia u sobi 421 Hotela Sacher odmah preko puta Opere u Philharmonikerstrasse broj 4. Zato oboje, i Charlotte Rampling i Dirk Bogarde drukčije se zovu i oboje žive živote koji nisu njihovi, pretvarajući se da su njihovi, uvjerljivo, prilično uvjerljivo, da.

Ja sam bio u Beču, službeno i tajno, ali ne u Hotelu Sacher nego u Hotelu Kummer koji se nalazi u Mariahilfer Strasse 71a i manje je otmjen od Hotela Sacher premda još uvijek prilično otmjen. Ovo je digresija.

Neka je, kaže prodavačica blagonaklono, kao da Printza želi utješiti.

U bečkom hotelu Sacher, nakon jedanaest godina Max i Lucia slučajno se sretnu jer tada u svijetu vlada mir. To je priča kao bajka, posve izmišljena i puna prigušenog svjetla. Max je noćni portir a Lucia je otmjena, ima bogatog muža s engleskim prezimenom Atherton pa s njim putuje svuda. Max i Lucia se sretnu i odmah se sjete što je sve bilo onomad u onom konc-logoru kad je Max bio esesovski oficir a Lucia Židovka. U logoru Lucia pjeva i pleše za naciste a Max je jebe i muči, onda ona njega bičuje jer Max je složena ličnost koja vodi ljubav s oba spola, primajući i nanoseći bol. I sad, u Beču, u Hotelu Sacher, oni se svega

toga sjete s takvom čežnjom da požele sve što je bilo obnoviti, požele opet, požele još, ovoga puta možda malo okrutnije, možda malo užasnije, svjesni da više nema velikih opasnosti jer vlada svjetski mir. Nema više strašnih poklona koji podsjećaju na priču o Salomi i Ivanu Krstitelju. Nema. Tako, Lucia i Max prave male iščašene predstave u mirnodopskom Beču, što ih seksualno uzbuđuje jer Lucia je bogata i slobodna a Max je nitko i ništa, zapravo običan noćni portir iako u hotelu kategorije De Luxe.

Tko je Saloma? pita prodavačica.

Ponekad, Printzu se u glavi miješaju priče, u njih ulaze jedni a iz njih izlaze drugi junaci.

Dirk Bogarde više nije Maximilian nego Herman koji se u stvarnosti zove Dragoš.

Prodavačice svejedno slušaju, one cokću i pitaju: Što je bilo onda?

Printz kaže: Onda Herman nagovara Luciju da ostane u Beču zauvijek, da ostane s njim kako bi se doživotno bičevali umotani u lance i crne remene. "Pokazat ću ti najljepši grad svijeta, mog svijeta", veli Herman. "Pokazat ću ti posljednji ostatak svetog rimsko-germanskog imperija, posljednji san o veličini ujedinjene Europe. Vodit ću te u Prater, s visine ćemo promatrati ljude dolje i vidjet ćemo ono što samo orlovi vide. To je tajna prezira. Navečer, popit ćemo aperitiv u Loosovom baru, a potom otići na večeru kod 'Drei Hacken'. Vodit ću te u španjolsku školu jahanja i na ručak kod Opere."

Opera je preko puta Hotela Sacher, kaže Printz prodavačici, pa nastavi:

"Naručit ćemo muziku", ne odustaje Herman uvjeravati Luciju. "Naručit ćemo Lehara, ja ću raširiti ruke i reći: C'est la vie! Upoznat ćeš moje prijatelje iz ratnih dana. Oni piju dobra vina iz privatnih vinograda i žive još uvijek mladalački, u K und K stilu. Beč je za one koji žude veličini, a to smo mi, ti i ja, Lucia."

Lucia gleda Hermana i nije sigurna želi li baš to, iako zna da neće pristati na apsolutno zatočeništvo u sobi 421 Hotela Sacher, to nikako.

"Mi ćemo čuvati Beč od provale stranaca i tako iskupiti naše grijehe. Zaraza izrođene kuge judejske širi se svijetom, draga moja Lucia," reče Herman, onda razdrliji košulju i naredi: "Bičuj!"

Godine 1946. rodila se Amanda Lear i rodio se Fassbinder. Rodio se Aleksandar Goršlov, plesač na ledu. Sve to Printz unosi u preostale stranice očerupane crne bilježnice. To su njegove teme za njegove nove prijateljice. On skuplja teme, on skuplja male priče u zamjenu

za besplatne novine, za besplatne cigarete, za po koje "unuče". On zna, poklona će uskoro nestati.

Rodila se Liza Minelli, rodio se Aleksandar Šaparenko (SSSR, olimpijsko zlato u kajaku 1972.), rodio se mongolski rvač Bakhaavaa Buidda.

Printz pravi popis umrlih i smaknutih 1946. Te godine, 1946., bilo je mnogo smaknutih. Na njegovom popisu malo je glumaca i pjevača, malo je pronalazača i sportaša a puno je bivših opasnih ljudi. Na tom popisu ima i onih koje Printz voli, pa o njima pravi nježne priče, dirljive i filmske, tako da prodavačice novina puste suzu.

Volim kad se rasplaču, volim.

Printz ne zna zašto jedan popis, onaj njegovih roditelja, onaj svakodnevni, potrošni, zamjenjuje drugim, svojim. Ne zna. Na Printzovom popisu za 1946. nalaze se: Alfred Jodl, general-pukovnik, obješen; Hermann Goering, nacist, Reichmarschal, otruje se cijankalijem u zatvoru; Wilhelm Frick, njemački ratni zločinac, obješen; Arthur Seyss-Inquart, austrijski kancelar iz 1930., obješen; August Borms, flamanski kolaboracionist, pogubljen; Alfred Rosenberg, njemački ratni zločinac, obješen; jugoslavenski general Dragoljub Draža Mihajlović, surađivao s nacistima, obješen; Fawzi Husseini, visoki arapski dužnosnik za Palestinu, ubijen; Clemens von Galen, munsterski biskup, antifašist, umire prirodnom smrću (68 godina); Ernst Kaltenbrunner, austrijski nacist, obješen; Gertrude Stein, američko-francuska pjesnikinja i spisateljica, umire; Fritz Sauckel, njemački ratni zločinac, obješen; H. G. Wells, pisac, umire (79 godina); Ion Antonescu, rumunjski fašistički premijer i diktator, pogubljen; Joachim von Ribbentrop, njemački ratni zločinac, obješen; Hans Franc, njemački ratni zločinac, obješen; Julius Streicher, njemački vođa, obješen; Wilhelm Keitel, njemački feldmaršal, obješen.

Kakva godina za roditi se! Nikakva. Umire španjolski kompozitor Manuel de Falla, poznat po skladbi "La vita breve".

Printz bilježi da je 1946. osnovana prva autobanka, u Americi dakako; od prirodnog oblaka napravljen je prvi umjetni snijeg, u Americi također; na pariškoj modnoj reviji prikazan je prvi bikini. To su veseli detalji, o, da. Printzovim prodavačicama to će se svidjeti.

Proizvedena je prva električna deka po maloprodajnoj cijeni od 39.50 USD. Ali Printz zna: kad se on rodio, izbijaju antižidovske demonstracije u Poljskoj, 39 ljudi gine a on se rađa; Churchill (u maničnoj fazi) zagovara uspostavljanje Ujedinjenih Država Evrope, nakon

potresa u Japanu nalaze 1086 mrtvih, a on, Printz, se rađa. Car Hirohito izjavljuje da ipak nije bog, Klement Gottwald postaje premijer Čehoslovačke. Sjedinjene Države na smrt osuđuju 58 stražara logora Mauthausen, 46 esesovaca iz Dachaua i kod Bikinija detoniraju podvodnu atomsku bombu a prije toga jednu bacaju na sam atol. Jugoslavija usvaja novi ustav i postaje federalna republika, SAD priznaju Titovu Jugoslaviju a Churchill (u depresivnoj fazi) drži poznati govor o željeznoj zavjesi. Pred Novu godinu, 28. prosinca, te 1946., Rikard u zadruzi kupuje kekse, čokoladu i sir, smokve, 5 Unrinih paketa i bombone za 873 dinara. Printz odbija sisati. Tako završava 1946.

Ne završava, kaže Printz.

Printz se vrti po patrljku od Rikardovog stana, ne zna sa sobom što bi. Ide oko stola u krug. Možda razmišlja. Prošla su dva mjeseca od smrti njegova oca. Onda pita:

Što rade nosorozi? pa ode.

Nosoroga nema, hladno je.

Naravno, zoološki vrt pust je i bijel. Nekako prozračan.

Printz ode do svog tajnog brloga, tamo iza zapadnog zida tvrđave, sagne se i viri.

Unutra je suho.

Onda uđe i sjedne u smeće. Nije loše, pomisli Printz, suho je. *Suho je*, kaže na glas. Onda se vrati kući.

Herzog čeka pred vratima. I Matilda čeka. Oni zajedno čekaju, Rottweilera nema, valjda jede. Oni ne kažu *welcome home*, pogotovo ne Matilda. Matilda nosi ružičaste papuče koje se sjaje jer su od ružičastog satena a naprijed imaju puf od perja, perušku, također ružičastu, pa perje leluja, a prednji dio papuča ide u špic, papuče su špicaste kao cipele tajne policije u poslijeratnom socijalizmu. Printz misli, to su ružne papuče, pogotovo ono ružičasto perje.

Imaš ružne papuče, kaže.

Matilda ima veliku nogu. U tim papučama ista je Pepeljugin sestra, ona zločesta sestra koja svoje stopalo ugurava u malu staklenu cipelu pa joj ne ide, samo što je Matilda debela a stopalo joj mesnato. Kako su staklene cipele radosne cipele! One su prozirne, one ne nose

tajne, one stanu u šaku jer obično su male i delikatne, te staklene cipele, cipelice zapravo, koje dolaze iz bajke. Mala nepažnja i više ih nema. Staklene cipele ne popravljaju se, kad puknu, gotovo je. Kako bi bilo da smo mi takvi, stakleni, pita se Printz, kako bi to bilo?

Stakleni?

Prozirni. Sa staklenim organima u boji, u raznim bojama, šareni iznutra. Žuta žuč, crveno srce, smeđa jetra, nervi – ljubičasti, sivi, bijeli, tanke niti kao mreža koja zaklanja pogled u dubinu. Volio bih biti to, takav, staklen. Volio bih da me je ispuhao puhač vrteći me iznad bijele vatre. Da to bude moja povijest, povijest mog rođenja: vreo i mek do usijanja dok me puhač oblikuje; gibam se i uvijam, grčim se, rađam se, kapnem po koju staklenu suzu, zapravo kuglicu, da, kuglicu, te kuglice u padu se stežu, brzo se zgusnu i odzvone. Oh, kako bih volio kapati, plakati, stakleno, oh. Puhano staklo umire u vodi i zauvijek ostaje lijepo, oblikovano, čisto, bezmirisno. U vodi zacvili, zacvrči, ukoči se i umre. Stakleni ljudi, da, s venama i arterijama od plavih i crvenih staklenih cjevčica, šupljih, kroz koje ne protječe ništa, ništa. Jer, staklena krv ne postoji, nemojmo se zavaravati.

Dosta, Pupi! Stani!

Kad bismo se od jada koji nas obuzimaju uvijek mogli osloboditi plaćem, iščezle bi mutne bolesti i poezija. Ali neko urođeno odbijanje, pojačano odgojem, ili neka mana u funkcioniranju suznih žlijezda, osuđuju nas na muke suhih očiju.

Stani.

Prema tome, svi smo bolesni, svakome od nas nedostaje jedna Sahara gdje bi mogao urlati na sav glas, ili mu fale obale nekog tmurnog i jarnog mora sa čijim bi ljudim jecajima pomiješao svoje, još bješnje.

Dosta, Pupi! Slušaj što ti oni govore, Pupi. Slušaj što ti Herzog i Matilda imaju reći.

Printz ne voli priču o Pepeljugi. To mu je grozna priča jer ima previše napetosti, kao *Kralj Lear*, jer one zločeste sestre podsjećaju ga na Herzoga. Zato. Herzog je njegov brat, Printzov brat. Ali staklenu cipelu voli. Voli. To je mala krhka cipela. Lijepa. Taj dio priče Pupi voli.

Herzog i Matilda stoje pred vratima, čekaju.

Kad ugledaju Printza, Herzog i Matilda ne kažu *oh Daddy* jer daddyja nema, daddy stoji na polici s Ernestinom, tamo u depou gdje je hladno, tamo gdje vlada smrtna, mrtvačka

hladnoća, nezamisliva. Zato Herzog i Matilda ne smiješe se, zato, jer ni Rikarda ni Ernestine više nema.

Imaš ružne papuče, ponovno kaže Printz. I ime ti je ružno. Matilda, imaš ružno ime.

Herzog kaže: *Ovo je sad moj stan. Iseli se.*

Matilda kaže: *Da, iseli se. Mi se moramo proširiti.*

Herzog dodaje: *Uzmi što ti treba.*

Matilda dodaje: *Da, uzmi što ti treba.*

Printz kaže: *U redu.*

Printz ima aktovku *Samsonite*, nevjerojatno koliko u nju stane a lako se nosi. Printzova *Samsonite* aktovka ima šifriranu kopču pa u nju nitko ne može provaliti. Osim toga, crna je, zapravo crno-siva, antracit. Kad ju je Printz kupio (na aerodromu u Zürichu pri povratku iz Osla, 1987.), antracit boja bila je u modi, pa mu je prodavačica rekla *Uzmite ovu, ona odaje snagu. Vi ste snažan čovjek*. Danas, *Samsonite* prtljaga proizvodi se u mnogo živih boja, ali Printzova aktovka, ovako crna, uopće se ne prlja.

Ova aktovka uopće se ne prlja, kaže Printz.

Printz obožava svoju Enciklopediju Britannicu u 32 toma. Kupio ju je s popustom od dvadeset posto za 796 dolara, inače košta 995. Iz nje izvlači raznorazne podatke jer Printz voli podatke. Printz podacima vjeruje, Printz vjeruje u podatke. Podaci ništa ne izmišljaju, podaci ne varaju, kao što primjerice varaju crkveni podaci, vjerski podaci, podaci o bogu, koji uopće nisu podaci nego laži. Takvi podaci Printza nerviraju jer ih posljednjih godina ima mnogo, sve više.

Nerviraju me vjerski podaci, kaže.

Printz čita i sprema se za odlazak. Iz Enciklopedije Britannice cijepa stranice koje kani ponijeti jer 32 toma Enciklopedije Britannice ne mogu stati u njegovu crnu *Samsonite* aktovku. Printz kida stranice i iz knjiga poslaganih po uglovima, po preostalim uglovima amputiranog stana. (Soba s policama, biblioteka, kod Herzoga je, pregrađena, ali čim Printz ode, taj zid će pasti i stan će opet biti prostran.)

Da, oni će se proširiti.

Printz kupuje pedeset litara mlijeka. Pet dana sjedi na podu, u pidžami, i čita. Odabire stranice i slaže ih u svoju *Samsonite* aktovku, sivo-crnu. Ne kupa se, ne jede.

Gdje ti je snaga da se uzdržiš od prinude disanja? Zašto bi i dalje podnosio taj zgusnuti zrak koji ti zakrčuje pluća i naleže ti na tijelo? Kako da savladaš te neprozirne nade i skamenjene misli sada, kad čas oponašaš samoću stijene, čas odbačenost ispljuvka koji se slijepio za ivicu svijeta? Udaljeniji si od samog sebe no od kakve udaljene planete, i tvoja čula, okrenuta grobljima, slute da tamo ima više života no u njima...

Printz čita sve takve nekakve stvari. To mu se sviđa, ti gorki redci, oni mu daju čudesnu snagu. Oči mu tad živnu, bore oko njih namreškaju se, Printz ima bore, ima sve više bora. Printz stari.

Starim.

Šesti je dan kako Printz ne izlazi. Herzog i Matilda povremeno, sve češće, prislanjaju uši na pregradni zid. Pitaju: *Kad će?*

Printz kaže: *Nemam više mlijeka. Danas odlazim.* To kaže u pravcu pregradnog zida. Printz je pametan.

U *Samsonite* aktovku, osim citata, osim nekoliko knjiga, Printz stavlja nešto donjeg rublja, svoje škarice, četkicu za zube "Oral B". Proljeće je.

Trideset i dva toma Enciklopedije Britannice Printz slaže u veliki kovčeg s kotačima, u Ernestinin kovčeg crvene boje, plastificiran i na dodir hrapav. To je skup kovčeg, čvrst, prekooceanski, s vješalicama i pregradama da se scenske haljine ne gužvaju. Da se gužvaju samo malo. U hotelima ih ionako peglaju. Ernestina je mrtva. Scenskih haljina više nema.

Ostavi taj kufer, kaže Matilda. *Taj kufer treba meni.* To kaže stojeći na pragu podbočena. Kosa joj je ufrčkana jer otkako je Ernestina umrla, Matilda je stalno ufrčkana, puna je uvojaka, njezina glava sva je u plavim uvojcima koji joj dotiču obraze.

Tko te jebe, kaže Printz.

Možda Printz ne kaže *tko te jebe* tek tako? Možda bi Printz povalio Matildu, toliko mu ide na živce da bi je možda povalio pa zato kaže *tko te jebe*. Ali Printzu se žuri, ne može razmišljati što bi rekao Freud, ne može razraditi tu malu skarednu misao, tu malu oskrvrnjuuću pomisao, možda čak incestuoznu. Printzu se žuri, žuri mu se jer Herzog i Matilda tjeraju ga

iz stana njegovog oca, iz stana koji je njegov otac Rikard Dvorsky dobio u zamjenu za vilu "Nora", zato mu se žuri.

Printz ide kod malog grbavog trgovca s kvrgavim prstima i sijedim dlakama u ušima i nosu. Mali grbavi trgovac pričljiv je trgovac, on iz hrpe nabacanih predmeta kao mađioničar izvlači antikne ukrase nekada u vlasništvu bogatih i pobijenih židovskih obitelji. Možda bi Printz doista povalio plavooku Matildu, onu kravu usahljlih vimena. Dugo ništa nije povalio. Zašto Printz već dugo ne jebe?

Pripremam se kao cvrčak. U malom kavezu davno umrlog sofista čekam da me ogrije sunce.

Printz je ponovno trom, povremeno se koči.

Umoran sam.

U Printzu nema unutarnje živosti, on tone i nestaje kao pjena. Kad škaricama pravi rupe po sebi i čeka da iz njega, iz njegovih rupica, poteče mlijeko, a mlijeka nema, samo krv koja u tihim i tankima stazicama šara po njegovom torzu, ni tada nije živahan, ne. Pretvara se u Pupija, to je sve.

Tko te jebe, Matilda, ponovno kaže Printz a Herzog pita:

Što si sve pokupio?

Otići ću, kaže Printz. I pita: Gdje su Ernestinine haljine?

Printz nije siguran pita li Herzog još nešto, jer već je na stubištu, silazi, vuče crveni Ernestinin kovčeg prepun knjiga.

Trgovac kojeg je Printz zadužio da sazna ima li živih potomaka obitelji Leder, izvornih vlasnika srebrnih pladnjeva iz konfiscirane vile "Nora", zove se Ugo Tutzman. Ugo Tutzman telefonira Printzu koji pet dana pije mlijeko u pidžami i kaže mu, *dodite odmah*. Godina je 1996., možda 1997. Printz ne umije više pouzdano reći koja je godina jer vrijeme mu se razmazuje u glavi.

Imam temporalne mrlje po mozgu.

Printz osjeća te mrlje na mozgu; one se šire kao zdročkana balega, mrke su kao kravlje govno, razlijevaju se, naliježu, pripijaju se, obuhvaćaju njegove cerebralne stanice, bez mirisa su.

Leder, velite, kaže trgovac Ugo Tutzman. U sobi je zagušljivo, rolete su spuštene i trule.

Srebro ste uspjeli prodati? pita Printz.

Ne, kaže Ugo Tutzman. Našao sam daleke rođake. Sve ću vam ispričati. Detaljno.

Printz ne želi slušati. Njega ne zanima detaljna storija židovske obitelji u čiju su kuću pobjedničke komunističke vlasti nakon rata uselile njegovog oca, kemičara, komunista i špijuna Rikarda Dvorskog. Ne zanima ga to. Printz samo želi prodati ili pokloniti srebrne predmete jer mu smetaju. Što, kakav Benjamim Vukas?

Ne treba detaljno, kaže Printz.

Printz ne želi nikakve pojedinosti, ni govorne ni predmetne, ne zna što bi s njima. Odlučio je pojedinosti ukloniti iz života. Zato čisti, raščišćava.

Ugo Tutzman vrlo je uporan. On priča dok Printz sjedi na stolici iz epohe Louisa XVI. Stolica je klimava i presvučena grimiznim velurom, izlizanim. Printzu nije udobno na stolici iz epohe Louisa XVI. Vrpolji se.

Nije mi udobno na ovoj stolici, kaže.

Možda biste popili čaj? pita Ugo Tutzman.

Oh, zašto mu taj čovjek spominje čaj. Pupi ne podnosi čajeve, nikakve čajeve. Samo podnosi mlijeko. I vino. Bijelo vino a može i crno, sve više podnosi vino ali to mu ne smeta da i dalje pije mlijeko, ne, Pupi obožava mlijeko i nikada ga se neće odreći. Ako baš ne bude morao.

Sjeo bih u vašu bergèru, sviđa mi se ta bergèra, kaže Printz.

Ugo Tutzman sjedi u bergèri. Bergèra je presvučena satenom na crte bijelo-plave, uzdužne. I ona je ofucana, ta bergèra, natopljena masnim mrljama i vremenom. Kod Uga Tutzmana sve je izlizano i trošno. I Ugo Tutzman je trošan. Osim toga, on je i poluslijep.

Imam glaukom, veli.

To je podmukla bolest, kaže Printz. Nasljedna. Ja ne bih slušao vašu priču.

To je uzbudljiva priča, veli Ugo Tutzman. Ima malu zagonetku.

Donio sam Enciklopediju Britannicu. Moja Enciklopedija Britannica ima trideset i dva toma.

To je skup komplet. Očuvan. Nedostaju samo pojedine stranice ali to se ne primjećuje. Uvalite moj komplet nekome. Svracat ću povremeno, možda još nešto donesem. Trebate li slike? Pustite malo svjetlosti u sobu. Ne bih slušao vašu priču. Ja sve znam. Znam koliko mi treba.

Saznao sam za jednu osobu iz obitelji Leder, kaže Ugo Tutzman.

Mogao bih vam donijeti jednog malog Babića, jednog Aralicu iz '35., posve netipičnog, imam atest, mogao bih vam donijeti kipić Augustinčića ili Svećnjaka, stopostotni originali, imam Tartalju i Čelebonovića, kaže Printz Dvorsky.

Čovjek se zove Vukas, Eugen Vukas, i sin je Benjamina Vukasa.

Tko je Benjamin Vukas? pita Printz.

Maloprije sam vam rekao. Benjamin Vukas umro je. Eugen Vukas njegov je sin. Eugen Vukas donio mi je stare fotografije. Rekao je, pokušajte ih prodati, vrlo su rijetke, maše Ugo Tutzman fotografijama u zamračenoj sobi. Diže prašinu. U toj sobi ima mnogo prašine. Najviše ima prašine iz prošlosti.

Ugo Tutzman ne shvaća: Printza ne zanimaju fotografije Eugena Vukasa, Printz ima posla:

Osim Enciklopedije, u ovom crvenom koferu nalazi se i nekoliko starih knjižica gotovo antikne vrijednosti. To je kofer moje majke, znate. To je kofer za njezina putovanja, za njezina gostovanja. Ali ona je umrla, pa više ne putuje, ne gostuje. Inače, pjevala je. Možda imate mlijeka? Radije bih popio šalicu mlijeka. Ne volim čaj. Ovo su male predratne knjižice: Dvorac sirotih, Clown, Kriza buržoaske demokracije, Staljin: O Lenjinu.

Ugo Tutzman: Benjamin Vukas bio je prijatelj obitelji Leder. Ono slovo "H" iz monograma "HL" na vašim pladnjevima i priboru za jelo, predstavlja ime "Hedda".

Printz: Hedda znači rat. Na grčkom.

Ugo Tutzman: Benjamin Vukas imao je kćer Julijanu i tog sina Eugena. Benjamin Vukas radio je u fotografskom ateljeu gospodina Cohena. Atelje se zvao "Jacques". Kćer je poginula u partizanima 1944. negdje u Bosni, atelje je 1942. konfisciran, a Eugen je još uvijek živ i star.

Printz: Nemojte ga grijati. Volim hladno mlijeko.

Ugo Tutzman: *Julijana Vukas imala je prijateljicu Isabellu Fischer čija se majka zvala Sonja a djevojački prezivala Leder. Inače, obitelj Fischer živjela je u Chemnitzu.*

Printz: *Chemnitz se u socijalizmu zvao Karl-Marx-Stadt. Sad se opet zove Chemnitz.*

Ugo Tutzman: *Sonja Leder, udana Fischer, imala je sestru Heddu. Vilu "Nora" sagradio je njihov djed po ocu 1880. godine, inače vlasnik tvornice za preradu kože. Tvornica se također zvala "Leder".*

Printz: *Ako može u čaši. Hladno mlijeko najbolje je piti iz čaše. Logično je da se tvornica kože zove Leder, logično je, zar ne?*

Ugo Tutzman: *Godine 1940. Sonja Leder, udana Fischer, s kćerkom Isabellom dolazi u posjet sestri Heddi. Naravno, odsjedaju u vili "Nora". Isabella odlazi s Julijanom Vukas, Julijana Vukas gine*

Printz: *To ste već rekli.*

Ugo Tutzman: *a Isabella se prebacuje na Korčulu, pa u Bari. Njezina majka, Sonja Fischer rođena Leder, vraća se mužu u Chemnitz. U Bariju Isabella Fischer upoznaje budućeg muža, Felixa Rosencweiga, suvlasnika tvornice čokolade iz Austrije.*

Printz: *Srećka. Felix znači Srećko.*

Ugo Tutzman: *Isabella i Felix žive u Salzburgu.*

Printz: *U Salzburgu prave Mozart kugle.*

Ugo Tutzman: *Krajem sedamdesetih, Isabelli umire muž i ona se doseljava u ove ovdje krajeve.*

Printz: *U koje krajeve?*

Ugo Tutzman: *Isabella pronalazi Benjamina Vukasa i na njegovo ime otvara fotografski salon "Bon-bon".*

Printz: *Ja ne volim bombone. Pogotovo ne volim čokoladne bombone. Zatvaraju me. Osim možda one punjene višnjama i konjakom. Ti su dobri. Bomboni s marcipanom također su dobri.*

Ugo Tutzman: *Eugen Vukas tvrdi da je Isabella Fischer, udana Rosencweig, jedina iz svoje obitelji preživjela holokaust. Nema više ni Ledera ni Fischera. Znači, ova srebrnina mogla bi pripasti njoj. Eugen Vukas spreman je pronaći Isabellu Fischer iako nakon smrti svoga oca Benjamina Vukasa o Isabelli Fischer nema nikakvih vijesti.*

Printz ne želi slušati Uga Tutzmana. On ima važnija posla i Ugo Tutzman zamara ga. Printz pijucka hladno mlijeko koje mu je Ugo Tutzman donio, a čaša je mala i masna i Printzu se to gadi. Zato pije polako. Tko je Benjamin Vukas? Tko je Eugen Vukas? Kakve oni veze imaju s njegovim životom? Što ovaj Ugo Tutzman govori? Printz ne želi više slušati židovske priče, kad sluša židovske priče dođu mu životinjice u glavu. Pa izlaze iz glave. Pa ga gledaju. Ili po njemu mile.

jedna uš mili mu odostraga po vratu. printz umeće palac i kažiprst pod raskopčani ovratnik, uhvati ju, tu uš. okreće njeno tijelo, meko a ipak lomno kao zrno riže, okreće ga palcem i kažiprstom i onda ga pušta da padne. hoće li živjeti ili umrijeti, pita se printz, hoće li ta uš živjeti ili umrijeti. cornelius a lapide kaže da su uši nastale iz ljudskog znoja, a nije ih stvorio bog šestog dana s ostalim životinjama. svrab na vratu ljuti printza, razdražuje ga. život njegovog tijela, loše odjevenog, loše hranjenog, tijela koje jedu uši, tjera ga da zatvori oči i on, printz, sklapa oči u naglom grču očaja i on u mraku vidi lomna sjajna tijela ušiju kako padaju iz zraka i kako se u padu brzo obrću...

Printz želi napustiti skladište Uga Tutzmana. Želi otići. U skladištu Uga Tutzmana Printz gubi identitet. On zna da se zove Printz Dvorsky a ne Stephen Dedalus, zna to, a ipak, osjeća, vidi, kako mu po tijelu mile uši, kako izlaze ne samo iz ovratnika nego i iz rukava, iz nogavica i Printz se boji, mogle bi dospjeti do očiju, do njegovih očiju, kao što se to događa kad ga spopadnu mravi. Ili crvi.

Odlazim, kaže Printz. Ovdje gubim identitet.

Eugen Vukas veoma je star, ima osamdeset godina, kaže Ugo Tutzman. Prije rata pomagao je ocu Benjaminu u fotografskom ateljeu gospodina Cohena. Atelje se zvao "Jacques". Poslije rata obavljao je razne poslove ali nikada više fotografske. Radio je u menzi, u jednom poduzeću za otkup koža, u tvornici šećera, bio je preprodavač jaja i poslovođa putujućeg cirkusa.

Printzu se ta biografija, ta mala biografija čini poznata. Ne želi više slušati, apsolutno ne. Zato Printz Ugu Tutzmanu kaže: *Pobrkali ste živote. To je nečiji tuđi život.*

Možda, veli Ugo Tutzman a oči mu suze. Od glaukoma i prašine i mraka i starosti. To su neke meke suze, razlivene, kao barice, nisu lijepe, prozirne i okrugle. Suze Uga Tutzmana nisu bistre suze koje prave mlade oči, to su mutne suze staraca.

Imate ružne suze, kaže Printz.

Ugo Tutzman veli: *To nisu suze, to je refleks*. Onda doda: *Možda nitko od nas nema svoj život. Je li vaš život pouzdano vaš?*

Prodajte mi knjige a srebro pošaljite toj Isabelli, kaže Printz i napusti mračnu sobu Uga Tutzmana. Napolju je također mrak, ali još uvijek je proljeće. Napolju je proljetni mrak. Neki bi rekli – blaga proljetna noć.

Svracat ću po penziju, kaže Printz svome bratu Herzogu.

Čekat će te u sandučiću, kaže Herzog svome bratu Printzu. *Penzija će te čekati u poštanskom sandučiću*, ponovi Herzog kako ne bi došlo do nesporazuma.

Tako on ode. Printz. Ode.

To je brlog, znamo. Takvih brloga ima svuda po svijetu, jedni drugima su slični. Brložnih ljudi također ima podosta, ima ih svuda, nikakva novina, jedni drugima slične i njihovi životi u brlozima uglavnom su slični premda

Ja sam mala bijela lasica u pokretnom kavezu. Kavez ima ručku i lako se nosi. Ima rešetke kroz koje virim. Kroz koje njušim vanjski svijet. Ne bi se moglo reći da sam zarobljen. Ne. Nisam zarobljen. Mala bijela lasica ušla je sama. Vrata zatvaram iznutra i mogu izaći kadgod poželim. Kadgod poželim. U kavezu sanjam. U kavezu ponekad rastem, ponekad se smanjujem. Kad rastem, narastem do konja. Postanem veliki konj, proziran konj, postanem stakleni konj, krhak, nevidljiv. Ali velik. Kad se smanjim, postanem cvrčak.

Taj brlog, to je ono sklonište u parku iza tvrđave, u blizini zoološkog vrta. Printz danju šeće,

noću čita. Čita bilješke, istrgnute stranice iz knjiga, ono što je uspio ponijeti. Čita uz svijeće, Printz je nakupovao gomilu svijeća za čitanje. Kad zahladi,

još nije zahladilo, još je proljeće, pa dolazi ljeto, pa jesen, ima vremena do zime

kad zahladi Printz odlazi u čitaonice. U gradske čitaonice, domaće i strane, u gradu ima stranih čitaonica, to je veliki grad. Ima francuska i engleska i njemačka čitaonica. Njemačka čitaonica zove se po Goetheu. U gradu postoji više raznih čitaonica. U ambulantama je također toplo. U ambulantama Printz čeka na red. Dok čeka, čita. Ponekad spava. Printz vodi računa o zdravlju. Mjeri tlak. Kontrolira krvnu sliku. Kontrolira vid. Vid je Printzu važan, veoma važan, zbog čitanja. Ponekad Printz kupi vitamine. Kupi strane vitamine, ne želi kupovati domaće vitamine. Ne zna se zbog čega.

Nemojte bacati stare novine, kaže Printz ženama u čitaonicama. U svim čitaonicama rade žene. U inozemnim i tuzemnim čitaonica sve same žene. Stare novine dajte meni.

Printz starim novinama oblaže svoj brlog, svoje cipele, a zimi i svoje tijelo. Printzu daju i časopise s naslovnicama u boji. Časopisi su kratki za oblaganje brloga ali naslovnice u boji zgodne su jer ne puštaju crnilo. To su strani časopisi.

Tako u krug.

Tako pet godina.

Tako pet godina.

Tako pet godina.

Pet godina.

Pet.

Printz zna što se u svijetu zbiva. Prati. Prati ratove i prati kulturu. I otkriće ljudskog genoma. I izvanmateričnu oplodnju. Donatore sperme. Prati ludila. Sve. Zato on nije sličan, on je poseban. Pupi.

Posjećuje životinje. Ne priča s njima, ne.

Volio bih imati laptop. Na baterije.

Kad je vani toplo i suho, Printz ide bos. Još uvijek ima one Floresheim cipele, one crne, zumbane. Floresheim cipele neuništive su.

Imam i jedne mokasinke Bally, njih čuvam.

Printz ima par cipela marke Bally skrivene ispod naslaga novina u njegovoj stambenoj rupi u parku.

Kad stanem na noge, kupit ću čizme kod Paciottija. Dva para.

Printz obilazi izložbe. Printz zna, na tim izložbama neće naći Maristellu. Maristella je na drugim nekim izložbama, daleko,

i ne tako daleko

svejedno, Printz obilazi izložbe, skoro redovito, u jesen i u proljeće. Zimi ne. Izložbe se otvaraju kad padne mrak pa s ulice izgledaju filmski jer imaju velike izloge, osvijetljene. Unutra, izložbe sadrže neke Printzu poznate ljude. Printz se trudi na izložbe dolaziti dotjeran ali njegov Burberry ofucao se. Njegov Burberry pun je mrlja od vina i od bureka, Printz obožava burek, pogotovo s mesom zbog okusa luka. Poslije podriguje.

Povremeno imam želučane tegobe.

Njegov bež Burberry zgužvan je, zapravo to je već stari mantil, odšio se porub pa visi. Ovratnik na njemu mastan je, baš mastan, crn. Printz dobiva malu penziju, malu. Dogodi se, kad svrati po nju, po penziju, dogodi se da je u sandučiću nema. Dogodi se da u sandučiću nađe samo cedulju na kojoj piše: *Posudili smo tvoju penziju, vratit ćemo je sljedećeg mjeseca. Herzog.* Dogodi se da ju ne vrate. Tad naiđu nezgodni dani, mjeseci. Ipak, kad odlazi na izložbe, Printz odreže nokte. Kad ne odlazi na izložbe ne reže nokte, budu mu dugi i prljavi. Ali Printz se redovito šiša. Uglavnom redovito. Kosa mu se prorijedila. Nije ćelav, samo mu se kosa prorijedila. Printz neće oćelaviti, on je od onih koji ne ćelave. Printz ima dvije košulje Pierre Cardin, bijele. I one su ofucane, pogotovo ovratnici i manžete, ali uglavnom su čiste, čak ispeglane, uglavnom. To mu je ostalo iz prošlosti, odjevna i tjelesna čistoća premda u njima sve češće popušta. Kad mu dođe tuga, onda popusti, onda Printz izgleda užasno.

Koja tuga?

Planetarna. Obiteljska. Osobna.

Trabunjaš. Promijenio sam životnu koncepciju, sagledao sam prioritete.

Promijenio je koncepciju, sagledao je prioritete.

Printz svoje košulje nosi u praonicu, u servis, zajedno s gaćicama koje su također isprane i poderane, imaju rupe. Kad ne ide na izložbe Printz ne nosi bijele košulje, ma kakvi. Ima pamučnu majicu, jako prljavu pamučnu majicu, sivocrnu, antracit. Printz voli sivocrnu boju i sviđa mu se njegova prljava majica, sviđa mu se.

Da.

Osim toga, Printz toj majici uvrće krajeve prije nego što u onom svom brlogu zaspi. To uvrtnje ostalo mu je iz prošlosti također, iz djetinjstva. Malo uvrće kosu, malo rub majice, onda zaspi. Na novinama.

Tako, na izložbama Printz ne izgleda besprizorno, ne. Jedino nema čarape. Printz ne nosi čarape i to djeluje čudno, pogotovo zimi, ali zimi Printz ne odlazi na izložbe pa se nema tko čemu čuditi. Jedino na izložbama Printz bi mogao sresti neko poznato lice. Ostala mjesta na kojima bi mogao sresti neko poznato lice Printz izbjegava. Ipak, nenošenje čarapa Printza odaje. Nenošenje čarapa ukazuje da bi možda nešto trebalo poduzeti. Obuvanje cipela na bosu nogu može biti u modi ljeti, zimi nije. Na javnim skupovima neki ljudi od Printza se odmiču. Neki se ne odmiču. Neki ga promatraju iako se prave da ga ne vide, gledaju ga skrivečki, od ispod. Jer, ima razlike, ima. Printz danas i nekad, to su nespojive slike, nespojive. A grad nije baš toliko velik da se ljudi ne bi poznavali. Neki ljudi.

Ne seri.

Na izložbama služe canapée s crvenim i crnim kavijarom, ima šampanjca. To Printz voli. Printz ima otmjen ukus, formiran. Tako mu se zalomilo. Na izložbama bude Roqueforta i Camemberta. Budu listići dimljenog lososa uvijeni u cvjetice, u male riblje ruže. Bude *roast beef* iznutra ružičast taman koliko treba, ponekad budu kriške "Wellingtona", račići u umacima i bez umaka, budu mignoni,

mignone ne jedem

bude odličnog vina, otočkog, što to radiš, Pupi?

Pst.

Printz uzima dvije neotvorene boce vina i gura ih u unutarnji džep svog Burberryja. To je nedopustivo! Printz uzima bocu crnog i bocu bijelog,

da se ne primijeti manjak.

Boce zveckaju kao mala zvona, tiho. Zveckaju u unutarnjem džepu Pupijevog Burberryja. Printz

Šta hoćeš! I Althusser je krao. Krao je male stvari po dućanima u Bretagni.

Althusser. Printzu bi bolje bilo da ne spominje Althussera. Althusser je ubio svoju ženu Hélène Rytman, udavio ju je dok joj je masirao vratne pršljene. Poslije je odležao tri godine u bolnici.

Althusser nije ubio Rytmanovu. On joj je pomogao da se ubije jer ona se htjela ubiti. Nakon toga Althusser je malo izgubio ugled i utjecaj. Ali njegovi bivši studenti, Balibar i Rancière, nisu ga se odrekli, ne. Filozofi su usamljena bića, govorio je Althusser koji nikako da shvati što to svijet vidi u Foucaultovoj definiciji ludila. I Foucault je Althusserov bivši student. Foucault je prema tome mlađi od Althussera ali umro je prije njega, Althussera. Obojica su bili bipolarni. Foucault je umro 1984. godine, ćelav. Althusser se rodio 1918. I Rikard se rodio 1918. Rikard je moj otac. Althusser je umro prije mog oca. Moj otac zove se Rikard, on je mrtav. Althusser je umro 1990. a Rikard pet-šest godina poslije. Foucault se rodio 1926. Imao je pedeset osam godina kad je sklopio oči. Sklopio ih je u bolnici. To dobro zvuči: sklopiti oči zauvijek. Foucault je umro od AIDS-a a brijao je glavu kao Yul Brynner koji je umro od raka. Nakon Brynnerove smrti osnovana je fondacija "Yul Brynner" za liječenje karcinoma glave i vrata. Althusser nema fondaciju koja nosi njegovo ime. Nema ju ni Foucault. Oni nisu umrli od raka. Yul Brynner rodio se na Sahalinu, to je otok u Rusiji. Yul Brynner imao je romske krvi, svirao je balalajku u jednom pariškom noćnom lokalu i bio je artist na trapezu. Yul Brynner studirao je neko vrijeme na Sorboni. Moguće je da su se Althusser i Brynner mimoilazili na ulicama Pariza a moguće je i da se nisu mimoilazili. Kad se pojavio Foucault, Brynner je već bio u Americi, pa se ta dvojica sa svojim obrijanim glavama nisu mogla sresti. Yul Brynner bio je ljepši od Foucaulta. Sad su obojica pokojni. Foucault je umro od AIDS-a a Brynner od raka. Molim? To sam već rekao? Foucault je imao razne ljubavnike, a Umberto Eco napisao je roman Foucaultovo klatno koje nema veze s Michelom Foucaultom nego govori o fizičaru Jean-Bernard-Léonu Foucaultu iz 19. stoljeća. Michel Foucault pripadao je 20. stoljeću. Umberto Eco nedavno je objavio novi roman Baudolino. Radnja se odvija u Alessandriji, Eco je rodom iz Alessandrije a Baudolino je

zaštitnik tog gradića iz kojeg inače potječu šeširi Borsalino. Alessandria je bila poznata po lijepim djevojkama. Alessandria je u Lombardiji. U Alessandriju su odlazili srpski oficiri koji su u austrougarskoj vojsci služili u kasarnama po Lombardiji. Odlazili su tamo tražiti žene jer gradić se proćuo po lijepim djevojkama. Ja nisam oženjen.

Printz stoji nasred galerije i priča. Nemoguće je zaustaviti ga. Printz dugo nije pričao, nikome, ni s kim, veoma dugo, i sad će iskoristiti priliku. Ako žele, ovi ljudi mogu ga slušati, ako ne žele, nek' idu. On će pričati, pričat će dok mu misli naviru, Printz ima mnogo misli, to su suvisle misli sasvim okej, to su često pametne misli, Printz to zna.

Dugo nisam spavao. Šest dana. Zato pričam.

Neki gosti smješkaju se s očitom nelagodom na licu, prebacuju se s noge na nogu, neki kupe ostatke hrane sa stola, drugi na Printza ne obraćaju pažnju, razgovaraju kao da ga nema. Printz još uvijek ne kani stati. Čim se žamor pojača, on podiže glas. U kutu netko mobitelom zove hitnu pomoć. Što ćemo s njim?

S kim?

Čim je strukturalizam ušao u modu, Althusser ga je oduševljeno prihvatio. Osim toga, Althusser je bio član Francuske komunističke partije. Poslije je nagovorio Foucaulta da se upiše. Althusser se upisao u Partiju 1948. a Foucault 1950. Obojica su se kasnije ispisali. Ta 1948. bila je nezgodna godina, godina IB-a. Moj otac Rikard nije zglajzao. U bolnici Althussera kljukaju niamidom koji nije bezopasan. Kažu mu, gospodine Althusseru, vi ste manično-depresivni, vi ste bipolarni. Althusser kaže, što se tu može, rodio sam se u Alžiru. Althusser se rodio u Alžiru. Bio je marksist koji je kritizirao Marxa. Odbacio je marksističku teoriju ekonomskog determinizma; odbacio je ideju da ekonomski sistemi određuju organizaciju društva, njegovu političku i intelektualnu stvarnost. Za Althussera marksizam nije moralna filozofija koja se bavi čovjekovim otuđenjem u kapitalizmu i njegovim spasenjem u socijalizmu, ne. Althusser je marksizam vidio kao antihumanističku znanost. Althusser je mnogo pisao o odnosu između umjetnosti i ideologije; o odnosu između pojedinca i institucija. Po Althusseru, čovjek je ideološko biće, čovjek je govno, prema tome ideologija, odnosno ideološki državni aparat, utječe na sve vidove društva, pa i na umjetnost.

Ove vaše slike gola su ideologija, pogubna i prazna. Ova vaša umjetnost ne valja! kaže Printz, zapravo sad već više.

Kola hitne pomoći ne dolaze. Printz nastavlja. Sad će ubaciti Foucaulta, jasno je.

Znate li što je ideologija? To je djelovanje koje prožima cjelokupno društvo, u njemu dobrovoljno učestvuju sve skupine i sve klase. Zato je nemoguće zbaciti tirane i diktatore, zato. Zato tirani traju, deset godina najmanje, ali uvijek traju dulje, mnogo dulje. Ako ne umru od raka. Ili od srca. Ili od starosti. Kakva represija! Represija je vaš izbor, vaša hrana. Vaše slike. Vi ste unutra. Ako želite van, za vas su zatvori, ludnice i bolnice. Sad smo kod Foucaulta, kod nesretnog Foucaulta koji nije mogao smisliti svog oca kirurga. Moj otac bio je kemičar. Nema istinskog znanja. Znanje određuje moć, moć upravlja znanjem. Humanističke, navodno reformističke institucije devetnaestog stoljeća, bile su despotske institucije. One su duh stavile pod nadzor kulturnih normi. Razne tehnologije upravljaju našim umom i našim tijelom. To tvrdi Foucault, ne ja. Ja se slažem. Althusser je Foucaulta nagovorio da postane članom Komunističke partije. Tu se zajebao. Komunisti su govorili da je homoseksualnost porok i posljedica buržujске dekadencije. Jedan od Foucaultovih ljubavnika bio je kompozitor Jean Barraqué. Foucault je obožavao riječ "arheologija". Njemu je sve bilo arheologija. Stalno je iskopavao.

Je li netko pozvao hitnu? Kad dođe hitna, odvest će me u ludnicu, a ludnica je – to kaže Foucault, ludnica je mjesto gdje ljude optužuju, gdje ih osuđuju, mjesto iz kojeg im nema izlaska bez pokajanja. Ja se neću pokajati. U ludnici, ludilo se kažnjava čak i onda kada je izvan ludnice to ludilo posve nevino. Kao moje. Moj otac bio je kemičar. Zvao se Rikard. On je pristao svojoj kemiji odrediti politički status i njegova kemija postala je vjerni sluga ideologije. Moć modelira naše duše. Pogledajte se! Mene je moj otac kažnjavao. Morao sam klečati. Klečanje je kao pokajanje. Klečao sam satima licem okrenut prema kutu sobe, ne prema zidu, nego prema kutu. Na kukuruzu. Morao sam se ispričavati. Morao sam govoriti oprost, pogriješio sam, oprost. Slao me je na spavanje bez večere. Kad se sa svojim ocem nisam slagao, makar to neslaganje bilo po nekom kemijskom pitanju, beznačajnom, jer kemijska pitanja uglavnom beznačajna su, i ja sam kemičar, a nisam htio biti kemičar, kad se dakle s Rikardom nisam slagao, on je govorio: Jezik ću ti izbost iglicama. Izbost ću ti jezik iglicama. Iglicama. Koliko je iglica imao na umu? Koliku je površinu mog jezika kanio iglicama izbušiti, koliku? Je li te iglice kanio ostaviti u mom jeziku, pustiti ih da iz njega štrče dok on ne odluči izvaditi ih. Koliko je duboko kanio te iglice zariti u moj jezik? U jeziku ima mnogo krvi. Jezik krvari kad se rani, ali ne krvari dugo, to je dobro, to je dobra strana krvavog jezika. Pljuvačka zaustavlja krv, pljuvačka je antiseptična, pa obloži jezik pa on ne krvari dugo. Jezik se proteže duboko u grlo, duboko. Moj otac nije moj jezik izbo iglicama, ali rekao je da će to učiniti. Eto, to vam je Foucault. Kad će hitna? Umoran sam.

U bolnici, Printz liječniku kaže: Sve je pod kontrolom. Dajte mi krevet. Bit ću dobar, bit ću

tih.

Printz spava 72 sata bez prekida. Spava onoliko koliko je bez prekida bio budan. Sad je ponovno u formi.

Sad sam k'o nov.

Ne brinite, kaže liječnik. Sad ste kao nov. Malo više šecite.

Ipak, Printz je zabrinut. Zabrinut je jer osjeća, dolazi mu napad satirijaze jer, on ima povremene napade satirijaze. Kad ti napadi prođu, Printz je dugo miran, nema ništa, nikakve nagonske napade. Dapače, Printz tada bude nagonski uglavnom mrtav.

Seksualno, najizdržljiviji su kukci. Oni ostaju spojeni po nekoliko sati a čim se razdvoje, umru. Cvrčci spadaju u kukce. Ima vrsta kukaca mala poput zrna riže, zovu se *love-bugs*, (*Plecia nearctica*) jer najviše ih ima u Floridi. Oni žive samo 120 sati, od toga 56 sati se pare, bez pauze.

Printzovi napadi satirijaze ništavni su u odnosu na nagon i potencijal nekih životinja. Zato, glupo je što se Printz uzrujava, što je zabrinut, on to zna. Glupo je što mu liječnik kaže *bavite se sportom i otidite na koncert*, to mu svaki put kaže, to će mu reći i danas. Kad čimpanzama dođe napad satirijaze, one (se) jebu 60 puta na dan. Lavovi se kresnu do 30 puta dnevno, samur (vrsta kune) 30 puta u 18 sati, štakori se prcnu i do 500 puta u šest sati, fazani – 100 puta u 12 sati, a bikovi jebu 30 puta na dan.

Naravno, sve ove životinje ne fukaju se stalno. Prcaju se intenzivno, satirijazično, samo kad su porobljene, kad žive po zoološkim vrtovima, kad im je dosadno i kad im dođe sezona parenja, samo tad.

Nešto bih pojebao, kaže Printz.

Otidite na koncert. Po mogućnosti na klavirski ili violinski koncert. Klavirski i violinski koncerti smiruju. Zaobiđite orkestarske koncerte. Tako Printzu veli liječnik.

Violine me iritiraju, kaže Printz. Podsjećaju me na moj život.

Ima mnogo sličnih života, nije to ništa strašno. Liječnik ne odustaje. Liječnik je posve suvremen tip. Cole Porter primjerice...

Cole Porter pao je s konja, amputirali su mu desnu nogu, poslije manije, pao je u depresiju i

bio je bogat, kaže Printz.

Bio je bogati peder. Svirate li vi neki instrument? pita liječnik Printza. To bi bilo dobro. Treba svirati instrumente.

Danas ima mnogo uličnih svirača. Ima mnogo glazbenika sa sličnim životima. A ima ih i s različitim. Ja nisam peder, kaže Printz. Fino ludilo prati mnoge glazbenike,

Liječnik se slaže: Ronnie Scott – čovjek finog ludila.

i mnoge književnike, kaže Printz.

I mnoge slikare, kaže liječnik.

Printzu treba vjerovati. Printz proučava tuđe živote. I liječniku treba vjerovati. I liječnik proučava tuđe živote. Printz i liječnik jedan drugom vjeruju. Oni se poznaju. Oni se povremeno sreću, pogotovo zimi, kad je Printzu hladno u rupi pokraj zoološkog vrta, kad mu je hladno i prljavo pa se grije ukradenim vinom, pa luta kao sinoć. Liječnik ga tada primi.

Recimo, Bruckner, veli liječnik. Bruckner je obožavao mlade dame.

Graham Greene spavao je s četrdeset sedam prostitutki, kaže Printz. Onda doda: Neću na koncert, ne volim koncerte.

Liječnik: Graham Green bio je prijatelj Kima Philbyja.

Printz: Imam dodirne točke s Grahamom Greeneom. Graham Greene je umro. Graham Greene upoznao je Castra i Ho Ši Mina. Ja sam upoznao Tita i Suharta.

Liječnik: Mnogi ljudi imaju dodirne točke. Hugo Wolf ima dodirne točke... Hugo Wolf

Printz: Rođen u Slovenj Gradecu 1860., umro u Beču 1903.

Liječnik: U mladosti, zarazio se sifilisom.

Printz: Hector Berlioz imao je gustu crvenu kosu

Liječnik: a završio je kao bibliotekar.

Printz: Musorgski

Liječnik: Skrjabin

Printz: *Rahmanjinov*

Liječnik: *Čajkovski*

Printz: *epileptičar.*

Liječnik: *Händel*

Printz: *Schumann*

Liječnik: *Rossini*

Printz: *Jaco Pastorius.*

Liječnik: *Skitnica. Narkoman. Alkoholičar.*

Printz: *Kurt Cobain. Suicid.*

Liječnik: *Književnost!*

Printz: *Kleist. Suicid.*

Liječnik: *Hans Christian Andersen.*

Printz: *Malcolm Lowry, hospitalizacija, suicid.*

Liječnik: *Ibsen.*

Printz: *Chatterton – suicid, Celan – suicid.*

Liječnik: *Balzac.*

Printz: *Faulkner, hospitalizacija.*

Liječnik: *Fitzgerald, hospitalizacija.*

Printz: *Hesse.*

Liječnik: *Tennessee Williams, hospitalizacija.*

Printz: *William Inge, suicid, Sjaj u travi, Natalie Wood i Warren Beatty, potoci alkohola, Come Back Little Sheeba, još alkohola. Mala Sheeba, to je pas.*

Liječnik: *Maksim Gorki, pokušaj suicida.*

Printz: *Hemingway, suicid, Virginia Woolf sluša vrapce kako pjevaju na starogrčkom, hospitalizacija, suicid.*

Liječnik: *Gogolj.*

Printz: *Conrad, pokušaj suicida.*

Liječnik: *Mark Twain, Charles Dickens, Tolstoj, Melville, Turgenjev.*

Printz: *John Berryman, suicid.*

Liječnik: ?

Printz: *I am the little man who smokes & smokes.*

I am the girl who does know better but.

I am the king of the pool.

I am so wise I had my mouth sewn shut.

Liječnik: ?

Printz: *Fenomenalno pamćenje. Otac – suicid pod njegovim prozorom. Alkoholizam. Skače s mosta.*

Liječnik: *Strindberg, Zola, Henry James.*

Printz: *Eugene O'Neill, hospitalizacija, pokušaj suicida.*

Liječnik: *Artaud, hospitalizacija.*

Printz: *Baudelaire, pokušaj suicida.*

Liječnik: *Byron, T.S. Eliot, Aleksandar Blok.*

Printz: *Jesenjin, Hart Crane, suicid, suicid, Gerard de Nerval, suicid, Majakovski, suicid.*

Liječnik: *Blake.*

Printz: *Sylvia Plath, suicid, Cesare Pavese, suicid.*

Liječnik: *Torquato Tasso, Pasternak, Shelley.*

Printz: *Poe, pokušaj suicida, Roethke, suicid, Cvetajeva, suicid. Borowsky, suicid.*

Liječnik: *Churchill!*

Printz: *Lincoln. Idi Amin.*

Liječnik: *Vivien Leigh!*

Printz: *Spencer Tracy. Robin Williams.*

Liječnik: *Dick Cavett.*

Printz: *Slikari:*

Liječnik: *Sa slikarima slabo stojim.*

Printz: *Van Gogh, suicid, Testa, suicid utapanje, de Stael, suicid.*

Liječnik: *Michelangelo?*

Printz: *Da.*

Liječnik: *Gauguin?*

Printz: *Da. Rothko – suicid.*

Liječnik: *Munch? Modigliani?*

Printz: *Neću više.*

Liječnik: *A kipari?*

Printz: *Bipolarnih kipara gotovo da nema. Neću više.*

Liječnik: *Eto, sve veliki ljudi s dodirnim točkama finog ludila, manično-depresivnog. Zadužili su čovječanstvo.*

U ambulantu ulazi medicinska sestra. Printz zna, dobit će injekciju, dobit će lijekove, njegova satirijaza nestat će, njegova govornost presušit će, njegova pospanost rast će i

onda dugo neće misliti. Printz se ne buni. Okupan je. Nahranjen je. Ispavao se.

Ispavao sam se, kaže Printz.

Sestra ne kaže ništa.

Možda ipak odem na koncert. Na koncertima griju.

Sestra ne kaže ništa.

Vidio sam žute ruže u izlogu, kaže Printz. Bile su to umjetne žute ruže od svile s plastičnim kapima rose. Izgledale su divno.

Printz poznaje čuvare u zoološkom vrtu. S njima pije ukradena vina i kupljena piva, s njima pije jeftina, samo jeftina pića. Onda se oni druže, Printz i čuvari. Čuvari su Printzovi prijatelji, Printzovi novi prijatelji. Printz ih voli.

To su moji prijatelji.

Rakiju Printz ne pije, Printz nikada nije pio rakiju, pogotovo ne onu od šljiva, Printz ne voli šljive. Znao bi popiti lozovaču, *grappu*, ponekad u Italiji, da ne uvrijedi poslovne partnere, talijanske kemičare-špijune.

Talijanski kemičari nose cipele Paciotti, cipele Moresci ili cipele Gravati. Neki nose cipele Aldo Brué. Svim talijanskim kemičarima ciple se sjaje, talijanske cipele inače jako su sjajne.

Konjak da, Printz voli konjak u malim količinama, nakon večere. Printz se ponekad uželi francuskog konjaka, o, da, iz fine široke čaše, u nekom klubu, u nekom otmjenom klubu, može to biti francuski klub, ili engleski klub, mogao bi to biti neki klub kemičara, neki klub špijuna, mogao bi to biti klub u kojem se skupljaju umjetnici, slikari, Printz se u sva ta društva uklapa, uželio se društva, uželio se uklapanja, on Printz, gdje li je Maristella?

Ja se odlično uklapam. Dugo se nisam uklapao. Malo bih se ponovno uklapao. Možda je kasno?

Printzu je penzija neshvatljivo mala jer Printz je za penziju zapravo mlad, zato mu je mirovina mala, a i mirovinski fondovi prazni su, pokradeni.

Imam sirotinjsku mirovinu, za to sam valjda kriv ja.

Od te penzije nemoguće je živjeti. To je balkanska penzija.

Tranzicijska.

Od te penzije Printz uglavnom kupuje piće, što će. Ako mu nešto novaca ostane, pokloni prosićima. Printz voli poklanjati.

Volim poklanjati. O, Maristella, poklonio bih ti umjetne žute ruže s kapima plastične rose.

Čuvari u zoološkom vrtu Printzu ponekad poklone svoja stara odijela, plava, radnička.

Čuvari ponekad Printza sakriju u skladište i puste ga da u skladištu prespava, tajno.

Ovdje možeš prespavati, kažu mu.

U skladištu zaudara na životinje. Printz pod glavu stavlja skrupčano radničko odijelo, pod je drven.

Printz će ponovno svratiti kod Uga Tutzmana. Pet godina nije bio kod Uga Tutzmana. Mora svratiti kod Uga Tutzmana da uzme bar jedan tom svoje enciklopedije Britannice kako bi imao nešto za listanje u velikom skladištu zoološkog vrta, zimi. Printz već dugo ne čita. Otići će kod Uga Tutzmana, da.

Printza više ne puštaju u čitaonice.

Tamo je lijepo. Ne puštaju me.

Skitnice ne puštamo, kažu mu. Ni beskućnike, kažu mu žene stisnutih usana.

Imate usta kao šupak, onda njima kaže Printz i ode. Printz uvijek ode. Printz se ne svađa, Printz nije svadljiv tip, on je pitom. U čitaonicama i bibliotekama iza pulta uvijek stoje žene.

Britannica bi Printzu dobro došla za pod glavu jer vrat mu se koči,

vratni pršljeni su mi u kurcu

radničko odijelo smrdi na prčevinu

popovi smrde na prčevinu, seoski popovi najviše

možda sam to ja?

Tako, Printz leži u skladištu i razmišlja. Ujutro pita čuvare: *Gdje su nosorozi?*

Čuvari kažu: *Spavaju.*

Printz kaže: *Dugo spavaju.*

Čuvari kažu: *Bili su autodestruktivni. Uspavali smo ih.*

Printz pita: *Hoće li se probuditi?*

Čuvari vele: *Kad se probude bit će pitomi.*

Onda Printz kaže: *Idem ja. Svijet prolazi pokraj mog kaveza i ne primjećuje me.*

Zima je. Februar je 2001. Printz je posve besprizoran.

Printz obožava bijele džempere.

Bijeli džemperi odlično mi stoje. U bijelim džemperima vrlo sam zgodan. Mogao bih nabaviti čarape.

Ima snijega, Printzu noge zebu, sav zebe, Printz nema nikakav džemper, Burberry ne grije. Vjetar nosi. Printz nema nikakve čarape. Floresheim cipele na potplati imaju rupe. Printz je prljav. Šesta je godina Printzovog lutanja, šesta.

Volio bih imati fine čizme. Crne. Kožne. Ne Floresheim, dojadila mi je obuća Floresheim. Mogle bi to biti Bally čizme ili Salamander čizme ili solidne austrijske čizme iz radionice Ludwiga Reitera, postavljene krznom, s debelim gumenim đonom, oh, mogao bih hodati i hodati, mogao bih istraživati. Austrijanci imaju solidnu robu.

Printz kao da se budi.

Kaže: *Idem kod Uga Tutzmana. Dugo nisam bio kod Uga Tutzmana.*

Kod Uga Tutzmana Ugo Tutzman Printzu veli: *Dugo vas nema a ja imam novosti.*

Imate li kakve tople čizme? pita Printz.

Pronašao sam Isabellu Fischer udanu Rosencweig. Poslao sam joj vašu srebrninu, pladnjeve i pribor za jelo preko jednog stranca. Ja imam kontakte sa strancima, znate li to? kaže Ugo Tutzman.

Jeste li vi katolik? pita Printz.

Taj stranac sve je vratio. Isabella Fischer je umrla. Ona više ne postoji. Evo vaše robe, veli Ugo Tutzman.

Uzeo bih jednu žlicu, srebrnu, i nešto novaca, kaže Printz. Nemate čizme?

Možete ručati sa mnom, to možete, predlaže Ugo Tutzman.

To bih volio, kaže Printz. Volio bih jesti ovim srebrnim priborom. Ja živim u rupi, znate. U kavezu.

Ugo Tutzman i Printz jedu u tišini. Jedu gustu juhu od povrća i mnogo kruha. Kruh je topao jer ga Ugo Tutzman drži umotanog u aluminijskoj foliji na "kraljici peći". U sobi je također toplo.

Kad sam išao u vrtić imali smo "kraljicu peći", kaže Printz. Vaša peć vraća me u mladost.

Nakon jela Ugo Tutzman kaže: *Dat ću vam bocu originalnog francuskog konjaka u zamjenu za vašu srebrninu.*

Printz kaže: *To bi me usrećilo. Ja odlično poznajem konjak. Konjak je živa tvar. Konjak je okus sreće. Svaku običnost konjak preobražava u uzvišenost, a uzvišenost je sublimacija ljepote. Konjak je sublimacija. Jastog i crêpes Suzette flambirani konjakom. Poznajete li vi Maristellu?*

Konjak fermentira. Najboljem konjaku potrebna su desetljeća da bi postao pravi. Konjak traži vrijeme i vlagu i posebne bačve od hrastovine. Bez hrastovine nema bouquet. Sad shvaćam, ja zapravo obožavam konjak. Konjak je sluga vremena. Posljednja faza u zrenju konjaka jest oksidacija. Oksidacija dolazi nakon hidrolize. Stvorite mi uvjete, napraviti ću vam konjak. Poznajete li Maristellu?

Ja više volim likere, kaže Ugo Tutzman. Benedictine obožavam.

Deo Optimo Maximo, reče benediktinac Bernardo Vincelli i od 27 vrsta trava i začina stvori svoj eliksir, kaže Printz. Bilo je to početkom šesnaestog stoljeća u samostanu u Fécampu. Danas je Fécamp turističko mjesto. Mogao bih vam pričati razne vjerske priče.

Ja nisam vjernik, gospodine Dvorsky, ja samo preprodajem tuđe stvari.

Printzu se Ugo Tutzman dopada. Dopada mu se što nije vjernik iako mu se ne dopada njegova mračna soba. Mračna soba Uga Tutzmana u duši Printza Dvorskog izaziva nemir.

Zato Printz kaže: *Gospodine Tutzmane, vi ste drag čovjek. Podignite eslingere.*

Vi ste poznavalac pića, gospodine Dvorsky? pita Ugo Tutzman.

O, da, veli Printz. Onda doda: Danas se osjećam kao Benedikt.

Benedikt je živio kao pustinjač u nepristupačnoj spilji iznad Subiaca, veli Ugo Tutzman. Posjećivala ga je jedna vrana a njemu se stalno priviđala jedna žena. Onda se bacio u koprive i trnje, posve nag, i valjao se u tom trnju, valjao se i valjao dok nije bio sav krvav.

Da, kaže Printz. I meni se priviđa jedna žena. I ja postajem sav krvav, ali ne valjam se. U posljednje vrijeme manje sam krvav. Recept za liker benedictine izgubio se tokom Francuske revolucije i nema veze sa svetim Benediktom. Recept je kasnije slučajno pronađen. U liker u ima šafrana, korijandra, majčine dušice, kleke, narančinih kora, čajeva, meda. To je dobar liker. Sad mi možete dati taj francuski konjak, gospodine Tutzmane. Krenuo bih.

Gospodine Dvorsky, kaže Ugo Tutzman, ne brinite, i ja sam sâm.

Od benedictina se pravi koktel Tarantula. Tarantula je inače smrtonosni pauk. Nekada se vjerovalo da tarantula izaziva tarantizam, a tarantizam je bolest prisilnog plesanja. Kad ima tu bolest čovjek se trza. Tarantizam se još zove i chorea, od grčkog - "ples", a zove se i Ples svetog Vida. Mislite li da je sveti Vid plesao?

Sveti Vid zaštitnik je nekih gradova, kaže Ugo Tutzman.

Koktel Tarantula sadrži viski, vermut, benedictine, malo limuna i mnogo leda. Koktel tarantula istovremeno osvježava i grije. Pio sam ga u Grčkoj. I psi dobivaju choreu. Imao sam psa koji je obolio od choree. Zvao se Bufi. Trzao se kao lutka na koncu. Dali su ga ubiti. To je bio moj pas. Poslije sam dobio novog psa ali i njega su mi uzeli. I on se zvao Bufi. Svi moji mezimci zvali su se Bufi, ukoliko nisu bili ptice. Ptice su se zvale Ćićo. Ja uopće nisam sâm. Idem, kaže Printz. Inače, gospodine Tutzmane, ja imam fotografsko pamćenje.

U samostanima fratri nisu samo jeli i pili, oni su obožavali da im se pušta krv. Puštali su im krv preko petnaest puta godišnje. Nakon svakog puštanja krvi mogli su još više jesti i piti. Postajali su živahni. Što velite, gospodine Dvorsky?

Možda gospodin Tutzman nešto zna? Printz kaže:

Žene bolje podnose alkohol od muškaraca jer žensko tijelo sadrži više vlage. Žene imaju

neobično vlažno tijelo.

Tko vam je ta Maristella? pita Ugo Tutzman.

Osjećam se kao bik, kaže Printz. Čujete li zvona? Crkvena zvona u meni izazivaju živahnost. Kad slušam crkvena zvona, postajem živahan. Živčano živahan. Moglo bi se reći – ljut. Ne bih volio sada biti ljut. Je li to neki praznik?

Jeka crkvenih zvona u Printzovoj glavi proizvodi male slike, lelujave slike, pijane i crvene. Te slike, čvrsto kadrirane, Printzu izlaze pred oči, umnožavaju se i uznemiruju ga. Zato se Printz osjeća kao bik i ne zna može li Ugo Tutzmanu to objasniti. To nisu lako objašnjive pojave, te slike. Evo, pojavljuju se labudovi. Labudovi plove Printzovim mozgom i dok plove mijenjaju boju, to nisu bijeli labudovi kao u stvarnosti, to su posebni labudovi iz nekog drugog svijeta, iz svijeta kojem Printz ne pripada, iz nekog pokopanog svijeta. Ti labudovi, ti crveni labudovi neuhvatljivi su. Vratova upletenih u vijenac, zapravo u čvor, oni skupno plove, kao da su zarobljeni, Printz se boji. Što ako labudovi isplove iz njegove glave i uplove u sobu Uga Tutzmana? Što ako uvrnutih, upletenih šija krenu šetati po sobi Uga Tutzmana? Što ako rašire krila? Crveni labudovi raširenih krila mogu djelovati zastrašujuće. Labudovi imaju kljunove. Labuđi kljunovi mogu biti oštri kljunovi. Što ako svojim oštrim kljunovima labudovi krenu Printzu kopati oči, ključati po njegovoj lubanji tražeći izlaz? Ugo Tutzman mogao bi se prepasti i Printzu reći *vrijeme je da odete*. Možda je doista vrijeme da Printz ode? Ali kod Uga Tutzmana Printzu je prijatno. Ugo Tutzman dao mu je konjak, ako ostane još sat-dva Ugo Tutzman mogao bi među svojim starim stvarima za njega, Printza, pronaći kakvu prikladnu obuću, Floresheim cipele postale su neupotrebljive, u njima ima najmanje pet slojeva novina, pune su najlon vrećica, u njima Printzovim stopalima postaje tijesno a od vlage mogao bi dobiti gljivice.

Među nožnim prstima mogle bi mi niknuti gljivice, kaže Printz.

Gljivična oboljenja vrlo su dosadna, kaže Ugo Tutzman. Gljivice se teško liječe. Teško ih je eliminirati.

Ako za njega nema cipele, možda bi Ugo Tutzman Printzu mogao ponuditi prenoćište, mogao bi. Smrklo se. Zima je. Noći su hladne i vjetrovite. Printz ne želi više u onu rupu. Ne želi.

Ostao bih još malo, kaže Printz. Pitanje je kad ću ponovno doći.

Ja nisam katolik, kaže Ugo Tutzman. Nisam vjernik.

Crkvena zvona u meni ne izazivaju više ništa. Ništa. Možete prenoćiti.

O, kako je Printz na sebe ponosan. On je imao ideju, imao je malu želju i svoju želju uspio je ostvariti. To mu se dugo nije dogodilo, to, da ima želju i da se za njezino ostvarenje izbori. Ovo s prenoćištem izveo je lijepo, elegantno, izveo je nenametljivo. Ugo Tutzman dobar je čovjek. Printz se nije prevario.

Nisam se prevario. Vi ste dobar čovjek, kaže Printz.

Ja sam Estonac, kaže Ugo Tutzman.

Estonija je čuvena po krvavicama. Želite li da pričamo o Estoniji? pita Printz.

Estonija se odvojila od Sovjetskog Saveza 1991. Ona je sada nezavisna. Estonija je mala zemlja pogodna za odmor. Dugo nisam bio u Estoniji. Dugo. Pedesetak godina, kaže Ugo Tutzman.

Printz: Tlo je močvarno.

Ugo: Zemlja je pogodna za duge šetnje.

Printz: Nema više kupona za gorivo i bonova za hranu. To je uklonjeno.

Ugo: Estonija danas čeka turiste, jer Estonija je zemlja veličine Švicarske a redova za kruh također više nema. U Estoniji danas ima dovoljno kruha za sve.

Printz: Estonija leži na Baltičkom moru i ima puno otoka i otočića. Moglo bi se reći – Estonija je otočka zemlja. I ja sam iz otočke zemlje.

Ugo: Ima komaraca.

Printz: Ima 1470 vrsta autohtonih biljaka.

Ugo: Estonija ima bogatu faunu. Estonija ima mnogo jelena. Ima deset vrsta rijetkih vodozemaca.

Printz: Vodozemci su zakonom zaštićeni. Ne smiju se ubijati ali se mogu fotografirati.

Ugo: Estonija je poznata po orlovima. Po zlatnim orlovima i po bjelorepim orlovima. U njoj ima točkastih orlova i rijetkih sova.

Printz: *Estonija je najpoznatija po evropskoj letećoj vjeverici.*

Ugo: *Po letećoj vjeverici?*

Printz: *Evropskoj.*

Ugo: *Sovjetski Savez nije napao Estoniju. Pustio ju je da ode. Estonija je katolička zemlja.*

Printz: *Nisu ginula djeca. Slab sam prema djeci. Nisu rušeni gradovi. Gradovi u susjednim zemljama bombardirani su.*

Ugo: *To je bilo davno, prije desetak godina. Zašto niste otišli braniti te gradove?*

Printz: *Moja veza se objesila. Možda imate neke stare cipele za mene?*

Zvonjava crkvenih zvona sve glasnije prodire u sobu Uga Tutzmana. Životinjice u Printzovoj glavi bude se. Labudovi plove. Printzu se to ne dopada. Ako nešto ne poduzme, jeka zvona ovladat će prostorom, popunit će sobu Uga Tutzmana i za njega, Printza, u toj sobi više neće biti mjesta.

Prozori vam slabo dihtaju, kaže Printz.

Printz je uznemiren.

Mislio je, evo ga u zoni mira, ratovi su završeni, njegovo tijelo pronalazi sklad, uhodao se, uklopio u vlastiti život. Ta zvona iritiraju ga.

Dugo sam se uklapao, kaže Printz. Ne želim promjene.

Printz u sebi nosi i mrave, nosi i legla kratkih crnih crva. Legla crva upletena su u klupka nalik na klupka crne vune i trenutačno miruju. Mravi također miruju. Ako crvi i mravi ožive, Printza će to boljeti, mravi će ga gristi, to su crveni mravi, crvi će mu izlaziti na usta i na oči, migoljit će se pod njegovim noktima, on to ne bi mogao podnijeti. Ne. Još jednom nikako ne.

Katolička crkva ide mi na živce, kaže Printz Ugu Tutzmanu.

Ugo Tutzman se smiješi: *Vi ste naivan čovjek, veli.*

Katolička crkva vrhovni je ubojica dječje duše, nastavlja Printz. Katolička crkva uništava svaku osobnost. Katolička crkva ne podnosi nikoga tko nije katolik. Ona podnosi samo katolike. Ostale prezire. Njen cilj je pretvoriti sve ljude u katolike, u nemisleće stvorove, u

svoje mentalno porobljene podanike. Katolička crkva puna je glupih misionara, zatucanih misionara. Ti misionari obilaze nekatoličke zemlje, odlaze u Afriku, odlaze na Aljasku, svuda odlaze a nitko ih ne zove. Što će Eskimima katolička vjera? Čim ih otruju katoličanstvom, Eskimi prestanu praviti svoje čudesne kipove, umjetnost u njima umre. Jeste li vidjeli kipove Eskima prije i poslije katoličke invazije, prije i poslije katoličke pošasti? To se ne da usporediti! Čim ih preobrate, čim postanu katolici, njihova umjetnost umre, njihova umjetnost postane opća, katolička, prepoznatljiva kao plastične gondole. To je zločin. Katolička crkva ljudima priča bajke kako bi ih slomila, kako bi ih podredila svojoj volji, pretvorila u katoličke slijepce odane isključivo njoj, katoličkoj crkvi. Katolička crkva svojim vjernicima nudi mitove, sve mit do mita, a mitovi sastavni su i vječito aktivni dio primitivne kulture. Ergo, katolička crkva, primitivna je crkva. Mitovi netočno tumače sve fenomene, fenomene ljudskog života i fenomene prirode. Mitovi se temelje na neznanju, na nerazumijevanju i zato su laž, jer da nisu laž, ne bi bili mit. Mitovi, legende i bajke bježe od znanosti, od povijesti, od filozofije jer znanost, povijest i filozofija ubojice su svakog mita.

Zemlje koje sebe proglašavaju katoličkim zemljama kronično su debilne, to su debilne zemlje. Katolička crkva veliki je eksploatator, najveći kapitalist, ona je inkvizitor i manipulant. O popovima i takozvanim časnim sestrama ne želim govoriti. Kakve sestre, kakva braća, to su neradnici koje hrani njihovo stado, njihove ovce. Fanatici, fašistički, nacistički, nacionalistički kolaboracionisti, lažovi, nevjernici. Katolici su najveći nevjernici. Spustite eslingere, gospodine Tutzmane, ne mogu otići dok traje ta crkvena zvonjava.

Oh, gospodine Dvorsky, nemojte me tjerati da vam pričam o pravoslavlju. Koliko u njemu tek ima smrada! Vi ste doista naivan čovjek, viče Ugo Tutzman dok spušta trule eslingere.

Dok Ugo Tutzman priča, Printz čisti mrke pahuljice između nožnih prstiju. Još uvijek se nada nekakvim cipelama, bilo kakvim. Zato čeka. Zato sluša. Zato je ljut. I, nervozan je. Printz je nervozan jer mu se pije njegov konjak, on želi otvoriti svoju bocu, utopiti se u njenom zlatnožutom mirisnom beskraju. On jedva čeka. On će pustiti da mu slapovi *aqua vitae* preplave mozak, on će promatrati preobražaj svog mozga, njegovo buđenje, da, to – on će se probuditi. Gledat će kako sivocrna, smežurana i mrtva masa nalik na ohlađenu lavu u njegovoj lubanji bubri, kako pluta, kako se njiše u mirisima prošlosti. Ući će Printz među svoje oči i vidjet će kako mu mozak dobiva boju, kako postaje nalik na rumena janjeća pluća, pratit će metamorfozu svog mozga u žedno spužvasto tijelo, lako i propusno kao sipina kost. Printz jedva čeka, oh. Printz se uželio preporoda. Kad se preporodi, Printz će kucati kao srce, sav.

Bocu konjaka koju je Printz od Uga Tutzmana dobio u zamjenu za srebrninu Isabelle Fischer koja više ne postoji, koja je valjda umrla, tu bocu Printz želi ispiti sam, sam, u zimskoj tišini, bez prisustva Uga Tutzmana i njegovih dosadnih priča o katoličkoj Estoniji, jer priče o katoličkoj Estoniji Printza iritiraju. Zaboravio je Ugu Tutzmanu reći kako ga posebno iritira to što neki katolici vjeruju da su žene prljave dok krvare pa im brane da se peru, pa te žene onda zaudaraju, smrde, pogotovo ljeti, tad zaudaraju kao tvorovi i svud okolo šire svoj tjelesni vonj, jer katolička crkva i onako ženska stvorenja vidi kao onečišćena stvorenja i brani im svako uživanje u seksu. Printz je zaboravio Ugu Tutzmanu reći da katolička crkva katolkinje uči pretvaranju, da se najvjernije katolkinje najviše pretvaraju, pogotovo dok svršavaju i da on, Printz, na tako što nikako ne može pristati jer on voli dijeliti svoje spolne užitke, samo u posljednje vrijeme nema s kim. Eto. Od katoličkih priča iz katoličke Estonije Printza obuzima svrab po čitavom tijelu, svuda, po tjemenu, u međunožju čak, i onda se češe a češanje se Printzu čini nedoličnim jer Printz ima otmjenost.

Možda je Pupi prljav pa se zato češe?

Printz kaže: *Hvata me neki svrab. Gospodine Tutzmane, neću kod vas prenoćiti.*

Jedete li dovoljno povrća? pita Ugo Tutzman. *Treba jesti što više povrća, najbolje sirovog.*

Što mislite o bezbožnicima, gospodine Tutzmane? pita Printz. *Što bi bezbožnici mogli nositi na lančićima oko vrata? Srp i čekić od zlata? Stisnutu pest? Zvijezdu petokraku? Gade mi se zlatni križevi, medaljoni s likovima Isusa i majke Božje, Davidove zvijezde šestokrake, Bude i Amon Raovi mali i veliki, ključevi života – sve to ljudi kešaju oko vrata a sve to obično je ništa, obična je laž. Nije li vrijeme za uvođenje varijacija na temu vjere?*

Još Epikur sa Samosa tvrdio je da bogovi nisu onakvi kakvima se prikazuju u kolektivnoj svijesti, onakvi kakvima ih zamišlja ljudsko stado. Takvi bogovi ne postoje. Epikur je smatrao da su bogovi u koje vjeruje narod u stvari bolest duše, da su nastali iz straha od nepoznatog, iz straha od smrti.

Da, gospodine Tutzmane, slaže se Printz Dvorsky, narod je ozbiljno bolestan, njegovi bogovi su priviđenja, njegovi bogovi okrutno se njime poigravaju. Narodi su bolesni, a u ludnice zatvaraju pojedince.

Nije bezbožan onaj tko odbacuje bogove, nego onaj tko im pripisuje mišljenje koje o njima ima gomila. Gospodin Tutzman se raspričao, ali očito je da priči dolazi kraj. Dosta je bilo. Dosta je Ugu Tutzmanu i dosta je Printzu Dvorskom. Dosta. *Još samo ovo, pa doviđenja,* kaže

Ugo Tutzman. *Ono što većina ljudi tvrdi za bogove, ne oslanja se na pouzdane predstave o njima, nego na lažne pretpostavke. Zato, dolje rituali, dolje astrologija, dolje mantika, živjela ataraksija!*

Osjećam se kao bik, kaže Printz. Osjećam se kao hortenzija, kaže Printz. Idem, kaže, i ode.

Printz ima kontejnerske punktove, on ne ruje po bilo kakvim kontejnerima. Printz istražuje isključivo kontejnere koji se nalaze u otmjenim dijelovima grada. On ne želi bilo kakvo smeće. Kad kopa po kontejnerima, Printz je uredan. Svoju urednost usavršio je u kemijskim laboratorijima jer u kemijskim laboratorijima urednost je obavezna, pogotovo ako je povezana s istraživanjima, recimo, s istraživanjima umorstava, pogotovo ako su to politička umorstva i špijunska. U kemijskim laboratorijima vladaju red i čistoća.

Vrlo sam prljav. Ne znam kako mi se to dogodilo.

Kad kopa po kontejnerima, Printz ima sistem, pa kopanje teče glatko, bez zastoja. Tako, primjerice, Printz prvo izvadi svu ambalažu od mlijeka, od sira, od vrhnja – kiselog i slatkog, sve vrećice, sve kartone tetrapaka, sve bočice i plastične šalice, litarske, polulitarske i one posve male. Svoje akvizicije onda poreda po pločniku ili po kakvoj ošišanoj živici ako se takva u blizini nađe. Onda njihov sadržaj prazni: u svakoj bačenoj bočici, šalici, u svakom tetrapaku uvijek ostane bar prstoliz vrhnja, bar gutljaj mlijeka. Sve Printz popije, sve poliže, onda kaže: *Sit sam*. Onda ambalažu vrati u kontejner.

Kad kopa po kontejnerima Printz djeluje smireno.

Kontejneri me smiruju.

Ulice su puste. Snijeg još uvijek pada. Napadao je. U unutarnjem džepu Burberryja Printz grije bocu Martella XO Supreme.

Monogram HL zauvijek nestaje iz mog života.

Printz je zadovoljan.

Napravio sam dobar posao. Odličnu trampu.

Printz se spušta na rub pločnika. Pločnik je mokar. Printz ima pedeset i pet godina. On pije svoj konjak. On pije polako. On uživa. On zna kako se uživa u konjaku. Snijeg još uvijek pada.

Dobro bi došla prava čaša, trbušasta. Miris konjaka moćan je miris.

Printz postaje sve bjelji. Njegova crna kosa postaje sve bjelja. Njegov Burberry postaje sve bjelji. Snijeg prekriva mrlje od bureka, od prljavštine i od crnog vina, mrlje na Printzovoj odjeći.

Sad imam bijeli Burberry, bijele Floresheim cipele.

Inače, ispod Burberryja Printz nosi košulju marke "Pierre Cardin", ofucanu, ovratnik je crn. Printz ima svilenu kravatu marke "Dior", bordo, s dijamantima u dijagonalnom nizu. Kravata je puna mrlja također. Printz je pun mrlja. Mrljav. Printz se uredio zbog posjeta Ugu Tutzmanu, to mu je navika iz prošlosti, da se uredi kad odlazi u posjet. Pokraj nogu leži mu "Samsonite" aktovka sa šifriranom kopčom. U aktovci su Printzov život i Printzova četkica za zube "Oral B". I konac za zube "Oral B" s okusom mente, uvošten, jer Printz ne voli svileni Oral B za zube, voli onaj uvošten.

Imam jake zube. Predomislio sam se, neću ih povaditi.

Printz je umoran. Printzu se spava. Krajolik je potpuno bijel. Krajolik je potpuno pust. Prazan. Printz se stopio s krajolikom. Više se ne vidi da je to Printz koji sjedi na rubu pločnika. Boca Martella XO Supreme prazna je, naravno.

Prileći ću.

Printz diše duboko. Čini se, Printz spava. Printz se smiješi.

Ne spavam. U meni lete ptice. Njihova krila prave velike zračne valove. Na tim valovima ja se njišem. Kroz moje žile struje tihi zemljotresi. Koračam arkadama s dućanima u kojima prodaju staru čipku. Marquis de Sade nosi dugi sivi kaput i bijeli muf. Moji prsti zebu. Volio bih imati bijeli muf.

Nevjerojatni događaji postoje.

Rano je zimsko jutro. Ulica je pusta i vrlo tiha kao većina ulica u rana zimsko jutro. Ulicom korača stara žena. Ona korača sporo i teško jer snijeg je napadao. Starica se zaustavlja kod

bijelog beskućnika koji na pločniku leži sklopčan kao golemi fetus, kao snježno brdo, pa izgleda čisto. Pa izgleda spokojno, uopće ne izgleda beskućnički. Starica se nagne nad tijelo. S tijela čisti snijeg. To je tijelo sredovječnog muškarca. Starica kaže: *Moram sjesti* i sjeda na pločnik. Starica sjeda s velikom mukom jer je stara, ima osamdeset godina i kruta koljena. Starica plače. To su male suze, kod staraca sve se suši, pa i suze. Kod staraca sve postaje sitno kao njihovi koraci koji su veoma sitni. Starica skida snijeg s kose zaspalog muškarca, *sigurno spava, oh, sigurno spava*, kaže starica nekoliko puta pa to zvuči kao molitva iako se starica ne moli, očito je da se ne moli jer na pamet joj ne pada da sklopi ruke i da klekne i da gleda u nebo, na pamet joj ne pada, to je očito. Uostalom, nebo se uopće ne vidi.

Starica se saginje, prinosi usne uhu beskućnika i šapće: *Pupi Pupi Pupi Pupi Pupi*. Starica šapće nekoliko minuta, recimo pet. Ne čuje se što sve šapuće, možda kaže još nešto, ne samo *Pupi Pupi Pupi*. Dok šapće, starica gladi lice muškarca. To izgleda srceparajuće. Izgleda kao scena iz holivudskog filma u boji samo što nema muzičke zavjese koja pojačava emocije. Starica ima suhu ruku sa skvrčenim prstima, ima tvrdi dlan, ne hrapav, samo krut od starosti. *Ovaj čovjek ima pedeset pet godina i zove se Pupi*, kaže starica i osvrće se ali nikoga nema.

Muškarac se pomiče. Muškarcu očni kapci trepere. Muškarac okreće lice prema nebu kao da je slijep, ali nije slijep, samo njuši zrak. Možda okreće lice prema starici, ne zna se, ne vidi se. Muškarac onda kaže: *Teta Hilda. Teta Hilda, upišan sam*.

Nosorozi su napolju jer sad je proljeće. Nosorozi trčkaraju po areni, trčkaraju u krug. Zemlja je suha, nema trave, trava još nije niknula jer tek je rano proljeće, nije kasno. Kad trče u krug, za nosorozima diže se prašina. Ima dva nosoroga. U tom zoološkom vrtu uvijek drže po dva nosoroga, ženku i mužjaka, bez obzira na situaciju. Ne zna se jesu li to oni nosorozi od prije pet godina, šest, oni koji se samoranjavaju kao Marquis de Sade, ne zna se.

Printz kaže: *Teta Hilda, došlo je proljeće. Ja idem*.

>>>>>

U devetnaestom stoljeću neki sedamdesetogodišnji Bečlija ukucao si je teškim čekićem sedam dugih čavala u glavu. Starac nije odmah umro. Predomislio se i onako krvav otišao je

u bolnicu. U bolnici je naravno izdahnuo. Prilikom pokopa čavle nisu vadili. Rodbina je rekla *ostavite čavle, nemojte ih vaditi. Da je htio, pokojnik bi ih povadio sam.* Tako, naručen je nesrazmjerno širok sanduk. Zbog čavala koji su štrčali iz starčeve glave. Lepezasto. Bečlija je izgledao kao Kip Slobode.

>>>>>

Teta Hilda stoji na pragu i maše. Teta Hilda maše sitnim zamasima, kratkim zamasima, rukom savijenom u laktu. Rašireni prsti u visini su njenih osušenih sisa, znači za mahanje nisko, pa teta Hilda izgleda kao da se boji. Teta Hilda ima ukočen lakat, od starosti, od gihta, zato maše sitno. Kad je bila mlada, teta Hilda mahala je drukčije. Mahala je rukom podignutom visoko iznad glave, lijeno i elegantno, široko, kao da briše velike prozore, nije mahala sitno. Kad je Pupi odlazio u vrtić, kad se spuštao niz žutu ulicu, teta Hildina ruka njihala se kao palmina grana i postajala sve manja.

>>>>>

U Velikoj Britaniji, 1970. godine u pukotini jedne stijene pronađeno je truplo nepoznatog gospodina. Iznad pukotine diže se trideset metara visoka hrid. I pukotina i hrid nalaze se u blizini rta koji se zove Lands' End. U Francuskoj također postoji takvo mjesto, samo u Francuskoj ono se zove Finistère, svuda postoje takva mjesta, ona označavaju kraj kopna. Tako, moglo bi se reći, nepoznati gospodin došao je do točke na kojoj se kopno pretače u more, čvrsto stanje u agregatno, postojanost u neuhvatljivost. Bio je to veoma pedantan čovjek, odjeven kao pravi engleski *gentleman*, premda se radilo o Amerikancu. Gospodin je na sebi imao prugaste hlače, crni sako, lakirane cipele i polucilindar. Preko ruke objesio je kišobran. Gospodin se nakljukao tabletama za spavanje i spustio stazom do usjeka, onda se okrenuo prema zapadu, prema moru, i usnuo. Policija je otkrila da je gospodin, iako Amerikanac, dugo živio u Londonu. U Velikoj Britaniji, rt "Lands' End", odnosno kraj svijeta, kraj zemlje, nalazi se na najisturenijoj engleskoj geografskoj točki, na točki koja je najbliža Americi. Gospodin je umirao i gledao u pravcu svoje domovine. Svoju domovinu, naravno, nije vidio, jer s jednog engleskog rta ne može se vidjeti Amerika, ali svoju domovinu gospodin je nedvojbeno zamišljao. Kako ju je zamišljao nemoguće je pretpostaviti; svatko svoju domovinu zamišlja drukčije.

>>>>>

Nosorozi su vani.

To je dobro, kaže Printz. Dobro je da su nosorozi vani. Printz je u zoološkom vrtu. On ne želi posjetiti svoju jazbinu koja je u blizini zoološkog vrta, u kojoj je proveo nekoliko godina, pet. Njegova rupa za njega je sad prošlost.

Printz kaže: *Dobar dan nosorozi.*

U zoološkom vrtu nema posjetilaca jer rano je proljetno jutro, nije vikend, nije praznik. Printz gleda nosoroge s litice, nosorozi su mirni.

>>>>>

Bio jedan poslovan čovjek koji je svrdlom izbušio devet rupa u vlastitoj glavi. Desetu rupu nije stigao izbušiti pošto je izdahnuo. Moguće je da gospodin nije ni kanio izbušiti deset rupa u svojoj glavi, nego baš devet. Moguće je da je gospodin znao zašto buši rupe u svojoj glavi i koliko rupa želi izbušiti. Gospodin je, bez sumnje, to bušenje prethodno detaljno isplanirao. Nema podataka koliki je bio promjer tih rupa. Jesu li to bile rupice ili baš rupe. Ne zna se je li korišteno ručno ili električno svrdlo, recimo bušilica Black & Decker. Ima razloga za sumnju da je korištena bušilica Black & Decker jer s bušilicom Black & Decker bušenje rupa ide munjevito brzo pa sam postupak ne može pružati zadovoljstvo. Moglo bi se postaviti pitanje zašto gospodin nije izbušio sedam rupa u svojoj glavi, kao stari Bečlija, nego baš devet. I sedam i devet znakoviti su brojevi. U Rusiji kad se kaže "deveti val" misli se na nešto sudbonosno. Kaže se i "deveto nebo", to bi trebalo biti nebo na kojem sve je krasno, život općenito. Naspram devetom nebu, postoji devet krugova pakla. Ali, može se biti i "deveta rupa na svirali", rupa koje zapravo nema, jer svirale nemaju devet rupa. Zato čovjek ima devet rupa, devet otvora na svom tijelu. Claude de Saint-Martin u broju devet vidi *uništenje cijelog tijela i svojstva cijelog tijela*. Devet, kao posljednji u nizu brojeva, najavljuje kraj i početak, kraj ciklusa, završetak puta, stezanje petlje. Ima još značajnih brojeva, recimo broj tri.

>>>>>

Printz se spušta niz liticu i uskače u arenu s nosorozima.

Kaže: *Evo me.*

Izbliža, nosorozi izgledaju mnogo veći nego iz daljine.

Nosorozi promatraju Printza. Printz prilazi ženki i gladi joj leđa.

Hajde, kaže. Okreće se mužjaku: *Idemo*, veli.

Printz svlači jaknu, on na sebi ima proljetnu jaknu, svlači bijeli pullover, svlači košulju i potkošulju, gol je do pasa. Hlače ne svlači. Izuva cipele, to su relativno nove cipele, crne, obične, bez vezica.

Floresheim cipele bacio sam. Nisu više u modi.

Printz svlači čarape. Bos je. Printz uopće ne izgleda loše, štoviše, za svoje godine izgleda privlačno. Izgleda kao da je iskoračio s američke reklame za "Malboro" kad se promatra izdaleka. Printz ima lijep torzo.

Torzo mi je okej. Iznutra, moj torzo je prazan.

>>>>>

Bila jedna žena kojoj je smetala njezina unutarnja praznost, pa je pet mjeseci utrobu punila raznim predmetima ne bi li se osjetila ispunjenom. Ta žena progutala je četiri jušne žlice, tri noža, devetnaest novčića, dvadeset čavala raznih dužina i debljina, sedam prozorskih reza, jedan metalni križ, sto jednu čiodu, kamen, tri komada stakla i dvije perle iz svoje krunice. Ta žena bila je katolkinja i dok je gutala predmete molila je krunicu. Kad joj je ponestalo predmeta ili ideja, a možda se naprosto zasitila, krenula je gutati perle iz svoje krunice, što je bilo kao da guta samu sebe. Ali kad je progutala prvi, pa drugi biser, krunica se raspala i žena je umrla.

>>>>>

Idemo, viče Printz nosorozima prebacujući se s noge na nogu kao pred važnu utrku. *Idemo*, viče Printz, *hajde!* Printz uzima zalet, potrči i velikom snagom čeonu udari o željezna vrata na dnu arene, čeonu, čelom, kao da je bik, kao da su željezna vrata crvena krpa, a nisu. Printz se vraća na startni položaj i ponovno, trkom udara glavom o neprobojni metalni zid. Nosorozi stoje i gledaju. Nikoga nema. Samo nosorozi stoje i gledaju.

>>>>>

Dobro je što nikoga nema. Da nekoga ima, taj bi se umiješao, samo bi smetao. Poznat je slučaj kad su za kaznu objesili čovjeka koji si je prerezao grlo i tako ga povratili u život. Nehotice, dakako. Liječnik im je govorio *nemojte ga vješati, grlo će mu se razjapiti i on će ponovno disati i bit će živ*, ali dželatati ne slušaju liječnike nego zakone. Pa su objesili čovjeka.

Rana na vratu odmah mu se otvorila i on se povratio iako je visio. Ipak, suci su se snašli. Obješrenom grešniku podvezali su vrat ispod rane i čekali da izdahne. Tako, taj čovjek ipak nije obješen, iako je visio. Bilo je publike. Smaknuće je ispalo traljavo. Publika je ostala razočarana.

>>>>

Opet. Opet. Opet. Opet. Opet. Jače. Još jače. Sve jače. Printz udara glavom o željezna vrata a dan se budi. Printzu je čelo krvavo i razmrskano, jašta.

Novi zalet. Printzova čeona kost puca kao lubenica. Čelo mu se rascvjeta kao kod mađioničarskog trika kad se otvore ruže. Iz čela Printzu lipće, slijeva mu se u oči crveno. Teče. Printz ne vidi dobro.

Nosorozi gledaju. Nosorozi se ne miču. Stoje i gledaju.

Printz pleše zatvorenih očiju, poskakuje, uzima zalet i ponovno glavom udara o željezna vrata.

Gdje su moje trepavice? dašće Printz. Trepavice skupljaju krv da ne teče u oči. Rođen sam s malim trepavicama.

Na željeznim vratima ima mrlja od Printzove krvi. Printzu su usnice rasječene. Printz jezikom liže svoje krvave rasječene usnice iz kojih također šiklja.

Otvorit ću rešetke svog tijela, kaže Printz. To kaže tiho i legne na bok pod noge nosoroga. Nikoga nema. Samo nosorozi gledaju, ne miču se.

Može li u očima nosoroga biti tuge, kao da u očima ovih nosoroga vidim tugu, kaže Printz. Zatvorit ću oči.

Nosorozi se spuštaju pokraj Printza. Jedan s njegove lijeve, drugi s njegove desne strane. Printz leži sklupčan u sredini, zaštićen.

Izveo sam dobar show, kaže.

Nikoga nema. Nosorozi ne razumiju što Printz govori, oni su ipak nosorozi.

Izveo sam dobar show, ponovno kaže Printz. Smrt je suvišna. Smrt je apsolutno suvišna.

Daša Drndić

Rođena 1946. u Zagrebu. Diplomirala 1968. na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu, kao Fulbrightov stipendist 1971. magistrirala dramaturgiju u Sjedinjenim Državama (Southern Illinois University), a kao stipendist američkog sveučilišta Case Western Reserve započela je rad na doktoratu koji završava u Rijeci (s temom o protofeminizmu i političkom angažmanu određenih spisateljica kroz njihova djela). Radila je kao profesorica engleskog jezika, kao urednica u nakladničkoj kući Vuk Karadžić u Beogradu, kao urednica-dramaturg u Dramskom programu Radio-Beograda, kao odgajateljica u engleskom vrtiću u Ičićima, Hrvatska, kao asistent za školstvo pri UNHCR-u u Rijeci, kao emigrant, lektor za hrvatski i srpski jezik na University of Toronto, Kanada. Kao izvanredni profesor na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci predavala je britansku književnost, kreativno pisanje, literaturu na filmu i modernu angloameričku dramu. Napisala 12 knjiga proze od kojih su neke nagrađene i prevedene na engleski, francuski, njemački, poljski, nizozemski, mađarski, slovački, slovenski, talijanski, finski i makedonski, a odlomci iz proze na još nekoliko jezika.

Objavila: *Put do subote* (1982), *Kamen s neba* (1984), *Marija Częstochowska još uvijek roni suze ili Umiranje u Torontu* (1997), *Canzone di guerra : nove davorije* (1998), *Totenwände / Zidovi smrti* (2000), *Doppelgänger* (2002, 2005), *Leica format* (2003), *After Eight : književni ogledi* (2005), *Feministički rukopis ili politička parabola : drame Lillian Hellman* (2006), *Sonnenschein : dokumentarni roman* (2007), *April u Berlinu* (2009) i *Belladonna* (2012).

Godine 2004. knjiga *Leica format* ušla je u uži izbor za književne nagrade Jutarnjeg lista i Vjesnika, te za nagrade Gjalski i Kiklop, a 2005. *After Eight* za nagradu Kiklop. Roman *Sonnenschein* 2007. dobio je nagrade Fran Galović i Kiklop za roman godine, te ušao u uži izbor za nagradu Jutarnjeg lista. Knjiga *April u Berlinu*, 2009. godine ušla je u uži izbor za nagradu Jutarnjeg lista. Godine 2013., *Sonnenschein* (u engleskom prijevodu - *Trieste*) ušao je u uži izbor za nagradu lista Independent za najbolju stranu knjigu prevedenu na engleski jezik a objavljenu u Velikoj Britaniji u 2012. i dobio je nagradu čitalaca. Godine 2014. u SAD-u izlazi američko izdanje *Sonnenscheina (Trieste)* kod Houghtona Mifflina Harcourta. Iste godine Daša Drndić dobiva međunarodnu nagradu "Prozart" za doprinos balkanskoj književnosti.

Daša Drndić napisala je i realizirala tridesetak igranih i dokumentarnih radio-drama koje su emitirane u Hrvatskoj i inozemstvu, te objavila tridesetak kratkih priča od kojih su neke nagrađene. Piše eseje i književnu kritiku. Prevodi s engleskog i na engleski. Od 1968. do

1991. bila je članica Društva književnih prevodilaca Srbije. Predsjednica je Udruge samohranih roditelja Minus jedan. Članica je Hrvatskog društva pisaca (HDP) i Hrvatskog P.E.N. centra.

Biblioteka Online

knjiga 139

Daša Drndić

DOPPELGÄNGER

© 2017 Daša Drndić

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2017

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Krešimir Pintarić

Urednici

Krešimir Pintarić
Dario Grgić

Fotografija

© Tomasz Zajda / Fotolia.com

ISBN 978-953-345-517-4 (HTML)

ISBN 978-953-345-518-1 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-345-519-8 (PDF)

ISBN 978-953-345-520-4 (MOBI)

Prvo izdanje

Devedeset stupnjeva, Zagreb, 2005.

**Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Grada Zagreba.**

